

BÚSKAPARRÁÐIÐ

Heystið

2021

Búskaparráðsfrágreiðing

Konjunkturmeting á heysti 2021

September 2021

Economic report from the Economic Council of the Faroe Islands, Autumn 2021, with Summary in English

Redegørelse fra det Økonomiske Råd på Færøerne, efterår 2021: Udsigterne for konjunkturudviklingen

BÚSKAPARRÁÐIÐ



ISBN: 978-99918-3-707-9

Búskaparráðið

Búskaparráðið hevur til uppgávu at fylgja við búskaparligum viðurskiftum í landinum og at koma við óheftari búskaparligari ráðgeving og frágreiðingum um búskaparligu gongdina. Tað er ásett í lógini fyri Búskaparráðið, at tað skal gera tvær konjunkturfrágreiðingar árliga, sum skulu verða almannakunngjøgdar ávikavist tann 1. mars og 1. september.

Skrivarauppgávan hjá Búskaparráðnum er við lógtingslóg nr. 72 frá 10. mai 2021 løgd til Landsbanka Føroya at røkja.

Búskaparráðið gevur við hesum út konjunkturfrágreiðingina, sum eftir lóg um Búskaparráð skal gerast tvær ferðir um árliga.

Frágreiðingin liggur tøk at taka niður sum pdf-fílu á heimasíðu hjá Landsbanka Føroya:

<https://www.landsbankin.fo/fo-fo/buskaparraðið/fragreiðingar>

Limir Búskaparráðsins eru:

Fróði Magnussen, cand.merc., formaður

Jan Otto Holm, cand.merc.fir.

Sanna Laksá, Ph.D. í búskaparfrøði

Helena Andreasen, cand.merc.aud.

Johnny í Grótinum, cand.polit.

Skrivarar Búskaparráðsins: Landsbanki Føroya,

samstarv er við Hagstovu Føroya.

Indholdsfortegnelse

Samandráttur	6
Konjunkturmeting heystið 2021	9
I 1 Inngangur	10
I 1.2 BTÚ gjört upp í leypanði prísnum.....	11
I 1.3 Hvar stavar vøksturin frá?	12
I 1.4 Útlenski eftirspurningurin	15
I 1.5 Sethúsamarknaðurin	16
I 1.6 Bygnaðarbroytingar í vinnuni.....	17
I 1.7 Arbeiðsloysi og nettotilflyting	20
I 1.8 Olju- og laksaprísir.....	22
I 1.9 Handilsjavnin	24
I 1.10 Gjaldsjavnin.....	25
I 2 Innlendis eftirspurningur frá húsarhaldunum.....	28
I 2.1 Privat nýtsla.....	28
I 2.2 Konjunkturbarometrið	30
I 3 Privati vinnugeirinn og innlendis eftirspurningurin	33
I 3.1 Gongdin í lönargjaldingum.....	33
I 3.2 Konjunkturbarometrið fyri byggivinnuna	36
I 4 Almenn nýtsla og íløgur	38
I 4.1 Nýt看slan hjá almennari fyrisiting og tænastru	38
I 4.2 Íløgur almenna geirans.....	39
I 4.3 Almennar inntøkuflytingar til húsarhald og onnur	41
I 4.4 Úrslitið á almennu roknskapunum.....	42
I 4.5 Ogn og skuld hjá almennari fyrisiting og tænastru	44
I 4.6 Konjunkturpolitikkur og fíggarstøða landskassans	45
I 5 Útlenskur eftirspurningur	46
I 5.1 Tøkunøgdin av laksi.....	48
I 5.2 Gongdin innan uppsjóvarvinnuna	49
I 5.3 Botnfiskur og onnur fiskasløg.....	51
I 5.4 Samlaði fiskavøruútflutningurin.....	53
I 5.5 Gongdin í handilsjavnanum.....	54
Fylgiskjal.....	55
Tilvísingar/keldur og keldutilfar	56

Yvirlit yvir talvur og myndir/tables and figures.....	57
Orðalisti.....	61
Tíðindaskriv frá Búskaparráðnum tann 1. september 2021	68
English Summary.....	70

Samandráttur

Búskaparráðið hefur vegna dagförd hagtøl endurmett vøksturin í BTÚ fyri árinum 2020 og 2021 og mettt um vøksturin í BTÚ fyri árið 2022. Vøksturin í BTÚ í leypandi prísnum hefur Búskaparráðið í samstarvi við Hagstovu Føroya mettt til at vera ávikavist -2,4% í 2020, 7,9% í 2021 og 3,3% í 2022. Hagstova Føroya hefur endaliga uppgjørt vøksturin í BTÚ í leypandi prísnum fyri árinum 1998 fram til og við 2019.

	2018	2019	2020	2021	2022
BTÚ-vøkstur í leypandi prísnum	0,7%	8,2%	-2,4%	7,9%	3,3%

Viðm.: 2018 og 2019 er uppgjørt hjá Hagstovu Føroya. 2020, 2021 og 2022 eru egnar metingar.

Kelda: Hagstova Føroya og Búskaparráðið.

Normaliseringin farin fram skjótari enn væntað

Vegna dagförd hagtøl er vøksturin í BTÚ fyri árið **2020** endurmettur til -2,4%. Metingin í vár vísti eitt tvífalt so stórt fall í BTÚ, men privata nýtslan hefur víst seg at vera størri í 2020 enn áður mettt, og hefur givið eitt positivt ískoyti til vøksturin í BTÚ í 2020, heldur enn at hála BTÚ niður. Harafturat góvu almennu íløgurnar eitt størri positivt ískoyti til vøksturin í BTÚ, enn áður mettt. Orsøkin til, at stoyturin ikki gjørdist so ógvusligur, er millum annað, at hjálparpakkarnir í Føroyum og úti í heimi bøttu um avleiðingarnar av koronustøðuni. Samanumtikið var innlendis eftirspurningurin størri, enn mettt varð í vár, og tí gjørdist fallið í vøkstrinum í BTÚ í 2020 minni, enn væntað.

Av broyttu fortreytunum handan endurskoðaðu metingini av BTÚ í **2021** eru millum annað ein dagförd meting av tøkunøgdini av laks. Í 2021 verður tøkunøgdin størri, enn mettt var í vár, ið saman við einum lítlum prívøkstri økir samlaða útflutningsvirðið av laks í 2021. Makrelurin verður vegna vantandi avtalu við Bretland fiskaður, áðrenn hann fer í bretska sjógv, ið inniber verri góðsku og lægri útflutningsprís. Føroyar hefur ásett sær størri makrelkvotu fyri í ár, men sum støðan er nú, væntast ikki øll kvotan at verða fiskað.

Kvotan í Barentshavinum er økt í 2021, men samlaða nøgdin av útfluttum toski verður ikki mettt at hækka munandi í 2021, av tí at so lítið er at fáa av toski undir Føroyum. Óvissa støðan við koronu hefur havt við sær lágar útflutningsprísir á botnfiski, ið verður seldur við sáttmála til millum annað gistihús og matstovur í Suðurevropa, men prísurin á toska nærkast prísstöðinum í 2019, so hvørt sum koronustøðan batnar úti í heimi. Prísurin á hýsu tykist at fylgja tí hjá toska, og tiskil eru hýsuprísirnir eisini mettir at hækka í 2021. Stovnsmetingarnar fyri hýsu tykjast at vera meira bjartskygdar samanborið við toska, meðan upsastovnurin er illa fyri. Verður opnað fyri stongdum leiðum, treytað av at tað verður nýtt rist, kunnu útlitini fyri nøgdin av upsa gerast betri.

Fortreytirnar handan vøksturin í BTÚ fyri árið **2022** byggja millum annað á væntanir hjá ymsum pørtum av útflutningsvinnuni. Sum heild eru útlitini fyri makrelfiskiskapin óviss vegna vantandi avtalu við Bretland, og valdast eisini hvussu makrelfiskiskapurin fer at hilmast í heyst. Óvist er um øll kvotan av makreli verður fiskað í 2022, og prísirnir eru mettir at halda sama lága støði, sum í 2021. Tilmælini fyri botnfisk í Barentshavinum fyri 2022 eru lægri enn í 2021, og Búskaparráðið roknað tí við eini lægri nøgd. Eftirspurningurin hjá gistihúsum og matstovum eftir føroysku botnfiskasløgunum væntast at vaksa í 2022, so hvørt sum fólk verða koppsett, og tí væntast prísurin at nærkast støðinum í 2019. Í alivinnuni væntast ein tøkunøgd, ið er eitt vet hægri í 2022 enn í 2021 orsakað av hægri vekt á núverandi smolti samanborið við árið fyri. Harafturat væntast prísirnir at hækka eitt sindur, eftir sum eftirspurningurin, við vaksandi talinum av koppsettum fólk, væntast at hækka frá gisti- og matstovuvinnuni úti í heimi.

Koronufarsóttin hefur ikki elvt til nakra beinleiðis niðurgongd í føroyska búskapinum, men hefur heldur verið sum ein lítil stoytur. Húsarhaldini eru ikki vorðin stórvegis ávirkaði av hesum stoyti; tey eru bjartskygd, og tað sæst millum annað aftur í øktu nýtsluni, ið stuðlar væl uppundir innlendis handilsvinnuni. Privata nýtslan er, saman við øktum íløguvirksemi hjá bæði húsarhaldum og privatum fyrirkæmum, við til at hála vøksturin í BTÚ upp í 2021. Afturlatingar og avmarkingar í útlandum hefur rakt

okkara útflutningsfyrirøkur, eins og ymsar avmarkingar hava rakt okkara ferðavinnu her heima. Í vár lýsti Búskaparráðið árið 2021 við orðinum normalisering, har útflutningsvinnurnar so líðandi væntaðust at sleppa inn á útlendsku marknaðirnar, og somuleiðis útlensk ferðafólk aftur til Føroya. Henda normalisering er farin fram skjótari, enn væntað varð í vár, og tað avspeglast í høgga vøkstrinum í BTÚ í 2021. Væntandi fer henda normalisering at halda fram í 2022 eisini, áðrenn metast kann, at umstøðurnar hjá okkara útflutningsvinnum aftur eru, sum undan korona.

Vøksturinn á 3,3% í BTÚ fyri árið 2022 er nakað lægri, enn hjá summum av okkara grannalondum, men hetta kemst fyri tað fyrsta, at føroyski búskapurin longu í 2021 hevur fingið eina stóra framgongd, ið merkir, at føroyski búskapurin lutfalsliga skjótt er komin uppá fótur aftur eftir koronustoytin samanborið við onnur lond. Fyri tað næsta hava Føroyar vegna lága arbeiðsloysið og høgga arbeiðstrýstið ein kapasitetstrupulleika, ið merkir, at føroyski búskapurin vegna trot á arbeiðsmegi ikki megnar at vaksa eins skjótt í 2022, sum í 2021. Harumframt hevur heldur treki vøksturinn í BTÚ í 2022 eisini orsök í, hvussu makrelfiskiskapurin fer at hilmast komandi árið. Tí er umráðandi, at ein avtala um makrelin fæst í lag sum skjótast.

Stórt trot á arbeiðsmegi

Í ferðavinnuni er gongdin júst vend. Eftir lítlum og ongum virkseimi í vár, hevur juli verið ein góður mánaður. Altjóða forsagnir meta, at ferðavinnan vendir aftur til sama støði sum undan koronu í 2023 og 2024, men umboð fyri ferðavinnuna í Føroyum meta tað kunna ganga uppáftur skjótari. Størsta avbjóðingin fyri framgongdina í føroysku ferðavinnuni er tó trot á arbeiðsmegi, og hesin fløskuhálsur væntast ikki at vera loystur komandi árið, tí tað gongur heldur striltilið at fáa útlenska arbeiðsmegi hendan vegin. Umboð fyri byggivinnuna gera á sama hátt vart við, at tað er torført at fáa skikkaða arbeiðsmegi til ymsu uppgávarnar, og tað í ES-londunum er stórus eftirspurningur eftir hesi somu arbeiðsmegi, sum Føroyar eftirspyrja. Í fiski- og alivinnuni hevur somuleiðis verið neyðugt at manna stórv við útlenskari arbeiðsmegi, og er tørvurin á arbeiðsmegi framvegis stórus í bæði framleiðslu- og tænaðstovunum. Í verandi løtu er lítið og einki arbeiðsloysi í Føroyum, og tískil er torført at ímynda sær, at ósettu stórvini skulu mannast av verandi arbeiðsmegi í Føroyum.

Trot á arbeiðsmegi í Føroyum er sostatt ikki ein fyribils avbjóðing, men ein trupulleiki, ið skal loysast. Politiska skipanin átti tí at virkað fyri at gera tað enn smidligari at fáa útlenska arbeiðsmegi til landið, so fløskuhálsar, ið annars kunnu seinka og dýrka arbeiðið og viðvirka til lönarglíðing, verða tálmaðir. Stórar byggifyritøkur í Føroyum hava annars góðar royndir av at fáa útlenska arbeiðsmegi til Føroya og umvent, tá tørvurin minskar, eins og dømi var um í 2020, tá óvissan var stór vegna koronu. Royndirnar frá byggivinnuni tala fyri, at útlensk arbeiðsmegi kann vera ein góður buffari til at taka trýstið á arbeiðsmarknaðinum. Hinvegin má hetta gerast við skipaðum kørmum, so talan ikki gerst um sosiala dumping.

Yvirskotini á fíggarlógini ov lág

Almenna nýtislan økist við 5% í 2021 í mun til árið fyri. Tað er í stóran mun lønarútreiðslur á vælfæðarøkinum, t.d. í heilsu- og almannaverkinum hjá landinum, sum eru øktar, men eisini hjá kommununum, sum millum annað røkja eldraøkið. Útreiðslurnar til fólkpensjón vaksa harafturat í 2021 í mun til árið fyri. Hinvegin minka samlaðu almennu íløgútreiðslurnar í 2021 í mun til í fjør, ið millum annað stavar frá tunlum og SEV. Almennu íløgútreiðslurnar hava gjøgnum árin vist seg at vera konjunkturviðgangandi, bæði tá tað snýr seg um land, kommunur og fyrirøkur undir almennum ræði. Fyri at stabilisera gongdina í búskapinum er tørvur á at føra eina miðvísari stýring og samskipan av ílögum, eins og tørvur er á samskipan av ílöguvirksemið hjá fyrirøkum undir almennum ræði.

At føroyski búskapurin er komin skjótt fyri seg talar fyri størri avlopum á fíggarlógini. Hallið á fíggarlógini er mettt at verða 300 mió. kr. í 2021 og 200 mió. kr. í 2022. Hetta er ikki haldførur fíggarpolitikkur, at almennu kassarnir í eini búskaparstöðu við nærum ongum arbeiðsloysi og stórum inntøkuvøkstri ikki hava avlop. Í Játtanarkømunum fyri 2022 frá apríl í ár væntaði Landsstýrið, at tað framhaldandi fór at vera hall á fíggarlógini í 2022 og eitt lítið avlop í 2023 við ymiskum átøkum fyri 60 milliúnir krónur, sum ikki eru nágreinað enn. Landskassin átti at havt í minsta lagi 150 milliúnir krónur í avlopi í 2022. Harvið verður tó ikki sagt, at Landsstýrið í óðum verkum skal tátta í, men heldur at tørvur er á ítøkiligum ætlanum, ið

virka fyri haldførum fíggjarpolitikki. Hetta serliga tá hugsað verður um demografisku avbjóðinginarnar, Føroyar mæta komandi árinum við skjótt vaksandi talinum av eldri borgarum.

Bústaðartrot

Trot á bústøðum er ein týðandi fløskuhálsur, sum kann forða fyri framhaldandi fólka- og búskaparvøkstri komandi árinum. Í tíðarskeiðinum 2014-2020 er fólkatalið í Føroyum økt við 4.882 persónum. Nýibindingar hjá SEV í el-kervið geva eina ábending um tal av nýggjum búeindum, og hesar eru 969 í tali sama tíðarskeiðið. Tal av persónum í hvørjum húski er 2,84 í miðal í Føroyum, ið svarar til ein tørv á umleið 1.700 nýggjum býlum. Hesi tøl svara ikki til neyva tørvin, men benda á eitt ov lágt útboð av bústøðum í mun til eftirspurningin. Treka útboðið av bústøðum saman við stóra fólkaøkstrinum er við til at trýsta sethúsaprísirnar upp, so tað gerst trupult hjá ungum familjum at sleppa inn á bústaðarmarknaðin. Hetta merkir, at peningalig ogn verður flutt frá ungum familjum, sum frammanundan eru fíggjarliga sperdar og skulu seta búgv fyri fyrstu ferð til tey, ið frammanundan eru fíggjarliga væl fyri og hava stórt frívirði í sethúsunum. Skilagott hevði verið, um kommunur við stórum fólkaøkstri framskundaðu útstykkingar av grundstykki, so útboðið av bústøðum betri kann standa mót við eftirspurningin.

Konjunkturmeting heystið 2021

I 1 Inngangur

Búskaparráðið og Hagstovan hava í felag mett um vøksturin fyri komandi árið, og vegna dagförd hagtøl endurmett vøksturin í BTÚ í leypandi prísum fyri 2020 og 2021; BTÚ-tøl fyriliggja uppgjørd fyri árinum 1998-2019.

Vøksturin í BTÚ hevur Búskaparráðið í samstarvi við Hagstovu Føroya mett til at vera ávikavist -2,4% í 2020, 7,9% í 2021 og 3,3% í 2022.

	2018	2019	2020	2021	2022
BTÚ-vøkstur í leypandi prísum	0,7%	8,2%	-2,4%	7,9%	3,3%

Viðm.: 2018 og 2019 er uppgerð hjá Hagstovu Føroya. 2020, 2021 og 2022 eru egnar metingar.

Kelda: Hagstova Føroya og Búskaparráðið.

Til metingina er sum vant nýttur ein búskaparmyndil til framrokningar. Hesin myndil er mentur í Landsbankanum og síðani á Hagstovuni, og verður viðlíkahildin av Hagstovuni og Búskaparráðnum í felag. Sum íkast til búskaparmyndilin liggja metingar Búskaparráðsins og Hagstovunnar av einstøku lutunum í búskaparligu gongdini, sum greitt er frá í hesi frágreiðing í teksti, talvum og myndum.

Umframt nýtslu av nevnda búskaparmyndli, hevur konjunkturmetingin við sær eina greining av dagfördur hagtølunum viðvíkjandi teimum mest týðandi tættunum í búskapargongdini. Búskaparráðið metur, at ein slík greining av dagfördum tølum kann bera í bøtuflaka fyri óvissuni, ið altíð vil vera tengd at eini framskriving, sum er grundað á ein búskaparmyndil.

Tekstkassi 1: Skipan av konjunkturfrágreiðingini í pørtum

Konjunkturfrágreiðingin er skipað í partar eftir eftirspurnar- ella útreiðslupørtunum av BTÚ. Eftirspurningurin eftir vørum og tænastrum kemur frá tveimum síðum: frá innlandi sum eftirspurningur til nýtslu og íløgur¹, og frá útlendi sum eftirspurningur eftir útflutningi. Innflutningurin er partur av innlendis eftirspurnarpørtunum og fevnir eisini um nýtslutilfar í framleiðsluni. Innflutningurin drigin frá útflutninginum gevur nettoútflutningin. BTÚ er sostatt samansett av hesum eftirspurnarpørtum: privat nýtsla plus privatar íløgur plus almenn nýtsla plus almennar íløgur plus útflutningur minus innflutningur, og harafturat goymsla.

Innihaldið á komandi síðum er ein samanumtøka av hesum greiningum og metingum av vinnuligum og samfelagsbúskaparligum ábendingum, og samanumtøkan fevnir um innlendskan og útlendskan eftirspurning, herundir útflutning og innflutning av vørum og tænastrum, og um gongdina í privatu og almennu nýtsluni og íløgnum.

Hesar greiningar av konjunkturfrágreiðingini geva síðan íkastini til eina heildarmeting av búskapargongdini, sum við búskaparligu myndlanýtsluni lýsir metta vøksturin í BTÚ í leypandi prísum fyri árinum 2020-2022.

¹ Munurin millum nýtslu og íløgur er, at íløgur, sum meginreglu, hava eina livitíð uppá meira enn 1 ár.

I 1.2 BTÚ gjørt upp í leypanði prísnum

Hagstovan ger ikki tjóðarroknskapin upp í føstum prísnum. Givið er tó, at ein partur av BTÚ-vøkstrinum í leypanði prísnum seinastu árinu stavar frá prísbroyingum á útlendskum marknaðum, og at roknaði vøksturinn í BTÚ í føstum prísnum (realvøksturinn í BTÚ) tískil vildi verið lægri, enn roknaði BTÚ-vøksturinn í leypanði prísnum.

Stórus prísavøkstur hevur eitt nú verið á útfluttum laksi í árunum 2013 og 2016, eins og oljupríslækkingar eru komnar fyri síðani umleið 2014, ið hevur borið við sær eina fyri Føroyar fyrimumarlíga betring av býttislutfallinum í uttanlandshandlinum. Í 2021 hevur tað tó verið nøgdin og ikki prísavøkstur av laksi, sum serliga hevur drivið vøksturinn í BTÚ upp. Fyri botnfisk eru tað príshækkingar, ið geva sítt positiva íkast til vøksturinn í BTÚ, meðan ein lækking í bæði mongd og prís av uppsjóvarfiski er mett at hála vøksturinn í BTÚ niður í ár vegna vantandi avtalu við Bretland. Eisini skal havast í huga, at árliga nettotilflytingin hevur hildið áfram. Hædd skal takast fyri fólkaavøkstri, um BTÚ-vøksturinn fyri hvønn íbúgva skal rokna.

Fiski- og alivinnan fylla ein stóran part av samlaðu bruttovirðisøkingini, og tískil hava broytingar í prís ella nøgdum á ymsu fiskasløgnum stóran týðning fyri vøksturinn í BTÚ. Tað eru ikki minst sveiggini í uttanlandshandlinum, sum gera, at BTÚ sveiggjar. Var BTÚ uppgjørt í føstum prísnum, hevði tað minkað um óvissurnar kring metingarnar, sí tekstkassa 2.

Tekstkassi 2: Uppgerð av BTÚ í leypanði prísnum og ikki í føstum prísnum

Í Føroyum gera vit bert BTÚ upp í leypanði prísnum. Hetta merkir, at vit í Føroyum ikki kenna reala búskaparvøksturinn, sum er árligi vøksturinn í BTÚ í føstum prísnum. Útrokningin í føstum prísnum vísir reala (nøgdarliga) búskaparvøksturinn. Hesin gevur ábendingar um produktivitetsvøksturinn í búskapinum. Vit noyðast tí at halda okkum til BTÚ í leypanði prísnum, tá vit (í kapitulli I í frágreiðingini) skulu meta um framtíðar búskapargongdina í tí stutta siktinum.

At meta um framtíðar gongdina í BTÚ í leypanði prísnum er truplari enn at meta um BTÚ-gongdina í føstum prísnum. Harumframt hevur talið fyri vøksturinn í BTÚ í leypanði prísnum eitt avmarkað nýtsludirði. Prísgongdir í uttanlandshandlinum (innflutningi og útflutningi) hava seinnu árinu stórlíga ávirkað uppgjörda BTÚ-ið í leypanði prísnum. Lutføll millum ymiskt tilfar og framleiðslu í vinnugreinum eru meira støðug í føstum prísnum. Tí eru nakrir samanhengir lættari at halda skil á í føstum prísnum. Føroyski búskapurin sveiggjar nógv, tað er tí lættari at gera metingar við tjóðarroknskapinum í føstum prísnum.

At gera metingar av framtíðar prísgongdum í m.a. uttanlandshandlinum er sera trupult, og hetta ger eisini metingina av BTÚ-vøkstrinum í leypanði prísnum meira óvissa. Ein uppperð av BTÚ-vøkstrinum í føstum prísnum hevði gjørt tað møguligt at mett um trendin í búskapargongdini í langa siktinum og sveiggini rundan um hendan trend í stutta siktinum. Ein slík uppperð hevði eisini minkað um óvissuna í metingunum, tí vit tá kundu sæð burtur frá prísbroyingum í m.a. uttanlandshandlinum.

I 1.3 Hvar stavar vøksturin frá?

Búskaparráðið hevur vegna dagførd hagtøl endurmett vøksturin í BTÚ fyri árinum 2020 og 2021 og mettt um vøksturin í BTÚ fyri árið 2022. Vøksturin í BTÚ hevur Búskaparráðið í samstarvi við Hagstovu Føroya mettt til at vera ávikavist -2,4% í 2020, 7,9% í 2021 og 3,3% í 2022. Hagstova Føroya hevur endaliga uppgjørt vøksturin í BTÚ fyri árinum 1998 fram til og við 2019.

	2018	2019	2020	2021	2022
BTÚ-vøkstur í leypandi prísnum	0,7%	8,2%	-2,4%	7,9%	3,3%

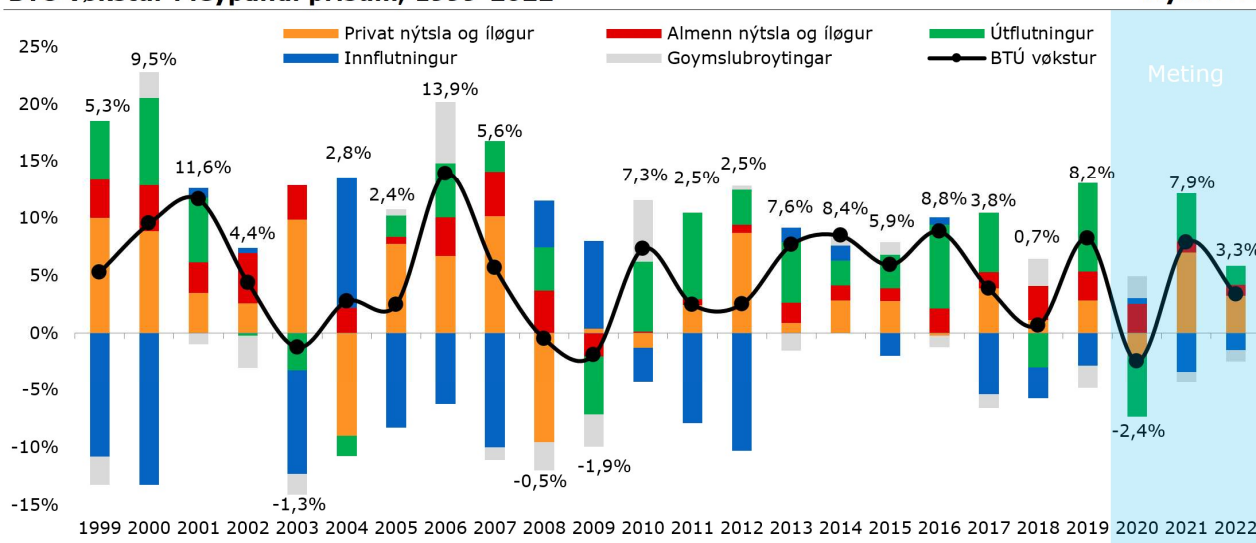
Viðm.: 2018 og 2019 er uppperð hjá Hagstovu Føroya. 2020, 2021 og 2022 eru egnar metingar.

Kelda: Hagstova Føroya og Búskaparráðið.

Mynd I 1 vísir vøkstur í BTÚ í leypandi prísnum, og hvar vøksturin stavar frá. Vakstrarískoytini eru býtt á ávikavist privata nýtslu og íløgur, almenna nýtslu og íløgur, útflutning, innflutning og broytingar í goymslunum. Er innflutningurin størri enn árið fyri, gevur tað eitt negativt íkast til BTÚ vøksturin, tí innflutningurin so at siga er ein útreiðsla hjá føroyska búskapinum, meðan øktur útflutningur merkir økta inntøku í føroyska búskapinum. Økir tað almenna ella privata sína nýtslu ella íløguvirksemi, merkir tað, at fleiri vøgur ella tænastru eru keyptar í mun til árið fyri, sum er ein inntøka hjá onkrum parti av føroyska búskapinum. Síðan 2010 hevur BTÚ í leypandi prísnum verið í stórum vøkstri aftaná negativan vøkstur í 2008 og 2009, inntil góða gongdin varð avbrotin í 2020 vegna koronufarsóttina. Føroyski búskapurin hevur megnað at komið skjótt fyri seg aftur, og stoyturin frá koronufarsóttini hevur sostatt eitt eyðkenni sum eitt "V".

BTÚ vøkstur í leypandi prísnum, 1999-2022

Mynd I 1



Kelda: Hagstova Føroya hevur gjørt upp BTÚ til og við 2019. 2020, 2021 og 2022 eru egnar metingar.

Vegna dagførd hagtøl er vøksturin í BTÚ fyri árið 2020 endurmettur til -2,4%. Metingin í vár var eitt tvífalt so stórt fall í BTÚ, men privata nýtslan hevur víst seg at vera størri í 2020, enn áður mettt, og hevur givið eitt positivt ískoyti til vøksturin í BTÚ í 2020, heldur enn at hála BTÚ niður. Í 2020 varð tað í ein vissan mun vegna óvissuna kring koronu hildið aftur við privatum íløgum í mun til árið frammanundan. Harumframt var tað, uttan mun til koronu, væntað, at byggivinnan fór at fara niður í ferð í 2020, av tí at fleiri stórar verkætlanir vórðu lidnar í senn. Tí geva privatu íløgurnar eitt negativt ískoyti til vøksturin í BTÚ í 2020. Hinvegin góvu almenna íløgurnar eitt størri positivt ískoyti til vøksturin í BTÚ, enn áður mettt. Fallið í BTÚ kemst av avleiðingunum av koronufarsóttini, ið vegna prísfall og avmarkaðar marknaðaratgongdir uttanlands, minkaði um útflutningsvirðið og økti goymslurnar av okkara fiskavørum. Somuleiðis var tænastruvinnan rakt av innlendis afturlatingini og avmarkingunum, ið vóru settar ferðafólki. Økta virkseimið innan almennar tænastru gav hinvegin eitt lítið positivt íkast til vøksturin í BTÚ í 2020; eitt nú stovnan av koronudeild á landssjúkrahúsinum og eyka tørvur á starvsfólki og útgerð til

koronukanningar. Umframt hetta hava hjálparpakkarnir saman við lønarískoytinum stuðlað uppundir bæði vinnu og húsarhald, ið merkir, at niðurgongdin undir koronu ikki gjørdist so stór, har serliga varðveitta keypikraftin hjá húsarhaldunum gjørdi mun. Samanumtikið var innlendis eftirspurningurin stórri, enn mett varð í vár, og tí gjørdist fallið í vøkstrinum í BTÚ í 2020 minni, enn áður mett.

Í 2021 er vøksturin í BTÚ mettur at verða 7,9%, og stavar hann frá øktum útflutningsvirði og frá øktari nýtslu og íløgum. Í útflutninginum er tað fyrst og fremst økta tøkunøgðin av laks, sum hálar samlaða útflutningsvirðið í 2021 upp, eisini hóast lægri útflutningsvirði væntast at fáast á uppsjóvarfiskinum, nú ið makrelurin vegna vantandi avtalu við bretar, ikki kann fiskast í bretsrum sjógvi. Harafturat gevur príshækking á botnfiski, og tað at goymslurnar eru minni enn árið fyri, sítt positiva íkast til økta útflutningsvirðið.

Føroysku húsarhaldini eru sum heild ikki vorðin stórvegis ávirkaði av koronufastóttini. Tey hava framvegis eina góða figgjarstöðu og hava í ár eins og í fjør nýtt ein stóran part av tí peningi í Føroyum, sum annars skuldi verið nýttur uttanlands í summarfrítíðini, ið millum annað sæst aftur í innflutninginum. Afturat privatuni nýtsluni, er økt íløguvirksemi hjá bæði húsarhaldum og privatum fyrítøkum við til at hála vøksturin í BTÚ upp í 2021.

Almenna nýtslan økist við 5% í 2021 í mun til árið fyri, meðan almennu íløguútreiðslurnar samanlagt eru lægri í ár í mun til í fjør. Í 2021 er ikki væntaður vøkstur í nýtsluútreiðslum vegna korona. Hjálparpakkar eru millum annað játtaðir til ferðavinnu og ítróttarfeløg, men hetta eru smærri upphæddir. Tað eru í stóran mun lønarútreiðslurnar á vælferðaøkinum, t.d. í heilsu- og almannaverkinum hjá landinum, sum eru øktar. Lønargjaldingar eru eisini øktar hjá kommununum, sum millum annað røkja eldraðkið. Útreiðslurnar til fólkapensjón vaksa somuleiðis í 2021 í mun til árið fyri.

Í 2021 minka mettu samlaðu íløguútreiðslurnar undir almennum ræði. Henda minking stavar frá fyrítøkum, sum tað almenna ræður yvir, og frá kommununum. Hjá fyrítøkum undir almennum ræði eru íløguútreiðslur til tunlar og SEV lægri í 2021 enn í 2020, og hjá kommununum eru fleiri stórri verkætlanir vorðnar lidnar, eitt nú í Tórshavnar og Klaksvíkar kommunu. Hinvegin er ikki stór broyting í íløgum, tá tað snýr seg um landið.

Í 2022 er vøksturin í BTÚ fyríbils mettur at verða 3,3%. Útlitini í útflutningsvinnuni eru tengd at óvissu, millum annað tí avtala um kvotur av uppsjóvarfiski enn ikki er gjørd við Bretland. Í núverandi løtu verður ikki væntað, at øll makrelkvotan, ið Føroyar hevir ásett sær, verður fiskað, og prísirnir eru mettir at halda sama støði, sum í 2021. Nøgðin av svartkjafti er vegna vánaliga tilgongd eisini mett at verða lægri í 2022, umframt at prísirnir á svartkjafti, vegna manglandi MSC-góðkenning, eru mettir at lækka. Fyri botnfisk í Barentshavinum eru tilmælini ein kvotulækking á umleið 20% í 2022 samanborið við 2021, men stóddin av hesi kvotu valdast eisini, hvat úrslitið verður av samráðingunum um uppsjóvarfiskin í heyst. Viðvíkjandi húsarhaldunum er mett, at ein normalisering er farin fram í ár og næsta ár, har húsarhaldini aftur fara uttanlands at ferðast, soleiðis at nýtsla og innflutningur verður lægri í 2022 samanborið við í ár. Hinvegin eru tænastráðingarnar, ið hava við ferðafólk at gera, mettar at koma upp á fótur aftur í 2022.

Metingar, ið IMF og OECD hava gjørt um útlitini fyri heimsbúskapin fyri árinum 2020-2022, eru somuleiðis bjartskygdari í mun til, tá metingin á fyrsta sinni varð gjørd í 2020. Heimsbúskapurin sum heild væntast at minka við -3,2% í 2020, vaksa við 6,0% í 2021 og við 4,9% í 2022. Hava skal í huga, at hesi tøl vísa vøkstur í realum BTÚ, meðan vit í Føroyum hava BTÚ í leypanði prísnum. Tað merkir, at okkara tøl sveiggja meira (vísa lægri og hægri tøl), enn tey, sum IMF og OECD vísa fyri heimsbúskapin. Fyri evropeisku londini er vøksturin í realum BTÚ mettur at vera -6,5% í 2020, 4,6% í 2021 og 4,3% í 2022. Føroyski búskapurin hevir sostatt eitt minni fall í 2020 og ein hægri vøkstur í 2021, enn evropeiski búskapurin hevir. Væntanin um eina skjótari normalisering í útflutningsvinnunum okkara samsvarar væl við dagfórdu útlitini fyri heimsbúskapin hjá IMF og OECD; búskaparligu útlitini fyri stóru útflutningsmarknaðir okkara eru munandi meira bjartskygd enn áður, nú koppingsetingin er komin væl áleiðis.

Í 2022 er vøksturin í BTÚ í Føroyum ikki eins høgur sum tann í evropeiska búskapinum. Hetta kemur fyrst og fremst av, at føroyski búskapurin longu í 2021 hevir fingið stóru framgongdina í búskapinum orsakað

av, at hann lutfalsliga skjótt er komin uppá føtur aftur eftir koronustoytin samanbórið við onnur lond. Fyri tað næsta hava Føroyar vegna lága arbeiðsloysið og høga arbeiðstrýstið ein kapasitetstrupulleika, ið merkir, at føroyski búskapurin vegna trot á arbeiðsmegi ikki megnar at vaksa eins skjótt í 2022 sum í 2021. Harumframt hevur heldur treki vøksturinn í BTÚ í 2022 eisini orsök í, hvussu makrelfiskiskapurin fer at hilmast komandi árið².

Talva I 1 vísir ískoytini hjá ymsu pørtunum av búskapinum til samlaða BTÚ. Samlaða bruttutjóðarúrtøkan er fyri árið 2019 gjørd upp til 20,8 mia. kr. Harav stava 8,3 mia. kr. frá privatari nýtisluni (nærum helvtin av BTÚ), meðan 5,9 mia. kr. stava frá almennari nýtislu. Harafturat koma privatari íløgurnar á 3,7 mia. kr., umframt almennar íløgur á 1,5 mia. kr. og goymslubroytingar á 0,1 mia. kr. Útflutningurin telur 11,7 mia. kr. (eisini umleið helvtin av BTÚ). Innflutningurin er ein útreiðsla á veitingarjavnanum (tað vil siga -10,5 mia. kr.). Summurin av hesum tølum gevur 20,8 mia. kr. sum er BTÚ í 2019.

Bruttotjóðarúrtøkan býtt á eftirspurnar-/útreiðslupartar í leypanði prísum og %-vísa árliga vakstrarískoytið til BTÚ-vøksturinn	Talva I 1			
<i>2019: Mió DKK; 2020-2022 Vakstrarískoytið %</i>	2019	2020	2021	2022
Privat nýtisla	8.303	0,1%	2,5%	2,6%
Almenn nýtisla	5.926	1,6%	1,5%	0,9%
Privatar íløgur	3.736	-2,0%	4,5%	0,6%
Goymslubroytingar	105	1,9%	-0,9%	-1,0%
Almennar íløgur	1.500	0,9%	-0,5%	0,1%
Allar íløgur uttan goymslubroytingar	5.236	-1,1%	4,0%	0,7%
Innlendskur eftirspurningur	19.570	2,5%	7,0%	3,2%
Útflutningur í alt	11.782	-5,4%	4,2%	1,7%
Eftirspurningur tilsamans (uttan innflutning)	31.352	-2,9%	11,2%	4,8%
Innflutningur íalt	10.502	-0,5%	3,4%	1,5%
Nettóútflutningur (útlendskur eftirspurn.)	1.280	-4,9%	0,8%	0,2%
BTÚ (innl. eftirsp. + netto útflut.)	20.850	-2,4%	7,9%	3,3%
Bruttotjóðarúrtøkan	20.850	20.342	21.940	22.671

Kelda: Tjóðarrokknskaparuppgærd hjá Hagstovu Føroya til og við 2019, árin 2020-2022 eru egnar metingar.

Árin 2020, 2021 og 2022 eru víst sum vakstrarískoyti. Vøksturinn í BTÚ er til dømis mettur at verða 7,9% í 2021 í mun til árið fyri. Av hesum 7,9% stava 2,5% frá privatari nýtisluni, 1,5% frá almennari nýtislu og 4,5% frá privatari ílögum. Tað vil siga, at serliga privata nýtislan og privatari íløgurnar eru við til at hála vøksturinn í BTÚ upp í 2021. Útflutningurin kemur við 4,2% og er eisini við til at hála vøksturinn í BTÚ upp í 2021, meðan økti innflutningurin skal trekkjast frá.

² World economic outlook update, July 2021, www.IMF.org., OECD economic outlook, may 2021, www.OECD.org.

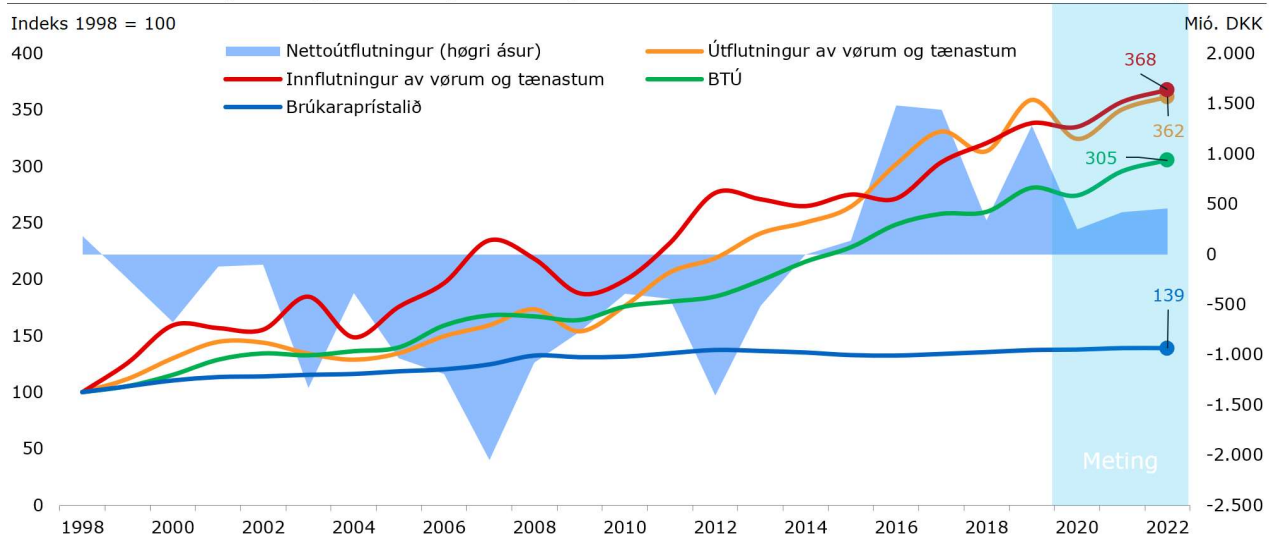
I 1.4 Útlendski eftirspurningur

Mynd I 2 vísir gongdina í innflutningi og útflutningi av vørum og tænastrum, BTÚ og brúkaraprístali. Á myndini sæst, at útflutningur, innflutningur og BTÚ í leypanði prísnum eru vaksin stórliga seinnu árin. Tó er útflutningur minkaður eitt vet í 2020 orsakaður av koronufarsóttini, men væntast at økjast aftur í 2021. Myndin bendir á, at ein realvøkstur er hendur í BTÚ, við tað at vøksturin í brúkaraprístalinum er nógv minni enn vøksturin í hinum støddunum. Støddina á hesum realvøkstri kenna vit tó ikki, tí føroyska BTÚ-ið verður, sum áður nevnt, ikki gjørt upp í føstum prísnum.

Søguliga hava stórar niðurgongdir í føroyska búskapinum ofta stavað frá stórum føllum í útflutninginum. Hesi føll hava ávirkað inntøkurnar í útflutningsvinnunum, sum aftur hava ávirkað arbeiðsvirknið og inntøkurnar í teimum vinnum, ið framleiða til innlendskan eftirspurning, sum síðani hava havt lægri skattainntøkur og móguliga hægri útreiðslur til arbeiðsloysisstuðul hjá almenna geiranum við sær. Omanfyri nevnda 'regla' er tó ikki uttan undantak. Undan kreppuni síðst í áttatiárunum og fyrst í nítiárunum skapti privat og alment íløguvirksemi, saman við lánsveitingum, óheft av útflutninginum, stór sveiggj í búskapargongdini. Seinni í tilgongdini minkaði útflutningur eini stórliga. Í árunum undan figgjarkreppuni vóru búskaparligu sveiggini ei heldur orsakaði av broytingum í útflutninginum, men heldur av ovurstórum lánsveitingum, privatari nýtslu og íløguvirksemi. Privata nýtslan sum partur av BTÚ fall árin 2008-2010. Vegna støddina á privatari nýtsluni í mun til BTÚ virkar eitt sovorðið fall ógvusligt á búskapin. Almennu íløgurnar minkaðu stórliga í 2009-2010, og hevði hetta eina uppáftur størri tálmandi ávirkan á búskapargongdina. Høvdu almennu íløgurnar ístaðin verið støðugar í hesum niðurgangskonjunkturi, hevði almenna íløguvirksemið havt eina stabiliserandi ávirkan á búskapargongdina.

Útlendskur eftirspurningur, BTÚ og brúkaraprístali 1998-2022, indeks 1998=100

Mynd I 2



Kelda: Hagstova Føroya hevur gjørt upp BTÚ til og við 2019, brúkaraprístalið til og við 2020, umframt út- og innflutningur av vørum og tænastrum til og við 2019. Onnur viðurskifti eru egnar metingar.

Privatar íløgur í skip, flogfær og vindmyllur síggjast aftur í innflutningstølunum í mynd I 2 sum stór sveiggj í innflutningi, og samsvara hesi sveiggj við sveiggini í privatari íløgum. Tá BTÚ verður gjørt upp, verður innflutningur drigin frá útflutninginum fyri at finna talið fyri nettoútflutningin. Nettoútflutningur av vørum og tænastrum hevur verið negativur øll árin til og við 2013 burtursæð frá 1998. Síðani 2014 hevur nettoútflutningur Føroya av vørum og tænastrum verið positivur.

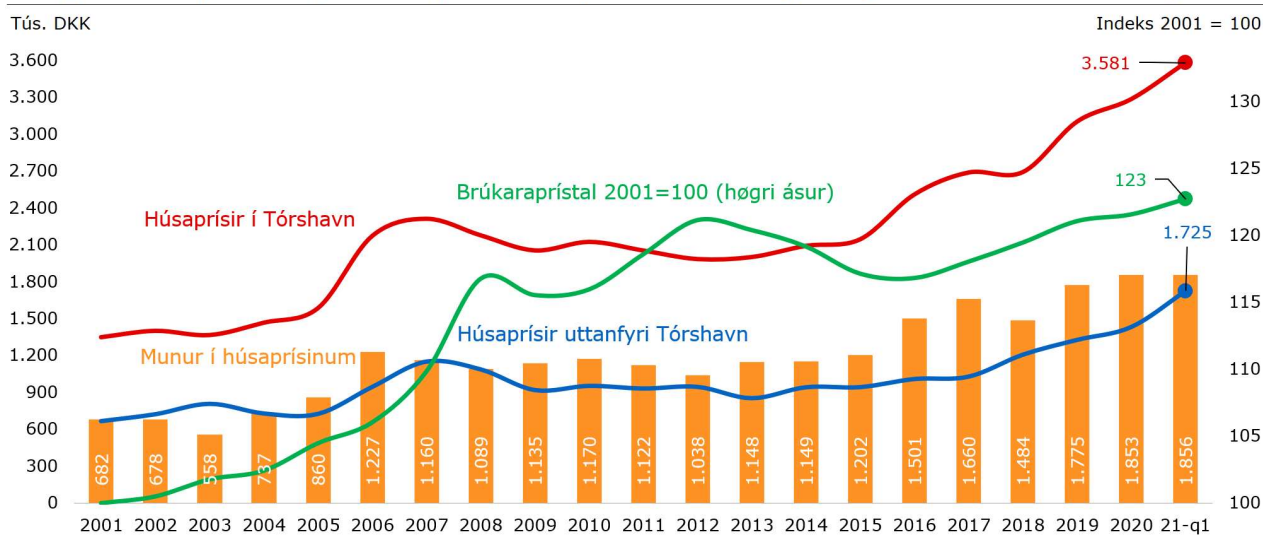
I 1.5 Sethúsamarknaðurin

Mynd I 3 vísir gongdina í sethúsaprísnum, sum eru skrásettir av Betri banka, umframt brúkaraprístalið. Sambært seinastu hagtølunum (1. ársfj. 2021), hava sethúsaprísirnir hildið sær á sama støði, sum í 2020. Sethúsaprísirnir hækkaðu í 2020, hóast korona rakti føroyska búskapin. Hetta er eitt fyrbrigdi, sum eisini hevur gjørt seg galdandi í grannalondum rundanum okkum, ið kann benda á, at húsarhaldini hava varðveitt bjartskygnið, hóast korona hevur gjørt um seg. Væntandi hevur fíggjarstøðan hjá teimum, ið frammanundan høvdu ætlanir um at keypa hús, ikki verið munandi ávirkað hesa tíðina, meðan samfelagið hevur verið sett niður í ferð, og tí eru sölur farnar fram hóast alt.

Munurin millum sethúsaprísir í Tórshavn og aðrastaðni í Føroyum er omanfyri 1,8 mió. kr. í fyrsta ársfjórðingi 2021, eins og í árinum 2020. Stóri eftirspurningurin eftir bústøðum í mun til avmarkaða útboðið, hevur saman við lága rentustøðinum elvt til prísvøkstur á sethúsamarknaðinum seinastu árin. Øktir sethúsaprísir merkja hægri frívirði á bústøðum hjá teimum, ið ikki nýliga hava oagnað sær eini hús. Økta frívirðið kann elva til økt bjartskygni og økta nýtslu, eins og vit sóu tað undan fíggjakreppuni í 2008 (sí Mynd I 15b), men enn er óvist at siga, hvørt nýtslan hjá húsarhaldunum hevur fingið eina hægri legu.

Gongdin í húsaprísnum og brúkaraprístalinum, 2001 til 1. ársfjórðing 2021

Mynd I 3



Kelda: Hagstova Føroya og Betri Banki.

Síðani 2016 hava sethúsaprísirnir á nærum hvørjum ári vaksið skjótari enn tøkka inntøkan hjá húsarhaldunum, tí eftirspurningurin er størri enn útboðið, ið millum annað kemur av stóru tilflytingini til Føroya³. Mangul á bústaðum er ein týðandi fløskuhálsur, sum kann forða fyri framhaldandi fólka- og búskaparvækstri komandi árin. Í tíðarskeiðinum 2014-2020 er fólkatálið í Føroyum økt við 4.882 persónum. Nýbindingar hjá SEV í el-kervið geva eina ábending um tal av nýggjum búeindum, og hesar eru 969 í tali sama tíðarskeiðið. Talið av persónum í hvørjum húski er 2,84 í miðal í Føroyum⁴, ið svarar til ein tærv á umleið 1.700 nýggjum býlum. Hesi tøl svara ikki til tørvin, men benda á eitt ov lágt útboð av bústøðum í mun til eftirspurningin. Treka útboðið av bústøðum saman við stóra fólkaøkstrinum er við til at trýsta sethúsaprísirnar upp, so tað gerst trupult hjá ungum familjum at sleppa inn á bústaðarmarknaðin. Hetta merkir, at peningalig ogn verður flutt frá ungum familjum, sum skulu seta búgv fyri fyrstu ferð til tey, ið frammanundan eru fíggjarliga væl fyri og hava stórt frívirði í sethúsunum. Skilagott er, um kommunur við stórum fólkaøkstri framskunda útstykkingar av grundstykkjum, soleiðis at útboðið av bústøðum betri kann standa mátt við eftirspurningin.

³ Fíggjarligt stöðufest, 1. ársfjórðing 2021, s. 3. Landsbanki Føroya.

⁴ Sambært seinastu uppgjerð hjá Hagstovu Føroya av húskjum (2018).

I 1.6 Bygnaðarbroytingar í vinnuni

Stórar bygnaðarligar broytingar eru farnar fram í føroyska búskapinum; bæði útflutningsmyndur, vinnugreinabýti og marknaðarlond Føroya eru broytt síðani umleið 2012 og fram.

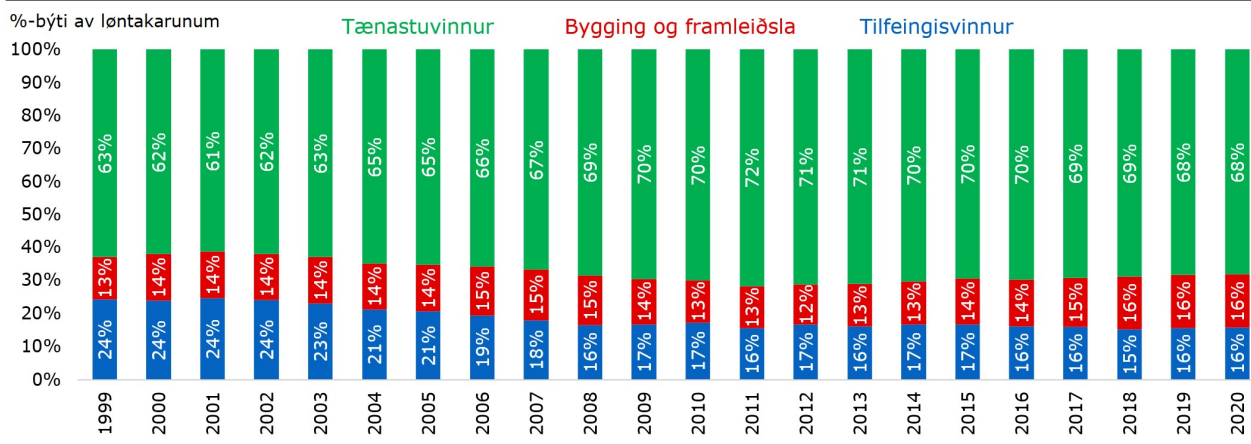
Av mynd I 4 sæst lutfalsliga gongdin í løntakaratalinum býtt á tilfeingisvinnur, byggi- og framleiðsluvinnur og tænastruvinnur. Gongdin í samansetingini minnir um hana í okkara grannalondum, men tykist at ganga nakað seinni. Í grannalondunum eru tertieru vinnurnar vaksnar í løntakaratali, og tilfeingisvinnurnar minkaðar, og somuleiðis eisini framleiðsluvinnurnar. Hendan gongdin hevur gjørt seg galdandi í Føroyum fram til umleið 2011, men síðani hevur prosentbýtið av løntakarum, sum starvast í tilfeingisvinnuni (primera vinnan, tvs. serliga uppsjóvarvinnan og alivinnan) og í tænastruvinnuni (tertiera vinnan) verið støðugt, meðan byggi- og framleiðsluvinnan (sekundera vinnan) er vaksin nakað.

Tað er væl kent í búskaparsøguni, at fyrirtøkur, sum virka á marknaðum við kapping, gera íløgur í framleiðslutól, ið eru meira tøkniliga framkomin, fyri at styrkja seg í kappingini og yvirliva. Hetta hevur við sær produktivitetsvøkstur, sum merkir, at fyrirtøkan kann framleiða meiri við somu arbeiðsmegi ella tað sama við minni arbeiðsmegi, og hevur tí eisini fyri allan búskapin við sær vøkstur og tillagingar í vinnubygnaðinum.

Nógvar fyrirtøkur í tilfeingisvinnum (t.d. uppsjóvar- og alivinnan) og í byggi- og framleiðsluvinnum (t.d. byggivinna og fiskafarmleiðsla) brúka framkomin framleiðslutól og eru ofta kapitaltungar. Tað er tí nærliggjandi at halda, at produktivitetsvøkstur er partur av orsökini til, at løntakararnir í hesum báðum vinnum minka, sum partur av øllum løntakarum; úr 37%⁵ í 1999 og í 29%⁶ í 2012, sí Mynd I 4. Produktivitetsvøkstururin er ivaleyst hildin fram aftaná 2012. Tó eru løntakararnir í bygging og framleiðsluvinnum øktir frá 12% í 2012 upp í 16% í 2020, ið millum annað kemur av, at byggivinnan er vaksin í hákonjunkturinum hesi árin.

Løntakarabýti skift á tilfeingisv., bygging og framl. og tænastruv., 1999-2020

Mynd I 4



Kelda: Hagstova Føroya

Meðan lutfallið av løntakarum í tilfeingis- og framleiðsluvinnuni hevur verið støðugt síðani 2011, hevur tilfeingisvinnan havt ein vaksandi prosentpart av samlaðu virðisøkingini, ið bæði skyldast tilfeingisrentu, men eisini at kapitalapparatíð í serliga alivinnuni, er munandi økt. Virðisøkingin í mió. kr. býtt á tilfeingisvinnur, byggi- og framleiðsluvinnur og tænastruvinnur er víst í Mynd I 5. Tilfeingisvinnan er eyðkend við sínum stóru sveiggjum í virðisøkingini yvir ár. Mynd I 6 vísir gongdina í bruttorakstrar-avlopi

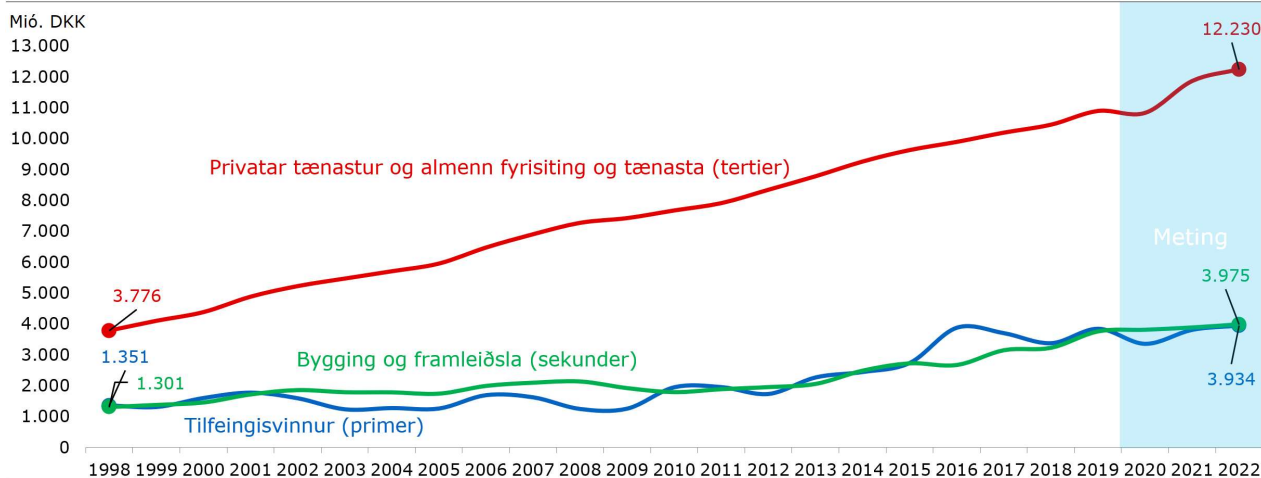
⁵ Tilfeingisvinnur 24% + Bygging og framleiðsla 13%

⁶ Tilfeingisvinnur 17% + Bygging og framleiðsla 12%

og lønum í vinnufyrirøkum⁷ í mió. kr. Eisini er roknað lutfallið millum bruttorakstraravlop og bruttofaktorinntøku (BFI). Myndin tekur við framroknað tøl fyrri árinum 2020-2022.

Virðisøking býtt á tilfeingisv., bygging og framl. og tænastravinnur, 1998-2022

Mynd I 5

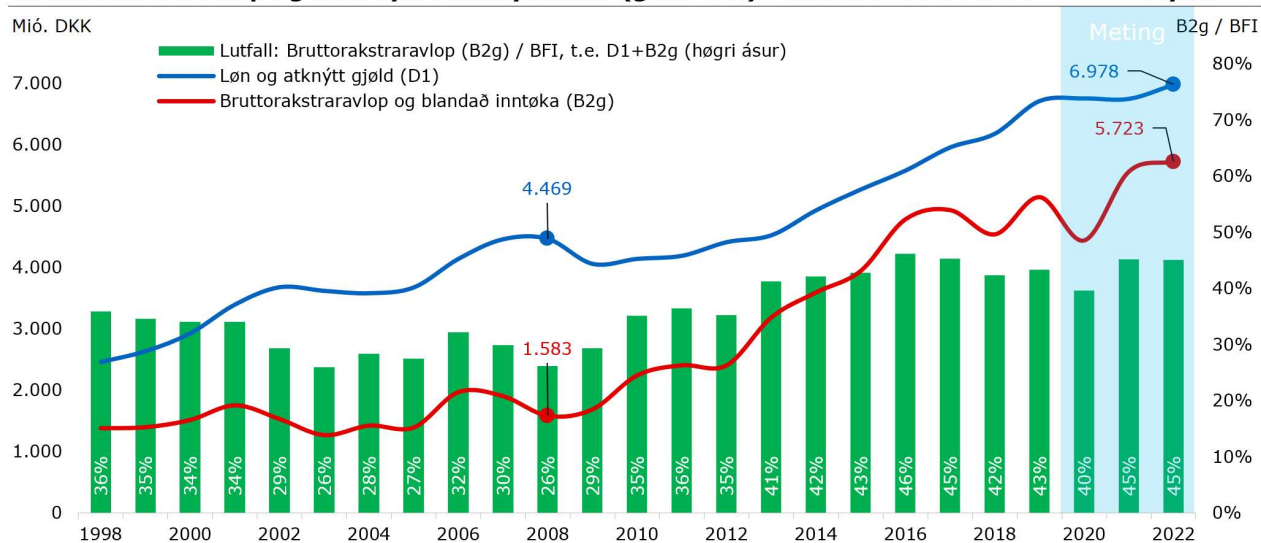


Kelda: Hagstova Føroya árinum 1998-2019. 2020 - 2022 eru egnar metingar.

Sum sæst í Mynd I 6 fall bruttorakstraravlopið hjá vinnufyrirøkunum í 2020 undir korona, meðan lønirnar vóru mest sum óávirkaðar. Bruttorakstraravlopið í vinnufyrirøkum stóð stórt sæð í stað frá 1998 fram til 2008, men er vaksið stórliga síðan 2008. Talan er um meira enn eina trýfalding í bruttorakstraravlopi úr 1.583 mió. kr. í 2008 upp í 5.723 mió. kr. í 2022. Tølini fyrri 2022 eru tó framroknaði.

Bruttorakstraravlop og lønir fyrri vinnufyrirøkum (geiri S11) í mió. kr. 1998-2022

Mynd I 6



Viðm.: Vinnufyrirøkum eru framleiðandi eindirnar, sum eru partur av geira S11 í tjóðarroknskapi. Bruttofaktorinntøkan fyrri geiran er samansett av lønum vm og bruttorakstraravlopinum hjá hesum eindum.

Kelda: Uppgerð hjá Hagstovu Føroya 1998-2019. 2020-2022 eru egnar metingar.

Lutfallið millum bruttorakstraravlop og BFI er vaksið nógv síðani 2008, úr 26% í 2008 upp í 45% í 2022. Orsøkin til hesa lutfalsliga stóru broyting síðan 2008 eru stóru vinningarnir í uppsjóvarvinnuni og alivinnuni seinastu árinum, sum ikki eru falnir løntakarum í allari vinnuni í lut, men mest kapitaláranum. Av tí at talan er um bruttorakstraravlop fevnir inntøkuuppgerðin eisini um viðlíkahald av kapitalapparatunum. Tí vil eitt lutfalsliga vaksandi kapitalapparat (t.e. størri kapitalapparat fyrri hvønn løntakara) eisini viðføra ein vaksandi part til kapitaláran. Tað er eyðsæð, at tað eru gjørdar stórar íløgur í kapitalapparat í bæði fiskivinnuni og alivinnuni seinnu árinum. Hvussu stóran part av vøkstrinum,

⁷ Hetta eru allar lønir uttan tær í almennu fyrisingini og í fíggarfyrirøkum.

hetta kann forklára er tó ikki greitt, tá Hagstovan í tjóðarroknskapinum tíverri framvegis ikki ger upp stóddina av kapitalapparatinum.

Mynd I 7 vísir talið av løntakarum og roknaðu miðal ársløna pr. løntakara í vinnufyrirøkum⁸ frá januar 1999 til juni 2021. Strikumyndirnar byggja á útrokningar av leypandi 12 mánaða miðal (sí tekstkassa 3)

Løntakarar og miðal ársløn í privatum vinnuligum virkseimi, jan-99 til jun-21

Mynd I 7



Viðm.: Talið av løntakarum (12 mðr. leypandi miðal) og lønarútgjaldingarnar (árløn pr. løntakara, 12 mðr. leypandi miðal) frá privatum vinnuligum virkseimi er í hesari mynd avmarkað til allar útgjaldandi, framleiðandi eindir undantikið tær, ið eru í vinnugreinabólkingunum "Landsfyrsting", "Kommunur og ríkisstovnar", "Undirvísing" og "Heilsu- og almannaverk", umframt "Fígging og tænasta".

Kelda: Hagstova Føroya og egin útrokning av løntakararum, 12 mðr. leypandi miðal og miðal ársløn pr. løntakara, 12 mðr. leypandi miðal.

Myndin vísir, at stór sveiggj hava verið í løntakaratalinum í vinnufyrirøkum árinum 1999-2020, ið hanga saman við konjunkturgongdini. Ein stórus vøkstur var fram til 2004, eitt lítið fall í 2005, aftur vøkstur í 2006-08 og síðani eitt fall fram til januar 2012. Eftir januar 2012 hevur aftur verið vøkstur í løntakaratalinum í vinnufyrirøkum. Hesin vøksturin hevur serliga verið stórus síðani miðskeiðis í 2014. Sum væntað er hent eitt lítið fall í 2020 í løntakaratalinum, ið millum annað er orsakað av, at ein partur av útlensku løntakararunum ikki longur eru partur av føroysku arbeiðsfjøldini.

Roknað miðal ársløn pr. løntakara í vinnufyrirøkum er vaksin síðani 1999, tó undantikið tíðarskeiðið eftir at koronufarsóttin fór at gera um seg. Vøksturin bendir á, at produktivetur og reallønir í vinnufyrirøkum eru vaksin nevnivert síðan 1999, tí meðan miðallønargjaldingarnar næstan eru tvífaldaðar er brúkaraprístalið bert vaksið góð 20% síðan aldarskiðið. Hinvegin vísir Mynd I 7, at roknað lön fyri hvønn løntakara í vinnufyrirøkum er vaksin nógv í sama tíðarskeiði, av tí at talið av løntakarum í vinnufyrirøkum er nógv minkað fram til 2013, og at tað tí verður meira lön til hvønn, tá miðaltalið verður roknað.

Búskaparráðið er av tí fatan, at ymsar skipanir forða fyri vinnuligari tillaging til produktivetsvøkstur í føroyska búskapinum. Dømi um hetta er eitt nú, at makrelkvotur verða latnar skipum, ið ikki eru útgjörð til at fiska makrel, ella um minstalønir verður hækkað fyri at kunna mynstra ávís skip. Slíkar serskipanir eru almennur stuðul til rakstur, ið hevur ilt við at bera seg av sær sjálvum. Slíkur almennur stuðul meðvirkar til at fasthalda arbeiðsmegi í eini ólønsumari vinnu, og kann elva til at kapitalur til íløgur leitar sær til vinnur, ið eru kunstiga lønsamar vegna almenna stuðulin. Onnur dømi eru serskattskipanir, sum sjófólk og uttanlandsarbeiðarar fáa. Hesi viðurskiði hava Skattanevndin og Vinnuhúsið somuleiðis víst á í sínum frágreiðingum. Avgjaldið á fisk, sum verður avreiddur uttanlands, skeiklar tillagingarnar til produktivetsvøksturin. Avgjaldið virkar sum vinnuligur stuðul til fiskavirking á landi. Samlað sæð metir Búskaparráðið, at avtøka av nevndu serskipanum hevði frígivið arbeiðsmegi, sum stórus tørvur er á í verandi løtu í fleiri vinnugreinum í Føroyum, og við framtíðini í huga, har brúk verður fyri arbeiðsmegi at manna stórv innan vælferðarøkið orsakað av komandi broyting í fólkasamansetingini.

⁸ Hetta eru allir løntakarar uttan teir í almenna geiranum og í fíggarfyrirøkum.

I 1.7 Arbeiðsloysi og nettotilflyting

Gongdin í fólkatálinum og nettotilflytingini er týðandi indikatorur fyri búskapargongdina og vinnuligu gongdina í Føroyum, bæði í tí stutta og langa siktinum. Nettotilflytingin gevur saman við burðaravlopinum fólkaøksturin.

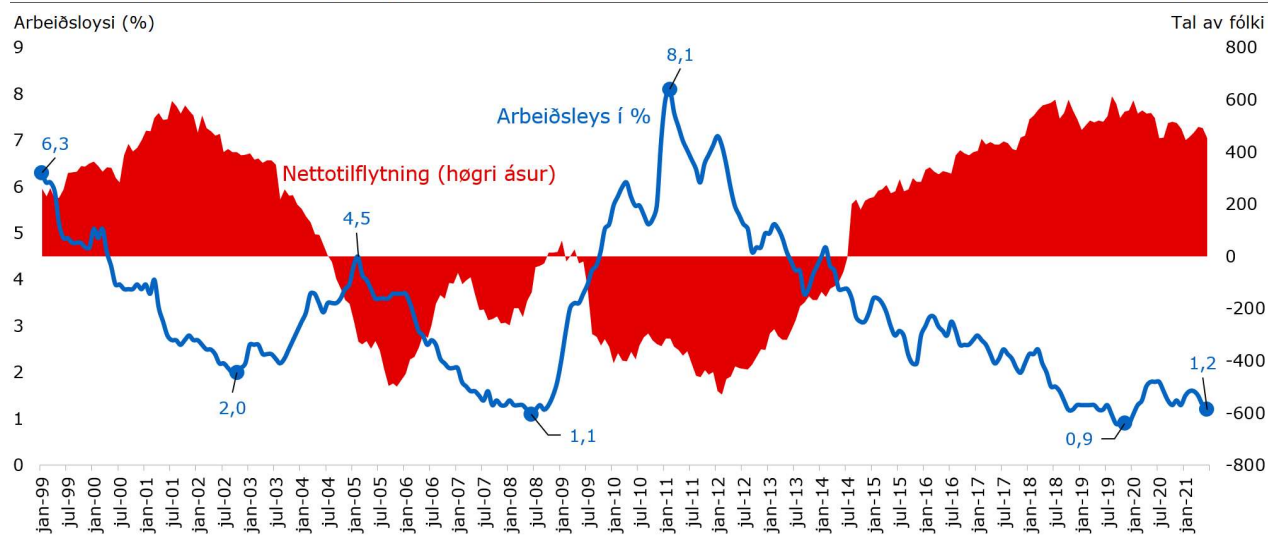
Mynd I 8 vísir sambandið millum nettotilflyting og arbeiðsloysi. Tølini fyri nettotilflyting byggja á leypandi 12 mánaða samanlegging, sum vísir trendin í gongdini, sí tekstkassa 3. Myndin vísir, at nettofráflytingin sum heild hevur verið rættiliga stór í tíðarskeiðinum juli 2004 til 2014. Trý tíðarskeið hava verið við positivari nettotilflyting, nevniliga árinum 1998-2004, partar av 2008-2009 og árinum 2014 til juni 2021. Nettotilflytingin hevur ligið á nærum 600 árligar tilflytingar í 2018 og 2019, ímeðan talið í 2020 hevur ligið nærri 500 árligum tilflytingum.

Nettotilflytingin í seinastuni hevur uttan iva samband við góðu búskapargongdina, sum hevur verið við til at givið eitt vaksandi tal av størvum í Føroyum. Størri arbeiðsloysi í Føroyum sýnist at minka um nettotilflytingina og øvugt, tó uttan at hetta samband forkláar alla gongdina í tølunum. Seinastu tølini benda á, at nettotilflytingin heldur áfram í næstkomandi tíð.

Arbeiðsloysið var 1,2% í juni 2021. Ein lítill vøkstur hevur verið í arbeiðsloysistálinum síðan januar 2020 – eisini áðrenn koronafarsóttin fór at gera seg galdandi - upp í 1,8% í juli 2020, men er síðani lækkað.

Arbeiðsloysi og nettotilflyting, jan-99 til juni-21

Mynd I 8

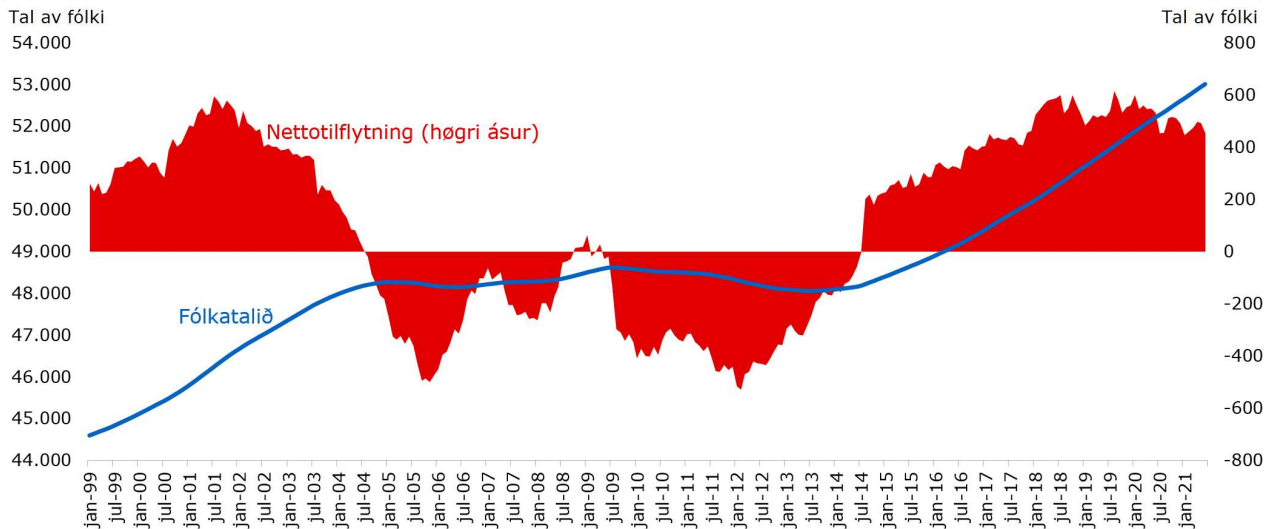


Kelda: Hagstova Føroya og egin útrokning av nettotilflyting, leypandi 12 mánaða samanlegging.

Mynd I 9 vísir gongdina í fólkatálinum sum leypandi 12 mánaða miðal og gongdina í nettotilflytingini sum leypandi 12 mánaða samanlegging. Vit síggja, at fólkatálið stóð í stað frá 2004 til 2014. Í 2014 var fyrstu ferð síðan 2009 vøkstur í fólkatálinum, og hevur stórir vøkstur verið líka síðan. Politiskt eigur at vera stýrt soleiðis, at tað ikki gerst neyðugt at spara í niðurgongdum, sum annars elvir til fráflyting.

Fólkatal og nettotilflyting, jan-99 til jun-21

Mynd I 9



Kelda: Hagstova Føroya og egin útrokning av nettotilflyting, leypandi 12 mðr. samanlegging og fólkatalinum, uppgjørt sum 12 mðr. leypandi miðal.

Tekstkassi 3: Trend útrokningar, ið byggja á 12 mánaða leypandi samanlegging og miðal, herundir ár til ár %-broytingar, stutt frágreiðing

12 mánaða leypandi samanlegging er samanlegging av 12 undanfarnu mánaðunum, roknað fyri hvønn mánaða, meðan 12 mánaða leypandi miðal er miðal av seinastu 12 undanfarnu mánaðunum, roknað fyri hvønn mánaða. Ár til ár %-broytingar bygt á leypandi 12 mánaða samanlegging ella miðal. Týðningurin av hesum háttalagnum kann lýsast við einum dømi í mynd I 18a og b (samlaðar lönir):

Fyri juli 2018 leggja vit saman lönirnar 12 mánaðir aftur í tíðina frá jul-18 til aug-17 og gevur hetta 9,228 mia. kr. Vit leggja eisini saman 12 mánaðir aftur í tíðina frá jul-17 til aug-16 og gevur hetta 8,760 mia. kr. Ár til ár %-broytingin (ella vakstrarratan) verður so útroknað sum $9,228/8,760 - 1 = 5,3\%$.

Hetta háttalag verður nýtt í staðin fyri vanliga háttalagið, har vøksturin verður roknaður higartil í árinum í mun til sama tíðarskeiðið árið fyri. Hvør mánaði verður her "roknaður upp" til eitt ársstöði. Tað verður roknað út hvussu %-vísi vøksturin (ella %-vísa fallið) hevur verið fyri hendan "upproknaða mánaðin" í mun til somuleiðis "upproknaða mánaðin" eitt ár frammanundan. Ein mánaði, ið víkir nógv frá undanfarnu mánaðunum, ger sostatt ikki so nógvan mun í upprokningini.

I 1.8 Olju- og laksaprísir

Laksa- og oljuprísir ávirka føroyska búskapin stórliga í leypandi prísnum. Oljuprísbroyingar hava eitt nú stóran týðning fyri rakstrarútreiðslurnar hjá skipafлотanum. Mynd I 10 vísir gongdina í oljuprísinum⁹ í donskum krónum síðan januar 2004. Vit síggja, at oljuprísurin hevur sveiggjað rættiliga nógv, og at hann í lýtuni liggur á umleið 426 DKK/tunnu (august 2021). Eitt stórt prísfall hendi á olju í fyrsta ársfjórðingi 2020, men er síðani øktur aftur. Í \$/tunnu hevur prísurin síðan primo 2015 sveiggjað millum í høvuðsheitum 40 og 66 dollarar, men er hann farin upp um 70 dollarar í stuttum tíðarskeiðum av 2018 og 2019. Síðan apríl 2020 hevur oljuprísurin ligið um 40 dollarar pr. tunnu og er í seinastuni hækkaður upp um 60 dollarar pr. tunnu.

Spotprísur á olju (DKK/tunnu), jan-04 til aug-21

Mynd I 10

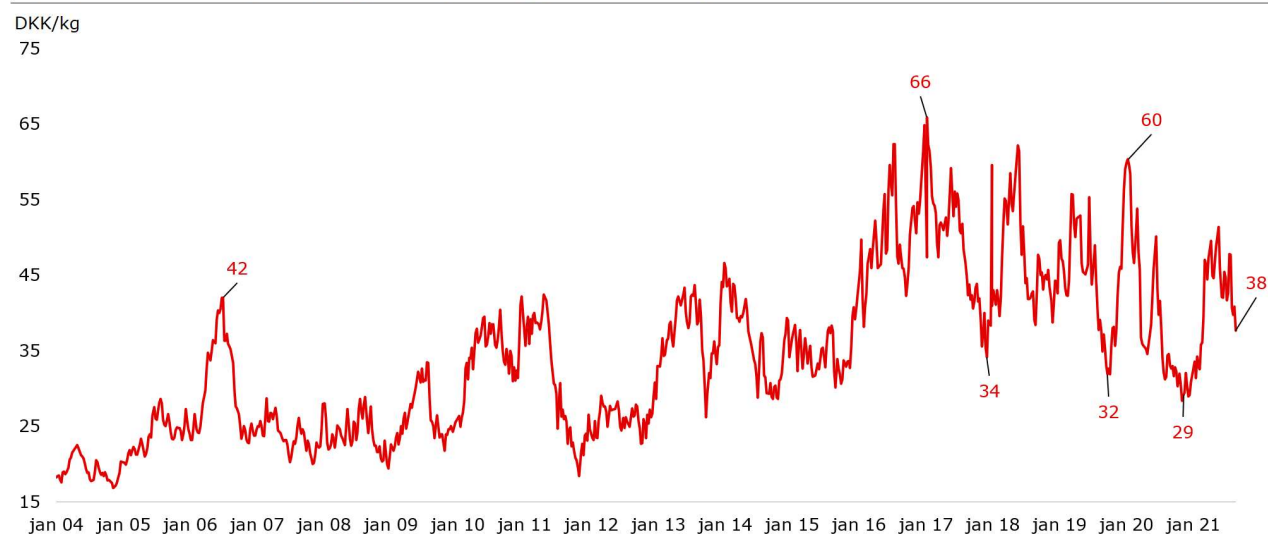


Kelda: Egnar útrokningar við støði í oljuprísi frá Thomson/Reuters og gjaldoyrakursi frá Danmarks Nationalbank.

Mynd I 11 vísir gongdina í laksaprísinum í donskum krónum seinastu árin. Vit síggja, at sveiggini eru stór. Síðan januar 2017 (tá laksaprísurin var í hæddini) hevur prísurin havt ein fallandi trend. Prísurin var í januar 2020 uppi á 60 kr./kg, men er í august 2021 lækkaður til 38 kr./kg. Laksaprísurin hevur higartil sveiggjað ímillum 30 og 60 kr./kg, meðan koronufarsóttin hevur gjørt um seg.

Spotprísur á laksi (DKK/kg) hvørja viku, jan-04 til aug-21

Mynd I 11



Kelda: Egnar útrokningar við støði í laksaprísi (í NOK) frá fishpool.eu og gjaldoyrakursi frá Danmarks Nationalbank.

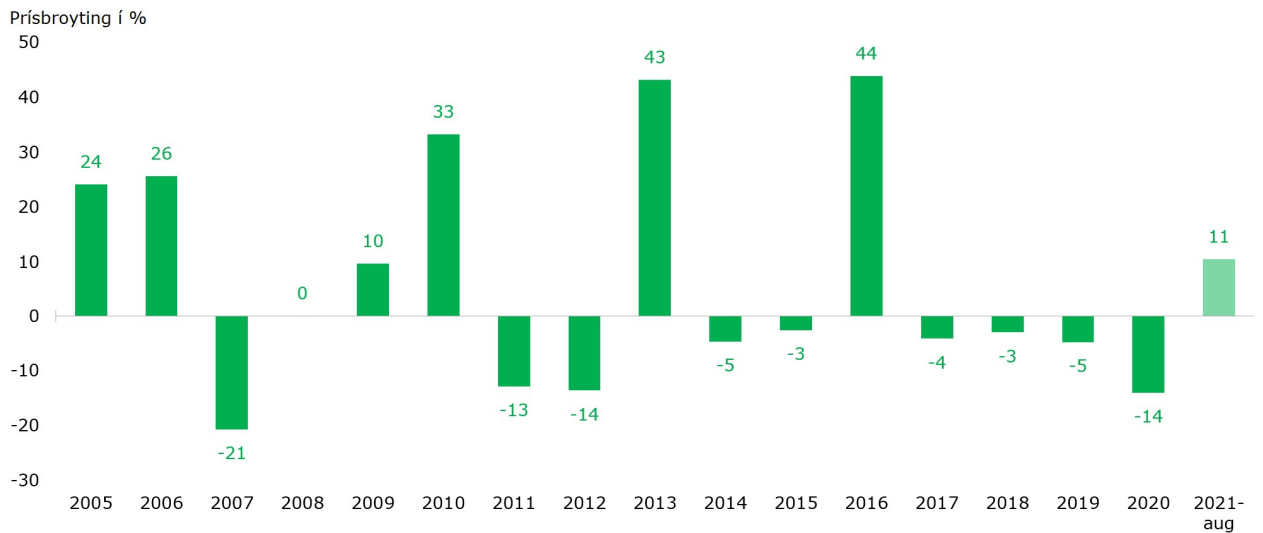
⁹ Hetta er WTI (West Texas Intermediate) oljan, hvørs prísir vanliga eru lægri enn norðsjovalju (Brent) prísir.

Framleiðararnir av alilaksi lögdu í stóran mun framleiðsluna um til laksaportiúnir orsakað av lægri eftirspurningi frá matstovum og catering í flestu londum, meðan koronufarsóttin hevur gjørt um seg. Smásøla gevur ikki eins høgan pris sum matstovu- og cateringmarknaðurin. So hvørt sum koppseting er farin fram í útlondum og avmarkingar fyri ferðafólk eru minkaðar, er parturin av framleiðsluni, sum er laksaportiúnur, aftur minkaður. Laksaprísirnir væntast at hækka eitt vet, eftirsum koronustøðan, við vaksandi talinum av koppsettum fólk, væntast at batna, soleiðis at vit fara at nærkast einum meira vanligum eftirspurningi í 2022 frá gisti- og matstovuvinnuni úti í heimi.

Mynd I 12 vísir árliku prosentbroytingina í laksaprísinum í donskum krónum (miðalprísur fyri allar vikur í árinum). Í 2013 var ein prísavøkstur uppá 43% í mun til árið fyri, meðan prísavøksturur í 2016 var 44% í mun til árið fyri. Árin 2017-2019 fall prísurin við 3-5% árliga, og í 2020 fall prísurin við 14% sammett við 2019. Laksaprísurin er higartil øktur við 11% í 2021 í mun til 2020.

Árlik prosent broyting í spotprísinum á laks (DKK), 2005 til aug-21

Mynd I 12



Viðm.: Tølini fyri 2021 eru einans tøk til og við juli.

Kelda: Egnar útrokningar við støði í laksaprísi (í NOK) frá fishpool.eu og gjaldoyrakursi frá Danmarks Nationalbank.

I 1.9 Handilsjavnin

Talva I 2 vísir gongdina í vøruútflutningi og vøruinnflutningi Føroya fyri fyrra hálvár 2021 sammett við fyrra hálvár 2020¹⁰.

Innflutningstølini vísa, at innflutningsvirðið fyri fyrra hálvár 2021 hækkar við 7,6% í mun til sama tíðarskeið í 2020. Um skip og flogfør verða roknaði frá, vaks innflutningurin 10,9%. Meira varð innflutt av maskinum o.a. útgerð, rávøru til fiskavirkning umframt innflutning til beinleiðis nýtslu og brennievni. Útflutningurin er hinvegin lækkaður 3,3% fyrra hálvár 2021 samanborið við sama tíðarskeið í fjør. Hetta stavar í størsta mun frá lægri útflutningi av skipum og flogførum. Verða tey ikki tald við, er lækkingin bert 0,5%, og stavar frá lægri útflutningi av øðrum vørum, sum er lækkaður við 9,4%, men er lítið í støddarlutfalli millum hinar útflutningsvøurnar. Útflutningurin lækkaði eitt vet av uppsjóvarfiski og botnfiski, men hesi hava størri týðning í samlaða vøruútflutninginum. Útflutningur av alifiski er vaksin 14,5% og telur fyri heili 41,2% av samlaða vøruútflutninginum.

Inn- og útflutningur av vørum fyrra hálvár 2020 og 2021 og handilsjavnin 2012-2020

Talva I 2

	Mió. DKK (cif)			% - vøkstur	Vakstrar- iskoyti	Støddar- lutfall			
	1.h.2020	1.h.2021	Vøkstur						
Innflutningur									
Til hav- og landbúnað	239	254	15	6,1%	-	6,1%			
Til byggivirki	435	399	-36	-8,3%	-	11,1%			
Til aðra framleiðslu	847	906	60	7,0%	-	21,6%			
Brennievni o.t.	481	561	80	16,6%	-	12,3%			
Maskinur o.o. útgerð	351	504	154	43,8%	-	8,9%			
Bíllar o.o. flutningsfør	268	282	14	5,1%	-	6,8%			
Til beinleiðis nýtslu	846	947	102	12,1%	-	21,5%			
Skip, flogfør o.t.	225	120	-105	-46,5%	-	5,7%			
Rávøra til fiskavirkning	233	248	15	6,6%	-	5,9%			
Vøruinnflutningur í alt	3.924	4.222	298	7,6%	100%	100%			
Vøruinnflutningur ex. skip, flogfør o.t.	3.699	4.102	403	10,9%	-	94,3%			
Útflutningur									
	Mió. DKK (fob)			% - vøkstur	Vakstrar- iskoyti	Støddar- lutfall			
	1.h.2020	1.h.2021	Vøkstur						
Alifiskur	1.746	1.999	253	14,5%	-178,5%	41,2%			
Uppsjóvarfiskur	927	686	-240	-25,9%	169,6%	21,9%			
Botnfiskur og onnur fiskasløg	1.218	1.209	-9	-0,8%	6,6%	28,7%			
Aðrar vøru	224	202	-21	-9,4%	14,9%	5,3%			
Skip, flogfør o.t.	124	2	-122	-98,4%	85,9%	2,9%			
Vøruútflutningur í alt	4.241	4.099	-142	-3,3%	100%	100%			
Vøruútflutningur ex. skip, flogfør o.t.	4.117	4.097	-20	-0,5%	-	97,1%			
Handilsjavnin, árin 2010-2020									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Við skipum o.t., mió DKK	-1.129	-92	441	818	1.492	1.516	277	1.346	269
Uttan skip o.t., mió DKK	-145	552	584	1.182	1.789	1.865	400	1.714	393

Kelda: Hagstova Føroya

Yvirskotið á handilsjavnanum er vaksið seinastu árin og hevur verið serliga stórt árin 2016, 2017 og 2019, og stavar hetta partvís frá betringini í bytislutfallinum í uttanlandshandlinum. Handilsjavnin í 2019 vísti eitt yvirskott uppá 1.346 mió. kr. (við skipum o.t.). Í 2020 lækkaði yvirskotið á handilsjavnanum til 269 mió. kr. (við skipum o.t.). Koronufarsóttin hevur eyðsýnt ávirkað heimshandilin, og føroyski útflutningurin eisini er ávirkaður. Tó ivaleyst ikki eins nógv sum hjá øðrum londum. Tað er tó ikki óvanligt at stór sveiggj henda í føroyska útflutninginum.

¹⁰ Frágreiðingar um útrokningarhátt fyri vakstrarískoyti eru at finna í frágreiðing Búskaparráðsins á vári 2016 á síðu 11.

I 1.10 Gjaldsjavnin

Gjaldsjavnin er ein uppgerð av búskaparligu viðskiftunum millum Føroyar og umheimin fyri eitt ávíst tíðarskeið; vanligi 1 ár. Gjaldsjavnin gevur eina lýsing av samlaða handlinum, sum Føroyar hava við umheimin, tað eru inntøkur frá útflutningi og útreiðslur av innflutningi, umframt renta av hvat vit eiga og skylda uttanlands, ið er nettoogn í útlandum ella nettoskuld til útland, og harafturat lønarflytingar og blokkstuðulin úr Danmark.

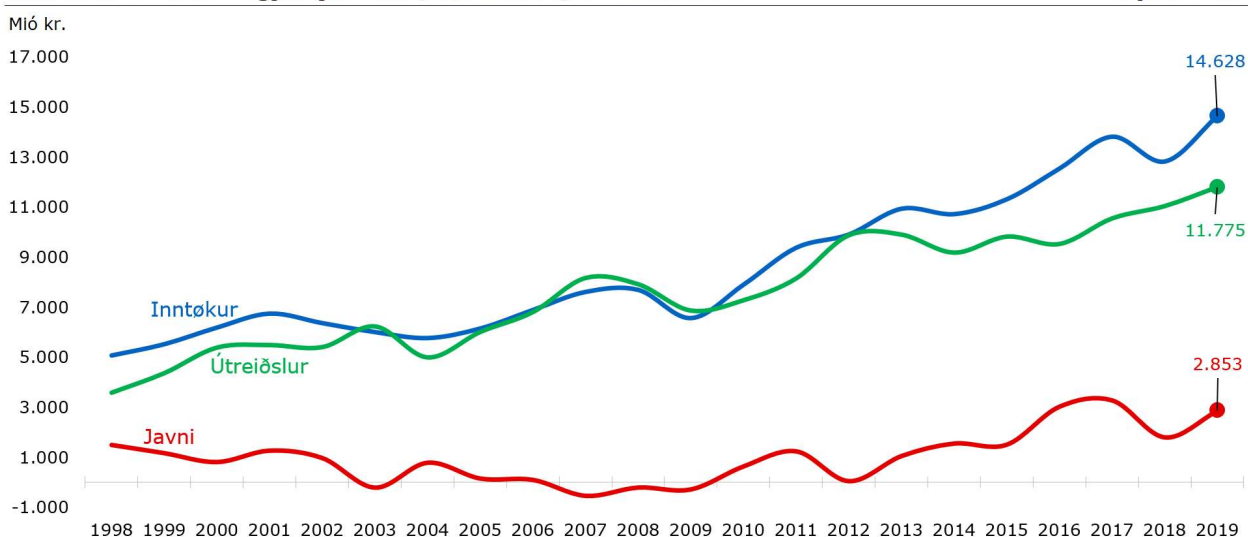
Gjaldsjavnin er ein roknskaparlík uppgerð. At uppgerðin er roknskaparlík merkir m.a., at vit hava eina *rakstraruppgerð* gjaldsjavnans (skráseting av inntøkum og útreiðslum) og eina *kapitaluppgerð* gjaldsjavnans (skráseting av broyting í ogn og skuld). Sammeta vit við ein vanligan roknskap, svarar nettoognin í útlandum (ella nettoskuldin til útland) í kapitaluppgerð gjaldsjavnans til eginognina í einum vanligum roknskapi. Nettorakstraruppgerð gjaldsjavnans svarar eisini til roknskaparúrslitið í einum vanligum roknskapi.

Í einum vanligum roknskapi ber til at avstemma ársroknskaparúrslitið netto, tá vit kenna árligu broytingina í eginogn, umframt kursbroytingar og avskrivningar í árinum. Sostatt ber til at uppgera netto roknskaparúrslitið frá bæði rakstrarsíðuni og frá statussíðini. Tá tað snýr seg um gjaldsjavnann, ber tað tilsvandi til at avstemma nettorakstraruppgerð gjaldsjavnans, tá vit kenna árligu broytingina í nettoogn/nettoskuld í útlandum, og vit eisini fáa upplýst kursbroytingar og avskrivningar í árinum. Í praksis er tað ein størri avbjóðing at gera upp árligu broytingina í ogn og skuld í útlandum, og eisini at kenna til allar kursbroytingar v.m. í árinum. Tessvegna verður hesin háttur til óbeinleiðis at gera upp nettorakstraruppgerð gjaldsjavnans frá statussíðuni ikki serliga neyvur. Tí verður størri dentur lagdur á at fáa til vega allar tøkar upplýsingar um inntøkur og útreiðslur á rakstraruppgerð gjaldsjavnans og at gera nettoúrslitið upp við stóði í hesum. Gjaldsjavnin verður sostatt hereftir uppgjørdur frá rakstrarsíðuni. Samstundis fer eisini at verða roynt at fáa til vega neyvari upplýsingar um ogn og skuld í útlandum, soleiðis at ein avstemming eisini kann fara fram út frá árligu broytingini í status.

Mynd I 13 vísir, at í 2019 vóru inntøkurnar á rakstrarsíðu gjaldsjavnans 14.628 mió. kr., og útreiðslurnar 11.775 mió. kr. Hetta gav eitt nettoúrslit upp á 2.853 mió. kr. Bert 4 ferðir síðan 1998 hevur úrslitið verið negativt. Ongin meting er gjørd fyri árinum 2020-2021.

Rakstrarviðurskipti gjaldsjavnans, høvuðstøl, 1998 til 2019

Mynd I 13



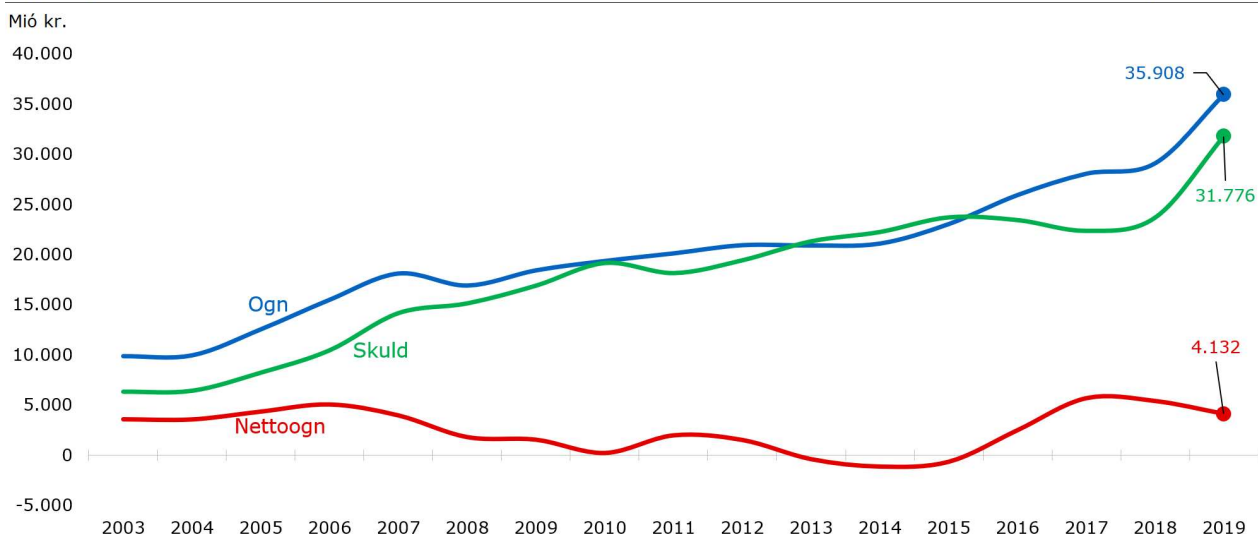
Viðm.: Rakstraruppgerð gjaldsjavnans er eisini nevnd leypandi postar á gjaldsjavnanum.

Kelda: Hagstova Føroya

Mynd I 14 vísir, at var nettoognin 4.132 mió. kr í 2019. Bruttoogn og skuld vóru hetta árið ávikavist 35.908 mió. kr. og 31.776 mió. kr. Bert trýggjar ferðir síðan 2003 hevur nettoognin verið negativ. Stórvækstur hevur verið í BTÚ seinastu 10 árinum, samstundis sum nettoognin uttanlands hevur verið vaksandi. Meting er ikki gjørd fyri árinum 2020-2021.

Ogn og skuld uttanlands, 2003 til 2019

Mynd I 14



Kelda: Hagstova Føroya

Rakstraruppperð gjaldsjavrans er bólkað sum víst í talvu I 3. Talvan vísir nettotøl fyri útreiðslur og inntøkur. Gjaldsjavnauppperðin er nágreinað í tekstkassa 4.

Rakstrarviðskifti gjaldsjavrans, høvuðstøl netto, 1998-2019

Talva I 3

Ár	Vørum	Tænastur	Lønarflytingar	Ognarinntøkur	Landið	Aðrir geirar	Tilsamans
1998	464	-286	287	-57	994	87	1.488
1999	56	-296	313	-15	1009	93	1.160
2000	-302	-373	310	22	1050	98	804
2001	302	-423	224	31	1072	56	1.261
2002	412	-513	245	71	696	53	963
2003	-854	-477	307	55	701	47	-222
2004	61	-448	263	131	700	70	777
2005	-454	-583	280	86	779	36	143
2006	-600	-592	314	87	773	108	89
2007	-1228	-825	307	67	768	361	-550
2008	-457	-623	364	-286	758	27	-217
2009	70	-841	479	-757	761	-6	-294
2010	509	-899	535	-365	779	70	629
2011	321	-839	640	86	782	243	1.233
2012	-936	-534	708	24	789	-12	38
2013	125	-727	806	19	780	40	1.044
2014	680	-547	802	-213	807	17	1.545
2015	1086	-916	758	-290	817	45	1.500
2016	1773	-289	791	-100	789	57	3.021
2017	1824	-384	707	-46	785	387	3.273
2018	580	-245	727	-152	750	130	1.791
2019	1716	-436	642	-18	810	139	2.853

Kelda: Hagstova Føroya

Ymsu inntøkur og útreiðslurnar eru eins og víst í talvu I 3: Vøruhandil (inn- og útflutningur av vørum, her finnst neyv skráseting). Tænastuhandil (inn- og útflutningur av tænastum, her finnst ikki neyv skráseting). Inntøkuflytingar (ein samanteljing av lønarflytingum og íløgu- og fíggjarvirksemi). Lønarflytingar (keyp og søla av arbeiðsmegi millum Føroyar og umheimin), har lønarinntøkan stavar frá útlenskum arbeiðsgevarum, herundir m.a. DIS, NIS, útlensk fiskiskip og frálandavinnu, umframt

arbeiði á landi, t.d. handverkarar, og lønarútreiðsla eru lønir goldnar útlendingum frá føroyskum arbeiðsgevarum. Harafturat íløgu- og fíggjarvirksemi (uppgerð av inntøkum og útreiðslum, ið stava frá fíggjarrogn, tað vil siga beinleiðis íløgur, virðisbrøv, innlán og útlán), og rakstrarflytingar (veitingar til og úr útlondum, har onki beinleiðis arbeiði ella annað avrik er knýtt at flytingini. Dømi um tílíkar flytingar eru ríkisveitingar, eftirlønir og endurtryggingargjöld).

Uppgerð av ogn og skuld lýsir hvat føroyingar eiga og skylda uttanlands. Talva I 4 vísir nettoognina, ið er munurin millum ogn og skuld. Er nettoognin positiv, merkir tað, at umheimurin hevur skuld til Føroya. Uppgerðin lýsir fíggjarstöðuna hjá Føroyum í mun til umheimin við ársenda á hvørjum ári. Tey fíggjarsløgini, ið tilsamans mynda uppgerðina av ogn og skuld eru: Beinleiðis íløgur, har einstakur íleggjari eigur meira enn 10% av partapeninginum. Partabrøv, íløguprógv og líknandi, ið føroyingar eiga uttanlands og útlendingar eiga í Føroyum. Lánsbrøv, ið føroyingar eiga uttanlands og útlendingar eiga í Føroyum. Vøru- og tænastrakredittir, ið lýsa, hvat føroyingar skylda uttanlands, og hvat teir eiga til góðar í sambandi við inn- og útflutning. Innlán (uppsparing hjá føroyingum uttanlands ella uppsparing hjá útlendingum í Føroyum. Her kann eisini vera talan um veiting av trygd, tað vil siga garanti í sambandi við vørukeyp o.a. Útlán, ið er uppgerð av útlenskum lánnum til føroyingar (íroknað kredittfeløg) til privat og vinnulig endamál. Tað sama ger seg galdandi hjá føroyskum fíggjarstovnum, sum veita umheiminum lán.

Nettoogn í mió kr. uttanlands skift á fíggjarslag, 2003-2019

Talva I 4

Ár	Beinleiðis íløgur	Partabrøv o.a.	Lánsbrøv	Vøru/tænastu kredittir	Innlán	Lán	Tilsamans
2003	165	467	4.514	36	464	-2.062	-2.062
2004	197	489	4.557	42	376	-2.090	-2.090
2005	87	911	4.406	89	2.284	-3.425	-3.425
2006	262	1.538	4.298	58	3.648	-4.742	-4.742
2007	803	1.130	5.188	63	2.913	-6.128	-6.128
2008	725	31	5.707	242	3.625	-8.527	-8.527
2009	1.133	1.867	6.111	199	3.647	-11.411	-11.411
2010	-648	90	7.224	94	4.729	-11.270	-11.270
2011	513	-417	7.356	221	4.013	-9.706	-9.706
2012	679	-381	6.833	411	4.389	-10.413	-10.413
2013	293	-2.061	6.647	482	3.320	-9.080	-9.080
2014	-28	-3.757	7.809	524	2.470	-8.156	-8.156
2015	945	-6.794	8.892	298	3.013	-7.013	-7.013
2016	366	-5.327	11.099	304	3.198	-7.144	-7.144
2017	320	-3.270	11.887	279	3.196	-6.721	-6.721
2018	279	-5.198	13.560	283	3.314	-6.827	-6.827
2019	4.230	-10.443	15.118	365	4.371	-9.508	-9.508

Kelda: Hagstova Føroya

Tekstakassi 4: Gjaldsjavnauppgerð

Tað kann vísast at niðanfyri standandi identitetur er galdandi fyri gjaldsjavnauppgerðina:

$(X - M) = (T - G) + (S - I)$, har ið

X = Inntøkur frá útlondum

M = Útreiðslur til útlond

$(X - M)$ = rakstrarúrslit gjaldsjavnans, $X - M > 0$ merkir yvirskot, $X - M < 0$ merkir hall

G = almennar útreiðslur

T = almennar inntøkur

$(T - G)$ merkir netto roknskaparúrslit (uppsparingarúrslit) almenna geirans

S = uppsparing í privata geiranum

I = íløgur í privata geiranum

$(S - I)$ merkir uppsparingaryvirskotið í privata geiranum

Hetta merkir, at rakstrarúrslit gjaldsjavnans svarar til, hvussu stórt uppsparingaryvirskotið er í privata geiranum ($S - I$) og tí almenna geiranum ($T - G$).

Eitt positivt rakstrarúrslit (eitt yvirskot) merkir, at vit veita eitt lán svarandi til rakstrarúrslitið til umheimin til íløgu- og nýtsluendamálar í útlondum - okkara yvirskotsuppsparing ger hetta neyðugt.

Eitt negativt rakstrarúrslit (eitt undirskot ella hall) merkir, at vit lána pening frá umheiminum til okkara íløgu- og nýtsluendamálar - vit noyðast gera hetta, tá okkara egna uppsparing ikki røkkur til.

I 2 Innlendis eftirspurningur frá húsarhaldunum

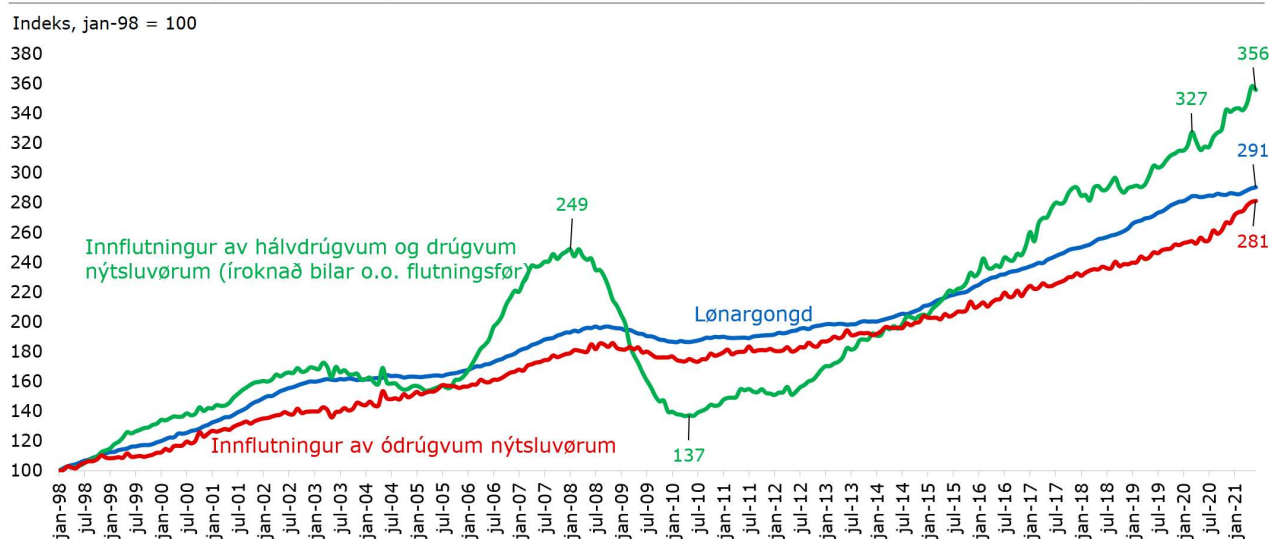
I 2.1 Privat nýtsla

Privata nýtslan er ein týðningarmikil partur av føroyska búskapinum. Í stødd er privata nýtslan á hædd við vøruútflutningin og eisini vøruinnflutningin. Tískil hevur gongdin í privatu nýtsluni stóra ávirkan á BTÚ-vøksturin. Privata nýtslan verður uppgjørd sum liður í uppperðini av útreiðslu- ella eftirspurnarsíðuni á tjóðarroknskapinum. Seinastu uppgjørdu tjóðarroknskapartølini viðvíkjandi útreiðslu- ella eftirspurnarsíðuni eru fyrri 2019. Fyri tíðarskeiðið aftaná 2019 vera indikatarar um nýtsluna nýttir. Ein indikatarur er innflutningurin av nýtslulvørum; av øðrum indikatarum er gongdin í lønargjaldingum (sí mynd I 18a og I 18b) og MVG-inntøkur landskassans (sí mynd I 15b).

Mynd I 15a vísir gongdina í innflutningi av nýtslulvørum sum leypandi 12 mánaða samanlegging (sí tekstkassa 3) samanhlidna við lønargongdina¹¹. Myndin vísir, at innflutningurin av hálvdrúgvum nýtslulvørum (t.d. klæðir) og drúgvum nýtslulvørum (t.d. sjónvørp og bilar) er vaksin nógv seinastu 10 árin. Í byrjanini av 2020 sæst eitt lítið fall í innflutninginum av hálvdrúgvum og drúgvum nýtslulvørum, ið síðani verður avloyst av einum vøkstri. Gongdin í innflutninginum av ódrúgvum nýtslulvørum (t.d. matur og drekka) og gongdin í lønargjaldingunum eru nøkulunda samanfallandi yvir alt tíðarskeiðið, men gongdin í innflutninginum av ódrúgvum nýtslulvørum tykist at vera eitt vet brattari frá seinnu helvt av 2020 og fram.

Lønarinntøka og innfluttar nýtslulvørum hjá húsarhaldum, jan-98 til jun-21

Mynd I 15a



Kelda: Egnar útrokningar við støði í hagtølum Hagstovunnar.

Húsarhald, sum onkursvegna vóru rakt av inntøkumissi meðan samfelagið var afturlatið, fingur lønarískoyti frá ALS, umframt gjaldsskáa frá bankunum. Tískil vóru húsarhaldini ikki noydd at skerja nýtsluna í serliga stóran mun í 2020. Hóast korona hevur gjørt um seg í Føroyum, tykist bjartskygnið hjá føroysku húsarhaldunum ikki at hava verið stórvegis ávirkað, og hetta sæst aftur í innflutninginum. Eitt nú øktist umsetningurin av klæðnavørum og fótbúnaði við 59% í 1. ársfjórðingi 2021 í mun til sama tíðarskeiði í fjør, og umsetningurin av húsbúnaði og húsarhaldsútgerð øktist við 21% í sama tíðarskeiði. Harafturat var umsetningurin av matvørum og alkoholfríum drykkivørum 6% hægri í 1. ársfjórðingi í ár í mun til sama tíðarskeiði í fjør¹². Økta nýtslan av bæði klæðum, húsbúnaði og mati avspeglar eitt stórt bjartskygni millum húsarhaldini, ið stuðlar uppundir innlendis handilsvinnuna. Ein av orsøkunum til øktu

¹¹ Viðmerkjast skal, at lønarinntøkur vunnar í útlandum ikki eru við í lønartølunum handan myndina. Í innflutningshagtølunum fylla ódrúgvu nýtslulvørunnar lutfalsliga meira enn drúgvu og hálvdrúgvu nýtslulvørunnar.

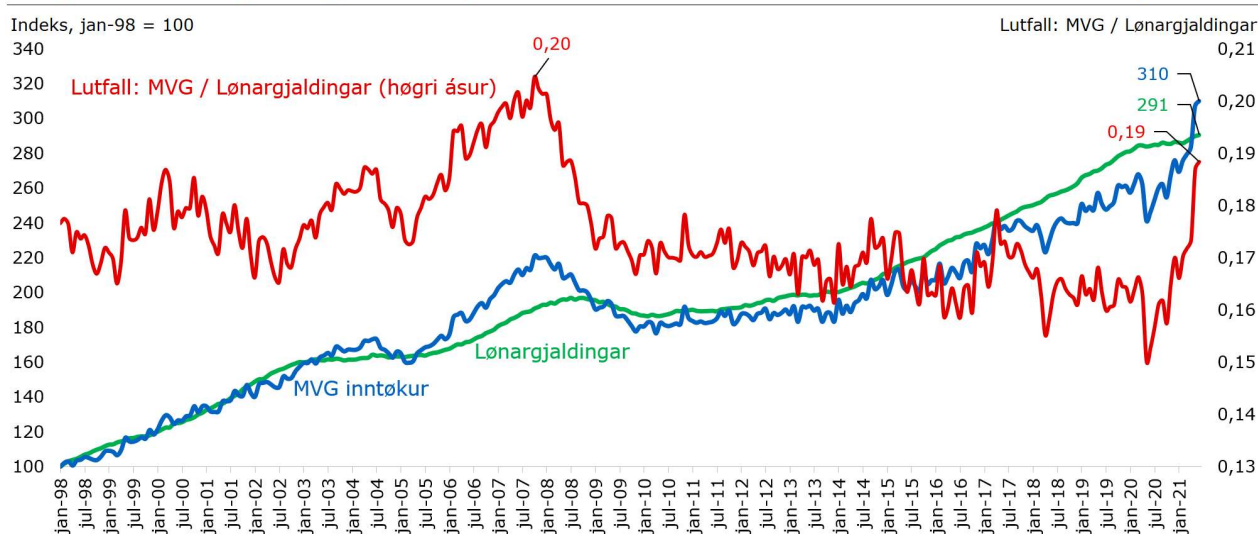
¹² "Smásølan fyrstu mánaðirnar í ár væl størri í mun til sama tíðarskeiði í fjør", tíðindi frá 30. juni 2021, Hagstova Føroya.

nýtsluna kann vera, at húsarhaldini í minni mun hava ferðast uttanlands í ár og í fjør í mun til vanligt, og tískil hava nýtt tann peningin heima í Føroyum, ið annars skuldi verið nýttur uttanlands.

Stóri vøksturin seinastu árinum í innflutninginum av drúgvum og hálvdrúgvum nýtslulutfallinum hevur verið nýttur í undanfarnum frágreiðingum sum grundgeving fyri at rokna við einum hægri nýtslulutfalli¹³ frá umleið 2014 og fram. Nýtslulutfallið er ikki gjørt upp sum hagtal, men lutfallið millum MVG og lønargjaldingar verður nýtt sum indikator fyri gongdina í nýtslulutfallinum, har MVG umboðar nýtslu og lønargjaldingar tøku inntøkuna hjá húsarhaldinum. Mynd I 15b vísir gongdina í lønum og MVG-inntøkum landskassans. Fram til fíggjarkreppuna í 2008 vaks lutfallið millum MVG og lønargjaldingar munandi; tað vil siga at húsarhaldini nýttu ein stóran part av tøku inntøkuni til nýtslu. Eftir 2008 hendi eitt ógvusligt fall í lutfallinum. Síðani 2009 hevur hetta lutfallið somuleiðis víst eina fallandi gongd, og svarar hetta til, at lønirnar eru vaksnar skjótari enn MVG-inntøkur landskassans. Hetta kundi bent á eitt áhaldandi varsemi viðvíkjandi privatnu nýtsluni. Nýggjastu hagtølini vísa nú, at lutfallið er vaksið munandi síðani seinna hálvár 2020, ið kundi bent á at húsarhaldini eru farin at nýta ein størri part av tøku inntøkuni til nýtslu.

Gongdin í lønum og MVG, jan-98 til jun-21

Mynd I 15b



Viðm.: Tølini byggja á leypandi 12 mánaðar samanlegging fyri tíðina frá januar 1998 til og við seinast dagfórdu tølunum.

Kelda: Egnar útrokningar við støði í lønartølum Hagstovunnar og MVG-tølum frá TAKS.

MVG hagtølini fanga tó ikki nýtslu uttanlands, men bert tað, ið er nýtt í Føroyum. Sum áður nevnt hava føroysku húsarhaldini ferðast í minni mun enn vanligt í ár og í fjør, og økti umsetninginum av bæði klæðum, húsbúnaði og mati í føroysku handlunum bendir á, at húsarhaldini hava nýtt tann peningin í Føroyum, sum annars vanliga verður nýttur uttanlands. Harafturat vóru MVG inntøkurnar lægri í mai í fjør orsakað av, at MVG'ið kundi útsetast. Hetta var eitt av átøkunum, ið vóru gjørd fyri at basa neiligu fylgjunum av afturlatingini í 2020. Lægri MVG inntøkurnar í fjør samanborið við í ár gera tískil, at vøksturin sýnist serliga stóurur. Vøksturin í lutfallinum merkir tískil ikki neyðturvilliga, at føroysku húsarhaldini eru farin at nýta ein størri part av tøku inntøkuni til nýtslu. Hinvegin er ikki ósannlíkt, at føroyingar í størri mun eru farnir at ferðast uttanlands, so hvørt sum inntøkan er økt seinastu 10 árinum, og at lutfallið síðani seinna hálvu av 2020 umboða veruliga nýtslulutfallið. Hvørt økta lutfallið bert er eitt fyribils fyribrigdi, ið skyldast avmarkaða ferðing uttanlands í ár og í fjør, ella um nýtslulutfallið er komið upp á eina hægri legu, ber enn ikki til at siga við vissu.

At húsarhaldini hava havt eina varisliga nýtslu síðani fíggjarkreppuna í 2008 kann eisini hava gjørt sítt til, at húsarhaldini eru væl fyri til at mæta fíggjarligu avbjóðingunum í sambandi við koronufarsóttini, soleiðis at tey ikki hava verið noydd at skerja nýtsluna. Húsarhaldini eru sum heild væl konsoliderað; tey hava eina stóra uppsparing (innlánsyvirskot), og hava ikki í stóran mun eina lánifíggjaða nýtslu, eins og tey høvdu undan fíggjarkreppuni í 2008.

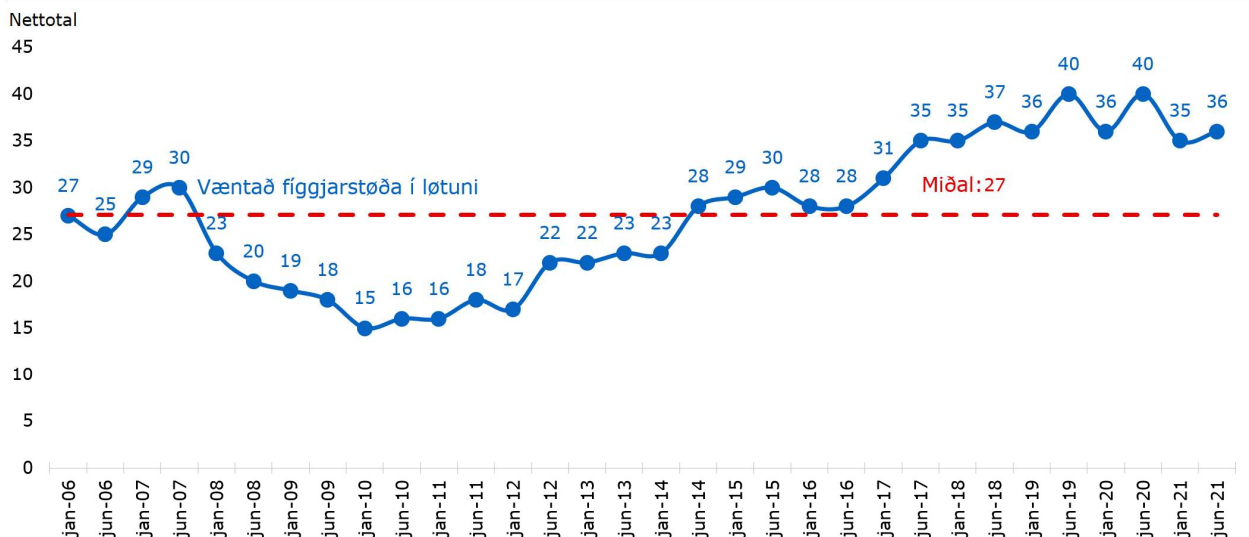
¹³Nýtslulutfal: parturin av tøku inntøkuni, ið fer til nýtslu.

I 2.2 Konjunkturbarometrið

Vísitalini frá Hagstovuni í mynd I 16a snúgva seg um metingar hjá húsarhaldunum um fíggjarstöðu teirra. Nýggjasta kanningin er gjørd í juni 2021 og vísir eitt vísital, ið ikki er broytt nógv í mun til seinastu umleið 5 árin. Hetta bendir á, at fíggjarstöðan hjá føroysku húsarhaldunum sum heild ikki er stórvegis ávirkað, hóast korona hevur gjørt um seg.

Nettotal - húsarhaldini og teirra fíggjarstöða í løtuni, jan-06 til jun-21

Mynd I 16a

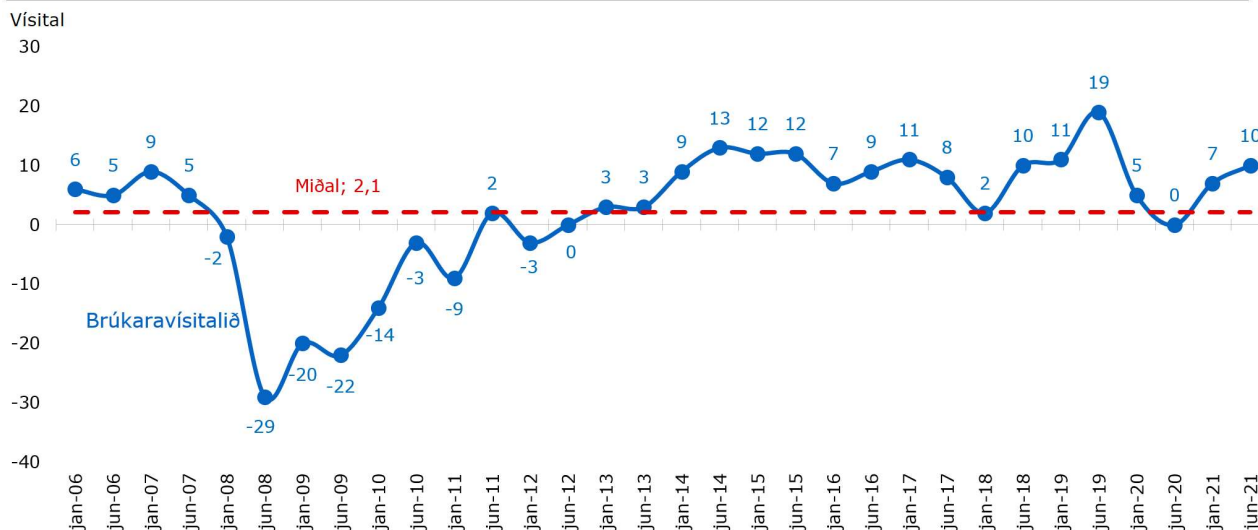


Kelda: Hagstova Føroya

Mynd I 16b vísir samlaða brúkaravísitalið, ið fevnir um spurningar um fíggjarligu útlitini hjá húsarhaldunum komandi árið, útlitini hjá búskapinum og arbeiðsloysinum komandi árið, og um húsarhaldini vænta at fara at spara upp komandi árið.

Vísital - samlað brúkaravísital fyrri føroysku húsarhaldini, jan-06 til jan-21

Mynd I 16b



Kelda: Hagstova Føroya

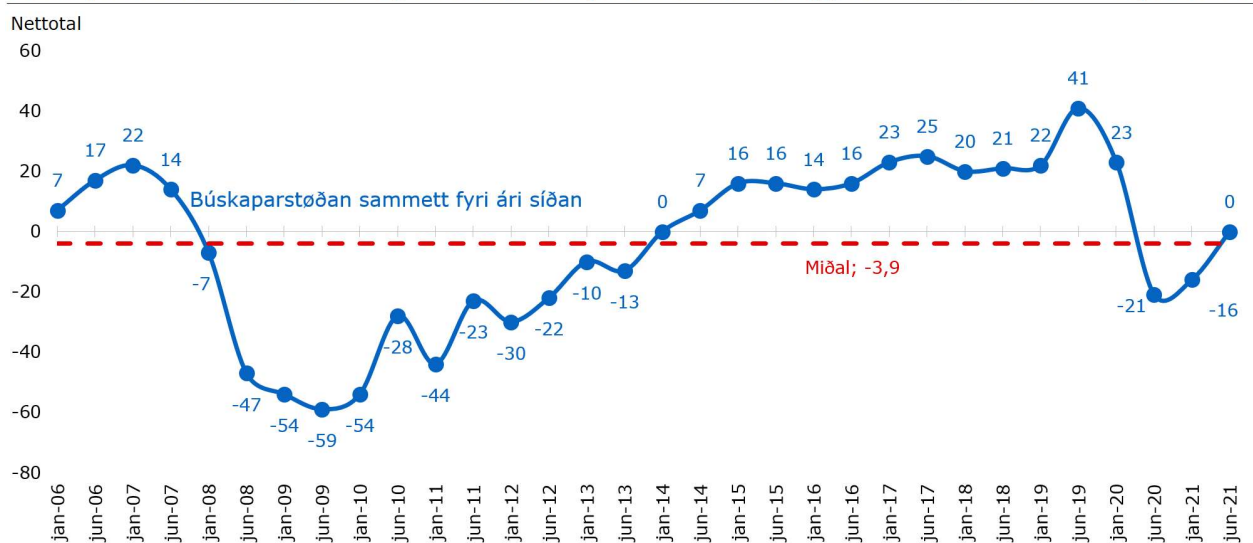
Vísitalið frá nýggjastu kanningini er økt síðani seinastu kanning, og tað bendir á, at húsarhaldini eru bjartskygd um sína egnu fíggjarstöðu og búskapin sum heild. Harafturat vænta tey ikki nakra stórvegis hækking í arbeiðsloysinum komandi árið, og meta seg hava fíggjarligt rársarúm til at kunna fara at spara

upp. Talið av húsarhaldum, ið svara at tey júst fáa endarnar at røkka saman, hevur verið lækkandi líka síðani 2012, og tey eru ikki vorðin fleiri í tali tað seinasta árið, hóast korona hevur gjørt um seg.

Samanbórið við hvussu húsarhaldini hava mett sína egnu fíggarstøðu vera, hava húsarhaldini hildið útlitini vera verri fyri búskapin, sí mynd I 16d. Hetta kann koma av at tey eitt nú hava hoyrt um, hvussu illa tað hevur gingist ferðavinnuni seinasta árið, at summar útflutningsfyrirøkur hava havt verri við at sleppa av við sínar vørur, ella hvussu illa tað hevur staðið til við koronustøðuni úti í heimi, og tískil hava mett føroyska búskapin vera harðari raktan, enn hann er.

Samanumtikið eru húsarhaldini bjartskygd um sína egnu fíggarstøðu og eru vorðin meira bjartskygd um støðuna í búskapinum, eftir at hava mett útlitini fyri føroyska búskapin vera minni bjørt í kanningunum frá juni 2020 og januar 2021.

Búskaparstøðan í Føroyum í dag sammett við fyri einum ári síðan, jan-06 til jun-21 Mynd I 16d



Kelda: Hagstova Føroya

Mynd I 17 vísir samlaða vísitalið í føroyska búskapinum hjá bæði brúkarum og vinnu. Vinnan fevnir um tilfeingis- og ídnaðarvinnu, byggivinnu, handilsvinnu, og tænanstuvinnu. Sum væntað hevur samlaða vísitalið sveigjað munandi í sambandi við gongdina í koronu-farsóttini og ymisku gongdirnar í hesum fyra vinnugreinum. Handilsvinnan hevur havt framgongd síðani korona rakti føroyska búskapin; húsarhaldini hava økt nýtisluna her í landinum av bæði klæðum, húsbúnaði og mati, og tilfari til umvæling av sethúsunum, meðan uttanlandsferðir hava verið avmarkaðar.

Vinnubólkarnir tilfeingis- og ídnaðarvinnan hava saman við tænanstuvinnuni størsta ávirkan á samlaða vísitalið, og gongdin í hesum vinnum undir koronu er tí í stóran mun tað, sum konjunkturbarometrið avspeglar. Vísitalið vísir eina stóra niðurgongd í juni 2020 og januar 2021, meðan seinasta kanningin vísir eitt økt vísital, ið bendir á, at hesar vinnur eru vorðnar meira bjartskygdar.

Tilfeingis- og ídnaðarvinnan umboða fyrirøkur, ið framleiða fiskavørur til útflutning, og hesar hava verið raktar av avmarkaðum marknaðaratgongdum og lágum eftirspurningi í ymsu útflutningslundunum. Eitt nú verður bæði laksur og toskur seldur til matstovur, og meðan alifyrirøkurnar hava kunna umlagt framleiðsluna til portiónur, ið verða seldar til matvøruhandlar, hava framleiðarar av eitt nú saltfiski havt ringt við at sleppa av við vørurnar. So hvørt sum koppsetingin fer fram, og ymsu avmarkingarnar verða strikaðar í millum annað USA, har matstovurnar í stóran mun eftirspyrja heilan laks, ella í Suðurevropa, har tær eftirspyrja saltfisk, so væntast eftirspurningurin eftir okkara fiskavørum aftur at økjast.

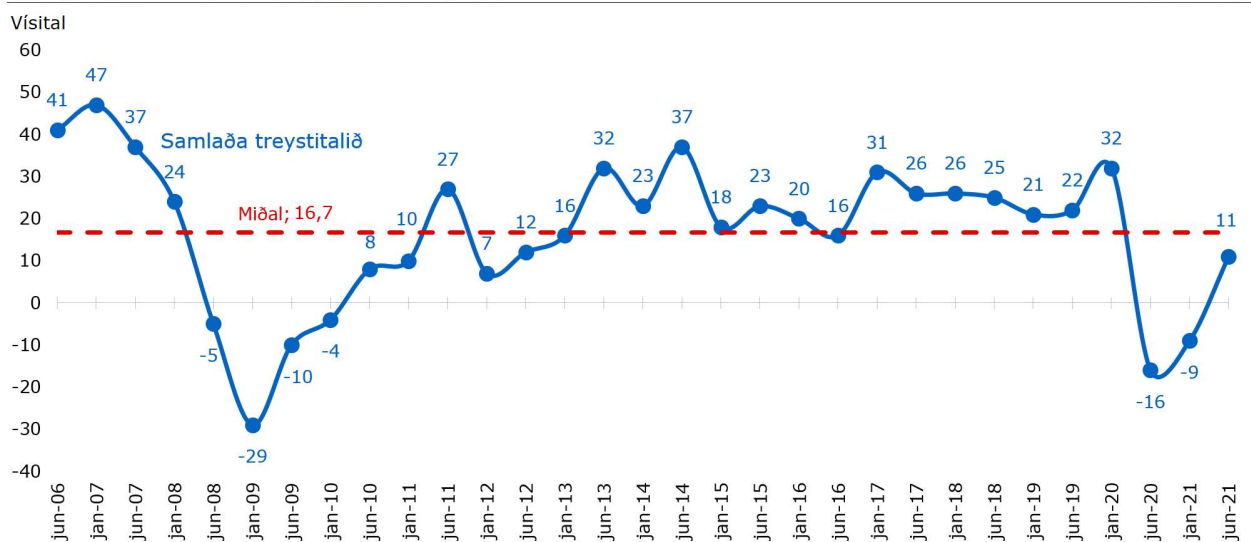
Í vinnubólkinum tænanstuvinnan eru til dømis gistihús og matstovur og flutningur so sum hýrúvognar og bussar til ferðafólk, ið serliga vóru rakt av avmarkingunum, sum vóru sett í verk fyri at basa

koronusmittuni. Tænastuvinnan er sostatt, eins og tilfeingis- og ídnaðarvinnan, við til at hála samlaða vísitalið niður í juni 2020 og januar 2021 kanningini, men síðani er komin vendl, og tænastuvinnan tykist av vera meira bjartskygd.

Byggivinnan er ikki beinleiðis rakt av avmarkingum vegna koronu, men metti longu í januar 2020 (áðrenn korona), at útlitini fóru at vera verri fyri byggivinnuna komandi tíðina. Hetta kemur av, at fleiri stórar verkætlanir vóru um at vera lidnar um hesa tíðina, og umboð fyri byggivinnuna meta, at ferðin í byggivinnuni er við at koma niður á eina meira vanligu legu. Størsta avmarkingin fyri framleiðsluna sigur byggivinnan vera mangul uppá arbeiðsmegi. Umboð fyri byggivinnuna greiðir frá stórum arbeiðstrýsti, og at tað er torført at fáa skikkaða arbeiðsmegi til ymsu uppgávarnar, sum meðvirkar til seinkað og dýrkað arbeiðið.

Konjunkturbarometrið, jun-06 til jan-21

Mynd I 17



Kelda: Hagstova Føroya

I 3 Privati vinnugeirin og innlendis eftirspurningurin

I 3.1 Gongdin í lønargjaldingum

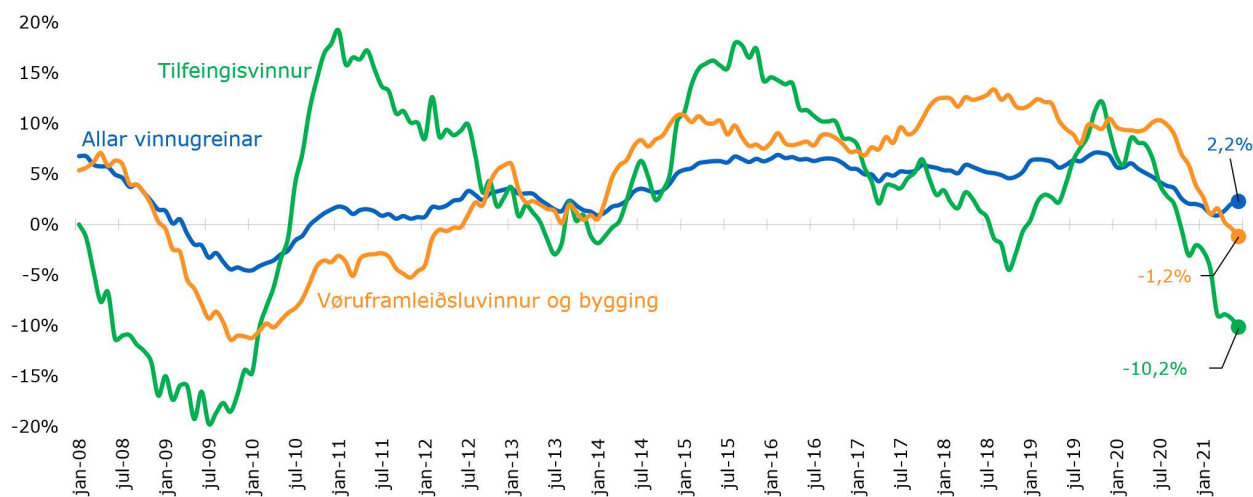
Lønargjaldingarnar hvønn mánaða frá Hagstovuni (útvegað við samtíðarskattaskipanini) eru millum tey mest hentu haggtølini, ið lýsa virksemd í búskapinum sum heild og gongdina innan ymsu vinnugreinarnar¹⁴. Lønargjaldingar eru A-skattskyldugar lønir, sum fyrirkomulag við heimstaði í Føroyum rinda. Haggtølini fevna bara um løn fyri útint arbeiði. Allar lønargjaldingar verða taldar uppí, sum lúka omanfyri nevndu krøv, uttan mun til um løntakarinn er føroyingur ella útlendingur. Lønargjaldingar eru ein summur (samanlegging), ið merkir, at samlaðu lønargjaldingarnar hækka hvørja ferð ein løntakari legst afturat ella tá løntakarar arbeiða yvirtíð. Tí hækka samlaðu lønargjaldingarnar, tá til dømis nógv ferð er á byggivinnuni, og handverkarir arbeiða yvir, ella útlenskir handverkarir koma til landið at arbeiða. Mynd I 18a og I 18b vísa prosentbroytingina í lønartølunum hjá Hagstovuni seinastu árinum sum leypandi ár-til-ár broyting (sí greining í tekstkassa 3).

Mynd I 18a vísir gongdina í lønargjaldingunum innan tilfeingisvinnur, ið millum annað er fiskiskapur, fiskavøruidnaður og ali- og kryvjivirki, saman við gongdini innan vøruframleiðsluvinnur og bygging. Mynd I 18b vísir gongdina í lønargjaldingunum innan tænavinnurnar (bæði almennar og privatar). Í báðum myndum sæst eisini strikumynd fyri samlaðu vinnugreinarnar, so gongdin í teimum einstøku vinnugreinunum kann haldast upp í móti heildargongdini. Á mynd I 18a sæst, at tað síðani 2014 hevur verið lutfalsliga størri vøkstur í vøruframleiðsluvinnunum og bygging enn í øllum vinnugreinunum tilsamans. Men nýggjastu tøluni frá juni 2021 vísa, at vøruframleiðsluvinnur og bygging nú hava eitt vet lægri ár-til-ár vøkstur, enn allar vinnugreinar samanlagt. Hetta kann vera orsakað av, at ferðin er lækkað eitt vet í byggivinnuni síðani endan av 2019, tá fleiri stórar verkætlanir vóru um at verða lidnar í senn. Eisini fóru fleiri útlenskir handverkarir heim, tá korona bfór at gera um seg í 2020. Sambært byggivinnuni er virksemd og arbeiðstrýstið tó enn so mikið stórt, at størsta forðingin fyri framleiðsluna, er trot á arbeiðsmegi, sí mynd I 21.

Lønargjaldingar, á/á broyting í %, jan-08 til jun-21

Mynd I 18a

á/á %-broyting



Viðm.: Tølini byggja á leypandi 12 mánaðar samanlegging.

Kelda: Egnar útrokningar við støði í lønartølum Hagstovunnar.

Í vinnugreinabólkinum tilfeingisvinnur er tað serliga fiskiskapur, sum hála lønargjaldingarnar niður. Her er tað bæði lægri virksemd innan fiskiskap (bæði makrelfiskiskap og botnfiskur undir Føroyum), og lægri fiskaprísir sum geva lægri lønir til manningina (manningarpartur), ið ger seg galdandi. Harafturat er

¹⁴ Gongdin í mánaðarligu lønartølunum frá Hagstovuni samsvarar ikki við gongdina í BTÚ sum lønarinntøku (lønarpartinum av bruttofaktórinntøkuni, BFI). BFI fevnir eisini um samsýning til kapitalin (restinntøka). Munur er eisini á tjóðarroknskaparlønnum og mánaðarligum lønartølum, tí allar lønarviðbøtur eru ikki við í mánaðarligu lønartølunum, t.d. pensjónsgjöld, tvungin sosial tryggingargjöld og B-inntøkur.

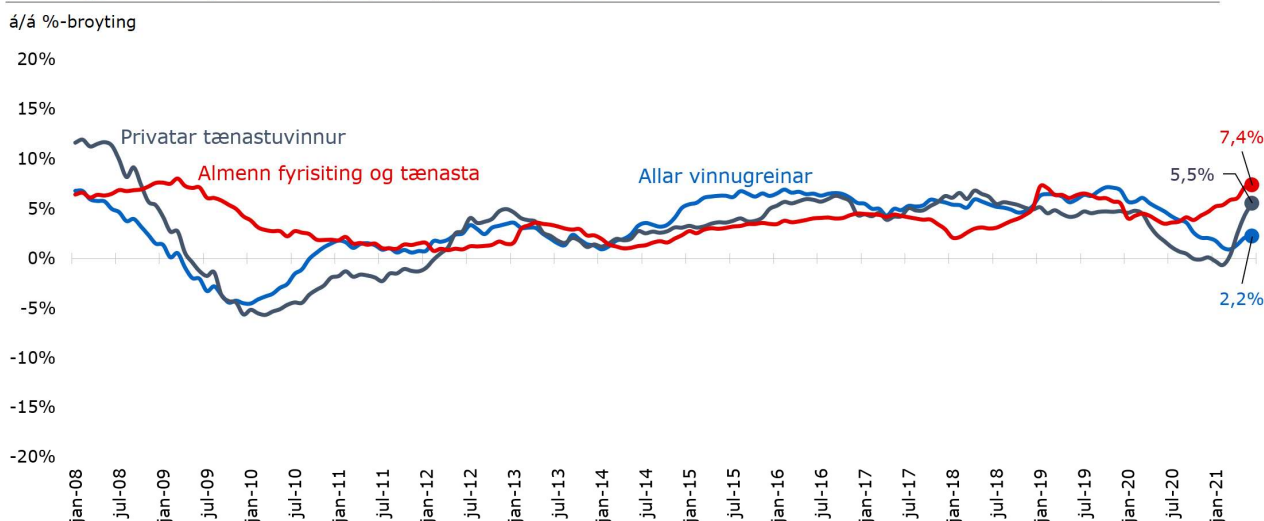
fiskaværuíðnaður (td. flakavirkir) við til at hála lönargjaldingarnar niður, meðan óktar lönargjaldingar innan ali- og kryvjivirki hála lönargjaldingarnar í vinnugreinabólkinum tilfeingisvinnur upp, sum kann vera orsakað av, at alifyritøkurnar umlögdu ein part av framleiðsluni til laksaportiónur undir koronu. Lönargjaldingar, vakstrarískoyti og stöddarlutfall fyri fyrra hálvár 2021 sammett við 2020 býtt á vinnugreinar eru á síggja í fylgiskalinum.

Mynd I 18b vísir gongdina í lönargjaldingunum innan tænastruvinnurnar (almennar og privatar). Lönirnar í almennum tænastruveitingum hava søguliga verið tær mest stöðugu, meðan stór sveiggj hava verið í tilfeingisvinnum, og vøruframleiðsluvinnum og bygging. Vøksturinn í almennum lönargjaldingunum vóru merkisvert høgur í januar 2019, men hetta kemur av, at lönargjaldingarnar vóru óvanliga lágar í januar 2018 vegna verkfall og serligar umstøður á almenna arbeiðsmarknaðinum.

Vøksturinn í lönargjaldingunum innan almenna fyrisiting og tænastru eru næstan søguliga høgur í juni 2021; vit skulu aftur til 2009 fyri at finna hægri vøkstur, enn vit síggja nú. Hetta er ikki met, at vera orsakað av, at lönargjaldingarnar vóru serliga lágar árið frammanundan eins og dømið í januar 2019, men heldur at tørvurin á starvsfólk innan almenna fyrisiting og tænastru er óktur; eitt nú til koronudeild á landssjúkrahúsinum og starvsfólk, ið testa fólk fyri koronu. Lönargjaldingarnar eru óktar mest í heilsu- og almannaverkinum, men tær eru eisini óktar innan undirvísing og hjá kommununum (ið kann vera eldra- ella dagstovnaðkið). Tað er í størri mun lönargjaldingarnar hjá kvinnum, ið eru óktar, enn hjá monnum, og hetta kann vera orsakað av, at lutfalsliga fleiri kvinnur enn menn manna størvini innan nevndu vælferðartænastru.

Lönargjaldingar, á/á broyting í %, jan-08 til jun-21

Mynd I 18b



Viðm.: Tølini byggja á leypanði 12 mánaðar samanlegging.

Kelda: Egnar útrokningar við stöði í lönartølum Hagstovunnar.

Tá ið umstøðurnar við koronu batna, verður møguliga ikki brúk fyri eins nógvum eyka kapasiteti til serstaka deild á landssjúkrahúsinum ella til at testa fólk, men tørvurin á starvsfólki innan almannaverk og eldrarøkt fer at vaksa munandi komandi árinum vegna demografisku gongdina. Komandi 10 árinum fer talið av eldri fólk yvir 80 ár at vaksa við 52%, ið sjálvsagt krevur óktan starvsfólkahóp. Í mun til verandi starvsfólkahóp metir Búskaparráðið tørvur vera á umleið 1.000 fleiri starvsfólki innan eldrarøkt, omanfyri 100 eyka sjúkrarøktarfrøðingar innan sjúkrahúsverkið, og umleið 700-800 eyka starvsfólki innan almannaverkið komandi 10 árinum.¹⁵ Eins og greitt verður frá av privatu vinnuni (eitt nú byggivinnuni, gisti- og matstovuvinnuni osfr.), er tað í lötuni eisini trupult at fáa skikkaða arbeiðsmegi innan tað almenna; eitt nú á dagstovnaðkinum og í sjúkrahúsverkinum.

Innan privatu tænastruvinnurnar eru lönargjaldingarnar eisini óktar nógv. Tað eru eitt nú fólk, ið starvast í handli, á gistihúsum og matstovum, frisørar, flogternur, bilførarar, ið koyra bussar ella hýruvagnar við ferðafólki, og hesi vóru øll meint rakt, tá samfelagið lat aftur á vári 2020. Fleiri av løntakarunum innan

¹⁵ Evnisfrágreiðing Búskaparráðsins um vælferðarøkið, várið 2021.

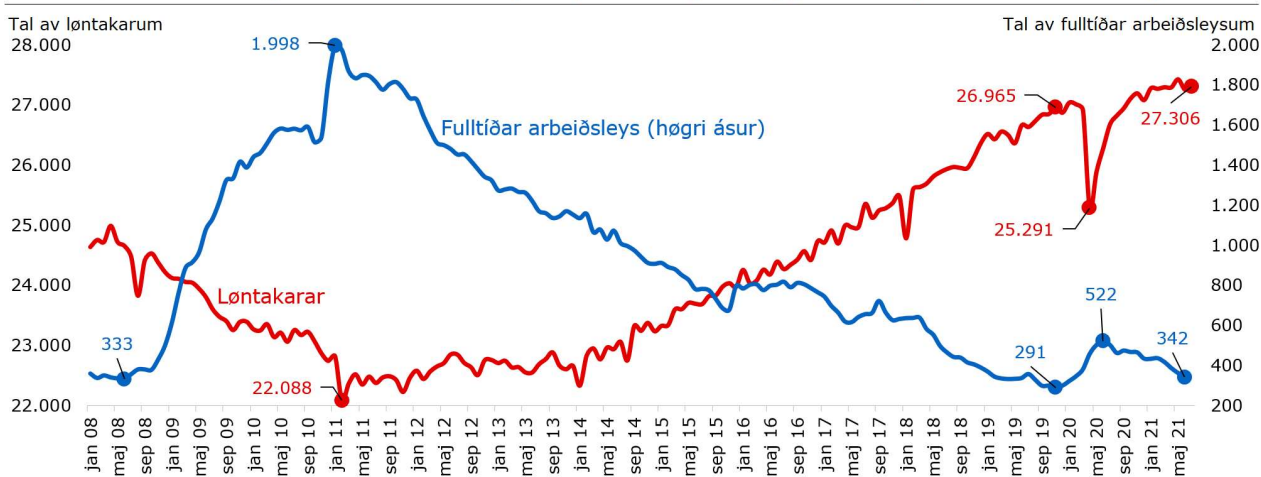
tænastuvinnuna vórðu heimsend og fingur lønarískoyti frá ALS undir afturlatingini, og lønargjaldingarnar vóru sostatt lægri í fjór, ið tískil geva ein stóran vøkstur í ár.

Tað er serliga innan gisti- og matstovuvinnuna, at lønargjaldingarnar eru øktar, og kundi tað týtt á, at ferðavinnan er við at koma á føtur aftur. Tað eru lønargjaldingarnar innan júst hesa vinnuna, ið fullu nógv undir afturlatingini, og tí geva ein stóran vøkstur í ár. Umboð fyri ferðavinnuna greiða frá, at tað eftir lítlum og ongum virkseimi í vár og í 2020, hevur verið eitt góður juli mánaður. Juli mánaður í ár hevur verið so mikið góður, at stórir tørvur hevur verið á starvsfólki fyri at kunna nøkta eftirspurningin frá ferðafólki. Ferðavinnan vantar bæði fakliga og ófakliga arbeiðsmegi; eitt nú útlærðar kokkar og tænarar, og ófaklærð fólk til millum annað reingerð. Altjóða forsagnir meta, at ferðavinnan verður vanlig aftur í 2023 og 2024, men mett er, at tað fer ganga uppáttur skjótari í Føroyum. Væntandi fer ferðavinnan at koma upp á 2019-støðið longu í 2022. Innan flutning sjóvegis er mett, at vit longu eru komin upp á sama støði sum í 2019, men í gistivinnuni ber illa til at samanbera við árið 2019, av tí at ein munandi størri kapasitetur innan gisting er komin síðani tá við teimum nýggju hotellunum. Innan gistivinnuna skal eitt hægri støði, enn tað vit sóu í 2019 røkkast, áðrenn sigast kann, at ferðavinnan er komin fyri seg eftir at koronufarsóttin fór at gera um seg. Størsta avbjóðingin fyri framgongdina í føroysku ferðavinnuni er tó trot á arbeiðsmegi, og henda fløskuháls vænta umboð fyri ferðavinnuna ikki verða loystan komandi árið, av tí at tað gongur heldur striltið at fáa útlenska arbeiðsmegi til Føroya¹⁶.

Mynd I 19 niðanfyri vísir árstíðarjavnaða talið av løntakarum samanhlidið við árstíðarjavnaða talið av fulltíðar arbeiðsleysum.

Tal av løntakarum og fulltíðar arbeiðsleysum, árstíðarjavnað, jan-08 til jul-21

Mynd I 19



Viðm.: Talið av løntakarum gongur fram til juli. 2021, meðan talið av fulltíðar arbeiðsleysum gongur fram til jui 2020.

Kelda: Hagstova Føroya.

Í januar 2011 var talið av árstíðarjavnaðum fulltíðararbeiðsleysum í hæddini (1.998), meðan talið av árstíðarjavnaðum løntakarum um somu tíð var lágt (22.088). Síðan ársbyrjan 2011 hevur talið av fulltíðar arbeiðsleysum stórt sæð verið stöðugt fallandi, meðan løntakaratalið síðan januar 2014 stórt sæð hevur verið stöðugt vaksandi. Síðan miðskeiðis í 2014 hevur stór nettotilflyting eisini verið til Føroya, sí mynd I 8.

Talið av løntakarum var í november 2019 í hæddini (26.965), samstundis sum talið av fulltíðar arbeiðsleysum í november 2019 var lágt (291). Koronufarsóttin hevur havt ávirkan bæði á arbeiðsloysistøluni og løntakaratali. Talið av løntakarum fall við 1.631 løntakarum frá mars til apríl 2020. Síðan apríl 2020 er talið av løntakarum vaksið við 2.015 løntakarum til juli 2021, og gongdin vísir eitt V-mynstur heldur enn eitt U-mynstur. Innan privatú tænastuvinnurnar eru løntakararnir vorðnir fleiri í tali, serliga innan gisti- og matstovuvinnuna. Somuleiðis er løntakaratalið økt innan almennar vælferðartænastur hjá bæði land og kommunu, meðan tað er lækkað innan bygging og fiskiskap.

¹⁶ Sí vakstrarískoyti fyri lønir og stóðarlutfall teirra nærri útgreinað í fylgiskjali 1.

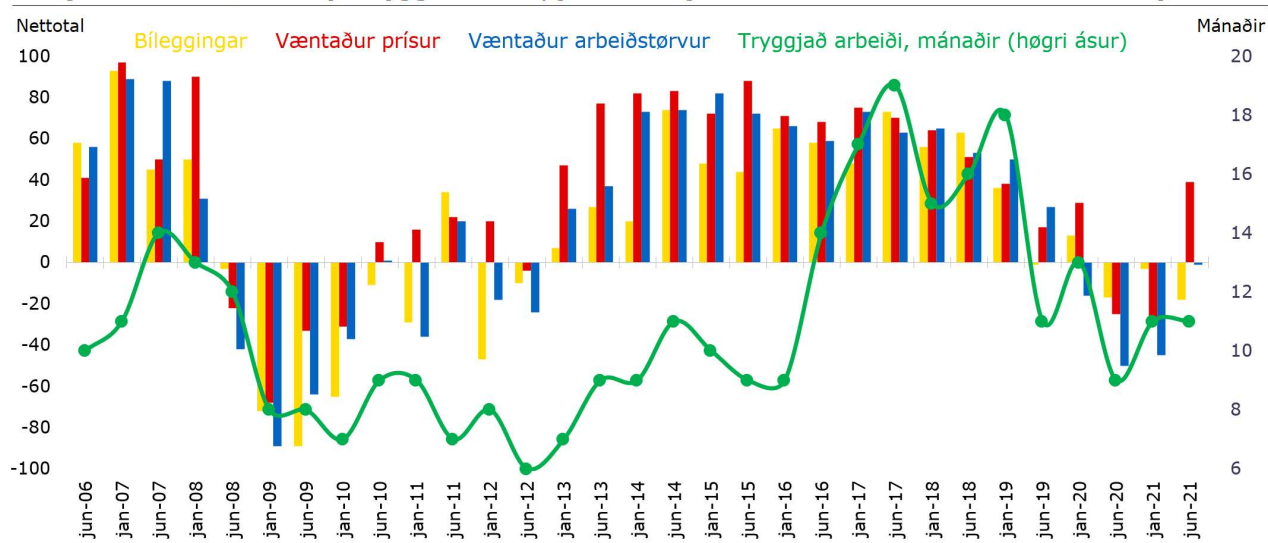
I 3.2 Konjunkturbarometrið fyri byggivinnuna

Konjunkturbarometrið fyri byggivinnuna, sí Mynd I 20, vísir, at talið av bíleggingum er lækkað síðani seinastu kanning í januar 2021, meðan væntaður arbeiðstørvur og væntaður prísur er øktur í juni 2021 kanningini. Samstundis hevur vinnan í juni 2021 tryggjað sær arbeiði í miðal 11 mánaðir fram, ið er hægri enn í juni 2020, men nakað lægri enn í 2018 og 2019, ið kann benda á, at virkseimið í føroysku byggivinnuni er farin niður í ferð. Ferðin í byggivinnuni hevur annars verið óvanliga stór tey seinastu árin fram til 2020 við fleiri stórum verkætlanum, ið hava verið í gongd í senn. Harafturat merkti byggivinnan í 2020, at summar útflutningsfyrirtekur hildu aftur við ordrum vegna óvissuna kring koronu-støðuna úti í heimi, og hetta gjordi at byggivinnan tá á sinni væntaði minni virkseimi. Henda óvissa tykist ikki at órógva longur.

Umboð fyri byggivinnuna vilja sum heild lýsa núverandi støðu í byggivinnuni við orðinum normalisering. At fleiri stórar verkætlanir eru lidnar í senn, lættir eitt sindur um arbeiðstrýstið og frígevu arbeiðsmegi til at kunna byggja fyri privatfólk (sethús), men sambært byggivinnuni er arbeiðstrýstið enn stórt, og tískil tørvurin á arbeiðsmegi stórir. Ringt er at fáa skikkaða arbeiðsmegi, og byggivinnan hevur ilt við at tiltrekkja og fasthalda arbeiðsmegi í hesi vinnuni, tí arbeiðstrýstið er so mikið stórt, at fá megna at arbeiða undir slíkum arbeiðstrýsti alt ov leingi. Stóra arbeiðstrýstið ger eisini, at arbeiðið dýrkar, ið samsvarar við stóru hækkingina í reyða stabbnum í mynd I 20. Tá nógvar íløgur verða gjørdar í senn, er altíð ein vandi fyri trýsti á arbeiðsmarknaðinum innan byggjarkíð. Slíkt trýst kann ávirka restina av búskapinum við prís- og lønarvøkstri. Umframt hetta kann trýst á arbeiðsmarknaðinum innan byggjarkíð hava neiliga ávirkan á byggjarbeiði, ið er í gongd, tá tað snýr seg um kostnað og góðsku.

Konjunkturbarometrið fyri byggivinnuna, jun-06 til jun-21

Mynd I 20



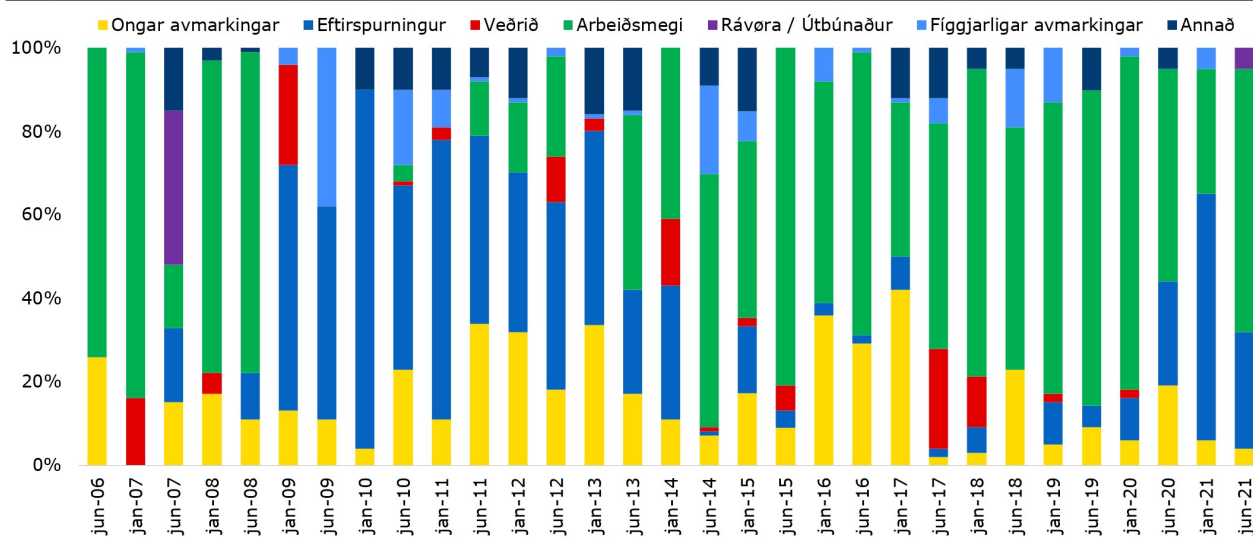
Kelda: Hagstova Føroya

Í mynd I 21 eru vístar avmarkingar fyri framleiðsluna í byggivinnuni, sum byggifyritøkurnar hava nevnt sum viðkomandi. Tørvandi eftirspurningur var ein stórir trupulleiki frá 2008 og fram til januar 2014. Síðan miðskeiðis 2013 hevur arbeiðsmegin verið ein týðandi avmarking, og er hon tað framvegis. Sambært byggivinnuni er størsta forðingin fyri framleiðsluna í byggivinnuni trot á arbeiðsmegi. Í januar 2021 mettu 59% av byggifyritøkunum, at vantandi eftirspurningur var størsta avmarkingin fyri framleiðsluna í byggivinnuni, og í juni 2021 er tað broytt til 28%. Í juni søgdu 63% av byggifyritøkunum, at trot á arbeiðsmegi er størsta avmarkingin fyri framleiðsluna í byggivinnuni.

Fleiri útlendskir handverkarar fóru heim undir koronu, og tað hevur økt um tørvun á arbeiðsmegi í Føroyum upp aftur meira. Umboð fyri byggivinnuna gera vart við, at tað er torført at fáa skikkaða arbeiðsmegi til ymsu uppgávarnar, og tað í ES-londunum er stórir eftirspurningur er eftir hesi somu arbeiðsmegi, sum

Føroyar eftirspyrja. Sambært Vinnuhúsinum eru umleið 300¹⁷ størv mett at vera tøk í løtuni. Í verandi løtu er lítið og einki arbeiðsloysi í Føroyum og tískil er torført at ímynda sær, at verandi størv skulu mannast av verandi arbeiðsmegi í Føroyum.

Konjunkturbarometrið fyri byggivinnu - avmarkingar í framleiðsluni, jun-06 til jun-21 Mynd I 21



Kelda: Hagstova Føroya

Stóru byggifyritøkur í Føroyum hava annars góðar royndir við bæði at fáa útlenska arbeiðsmegi til Føroya, og at senda hana heim aftur, tá tørvurin minkar, eins og dømi var um í 2020, tá óvissan var stór vegna koronu. Útlensk arbeiðsmegi virkar stabiliserandi á búskapin, tí hon kann tálma lønarglíðing, um hon kemur til landið, tá tørvurin er stórur, og kann sendast heim aftur, tá tørvurin minkar, samstundis sum føroysku arbeiðstakararnir enn varðveita síni størv. Er útlenska arbeiðsmegin bíligari enn tann føroyska, kann vandi tó vera fyri, at føroysku fyrítøkurnar ikki verða tilskundaðar at gera neyðugar effektivitetsfremjandi íløgur, um útlenska arbeiðsmegin verður nýtt sum ein bílig, men ikki haldbar loysn. Trot á arbeiðsmegi í Føroyum er sostatt ikki ein fyribils avbjóðing, men ein trupulleiki, ið skal loysast. Politiska skipanin átti tí at virkað fyri at gera tað enn smidligari at fáa útlenska arbeiðsmegi til landið, so fløskuhálsar, ið annars kunnu seinka og dýrka arbeiðið, og viðvirka til lønarglíðing, verða tálmaðir. Royndirnar frá byggivinnuni tala fyri, at útlensk arbeiðsmegi kann vera ein góður buffari til at taka trýstið á arbeiðsmarknaðinum, hinvegin má hetta gerast við skipaðum kørmum, so talan ikki gerst um sosiala dumping.

¹⁷ "Ongantið verið so nógv leys størv í Føroyum", Tíðindi: Áskoðan tann 7. juni 2021, www.industry.fo.

I 4 Almenn nýtsla og íløgur

I 4.1 Nýtslan hjá almennari fyrisiting og tænastru

Mynd I 22 vísir gongdina og vøksturin í nýtsluni hjá almennari fyrisiting og tænastru síðan 2000, sum uppgjørt í tjóðarroknskapinum (ið fevnir um land, kommunur, sosialar grunnar og ríki, men ikki fyrítøkur undir almennum ræði). Tølini fyri 2020-2022 byggja á metingar.

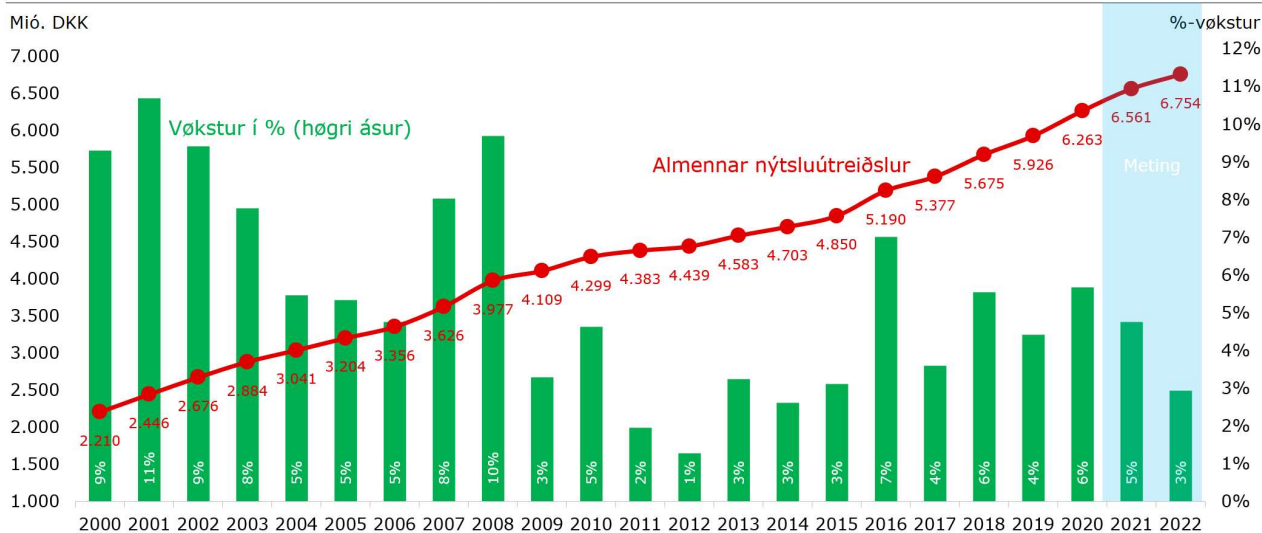
Frá 2000 til 2008 var vøksturin í nýtsluni hjá almennari fyrisiting og tænastru sera stórir (millum 5% og 11%). Árin 2009-18 var árligi vøksturin lægri, tá hann var millum 1% og 5%, burtursæð frá 2016, tá vøksturin var 7%. Árin 2018-2020 veksur almenna nýtsla 4%-6% árliga, sum er ein stórir vøkstur í hákonjunktur. Tølini eru í leypandi prís. Vøksturin í almennum nýtsluni verður mettur at vera 6% í 2020, 5% í 2021 og 3% í 2022.

Vøksturin á 6% í nýtsluútreiðslum í 2020 kann lutvíst knýttast til tilbúgving, viðgerð og røkt vegna korona. Í 2021 er ikki væntaður so stórir útreiðsluvøkstur vegna korona. Hjalparpakkar eru millum annað játtaðir til ferðavinnu og ítróttarfeløg, men hetta eru smærri upphæddir. Tað eru í størsta mun lønarútreiðslur á vælferðaøkinum, t.d. í heilsu- og almannaverkinum hjá landinum, sum eru øktar. Lønargjaldingar eru eisini øktar hjá kommununum, sum millum annað røkja eldraekið. Útreiðslurnar til fólkapensjón vaksa somuleiðis í 2021 í mun til árið fyri.

Í játtanarkørmunum eru útreiðslurnar til landssjúkrahúsið framskrivaðar við einum ávísam prís og lønarvøstri, men ivasamt er um hesar framskrivingar taka fult hædd fyri veksandi talinum av eldri fólkum komandi 10 árin. Væntast má støðugt vaksandi útreiðslur til heilsuverk, eldrarøkt og almannaverk vegna demografisku broytingarnar komandi árin (sí frágreiðing Búskaparráðsins á vári 2015 og 2020).

Almennar nýtsluútreiðslur í mió. kr. og árligur %-vøkstur, 2000 til 2022

Mynd I 22



Kelda: Uppgerð hjá Hagstovu Føroya árin 2000-2020, 2021 og 2022 eru egnar metingar.

Tølini benda á, at broytingar í almennum nýtsluni (eins og í almennum ílögum og inntøkuflytingum) hava verið konjunktur-viðgangandi; tá nógv hevur verið í kassanum, hevur nógv verið brúkt, og øvugt. Hetta hevur økt, heldur enn minkað um sveiggini í búskapargongdini. Umráðandi er at almenni tænastrugeirin virkar stabiliserandi við støðugari gongd í rakstri og ílögum, tí búskapurin sveiggjar av øðrum grundum. Hetta er ikki minst, tí føroyski búskapurin er ein pinkulítill tilfeingisbúskapur, sum sveiggjar nógv uttan almenna íblanding.

Tekstkassi 5: Dátu um almenna geiran

Tjóðarroknskapurin fyri almenna geiran byggir á almennar roknskapir, ikki minst landsroknskapin. Við virknaði frá 2010 eru kommunuroknskapir eisini skrásettir í Búskaparskipan landsins (BSL). Somuleiðis eru roknskapir fyri almennar grunnar og stovnar, sum ikki eru á figgjarlógini, tiknir við í BSL í vaksandi mun. Við hesum eru dátukeldurnar fyri almenna geiran vorðnar munandi betri seinnu árin. BSL hevur eitt stórt tal av bólkingum og útgreiningarmøguleikum til ymiskan umsitingartørv. Kortini er tað ikki altíð lætt við BSL at gera tær bólkingar og útgreiningar, sum verða fyriskrivaðar í tjóðarroknskapinum, sum er hin vanliga nýtti standardurin fyri uppgerð av búskaparstøddum.

Búskaparmyndilin byggir á tjóðarroknskaparbólkingar. Tá hesin búskaparmyndil hevur verið nýttur til framrokningar, hava metingar verið gjørdar av gongdini við støði í bólkingum í BSL. Hetta eru bólkingar, sum ikki altíð hava verið samanfallandi við bólkingar í tjóðarroknskapinum. Eitt ávíst fyrivarni krevst tí í brúki av tølunum.

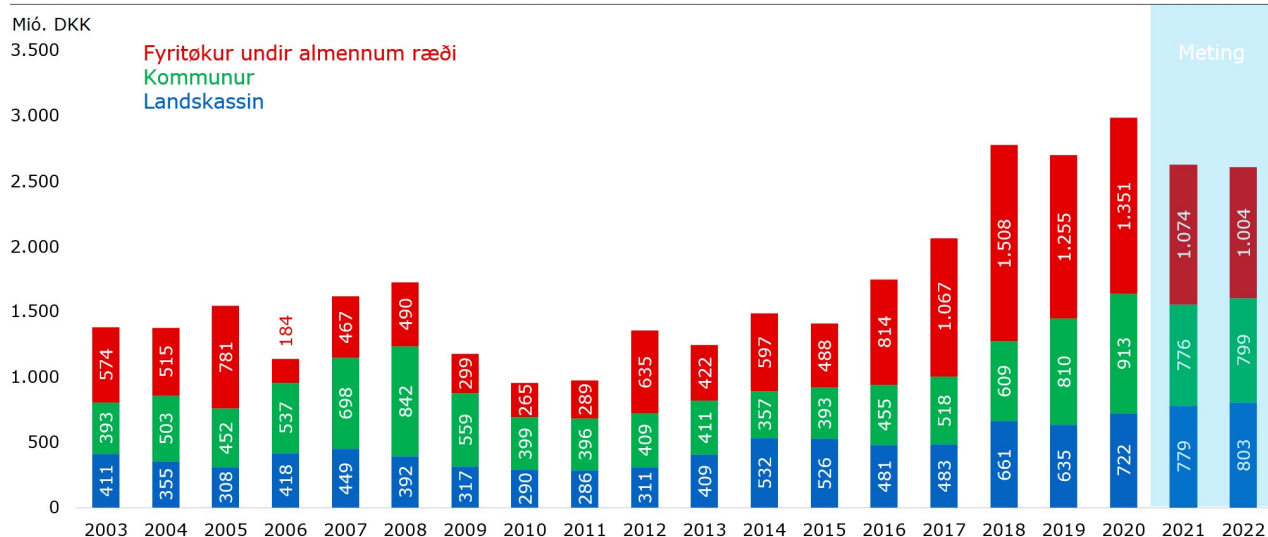
I 4.2 Íløgur almenna geirans

Mynd I 23a vísir íløgútreiðslurnar, sum eru undir almennum ræði, tað vil siga hjá landi, kommunum, sosialir grunnar og ríki, umframt fyrítøkum undir almennum ræði undir einum. Talan er um íløgur samsvarandi tjóðarroknskaparuppgerð og ikki roknskaparuppgerð. Tjóðarroknskaparligu íløgurnar eru størri enn roknskaparligu íløgurnar; m.a. er alt Landsverk og viðlíkahald, herundir keyp av útbúnaði, sum eru rakstrarkostnaðir í landskassaroknskapinum, roknað sum íløgur í tjóðarroknskapinum.

Í 2021 minka mettu samlaðu íløgútreiðslurnar undir almennum ræði. Henda minking stavar frá fyrítøkum, sum tað almenna ræður yvir og frá kommununum. Hjá fyrítøkum undir almennum ræði eru íløgútreiðslur til tunlar og SEV lægri í 2021 í mun til í fjør, og hjá kommununum eru fleiri størri verkætlanir lidnar, eitt nú í Tórshavnar og Klaksvíkar kommunu. Hinvegin er ikki stór broyting í ílögum, tá tað snýr seg um landið.

Íløgútreiðslur undir almennum ræði í mió. kr. árin 2003 til 2022

Mynd I 23a



Kelda: Uppgerð hjá Hagstovu Føroya árin 2003-2020 fyri land og kommunur. Íløgur hjá marknaðarframleiðandi fyrítøkum undir almennum ræði eru egnar metingar. 2021 og 2022 eru egnar metingar fyri allar almennar íløgur.

Íløgurnar hjá landinum¹⁸ vóru serliga lágar árin 2009 til 2012, men eru síðani vaksnar nógv, hetta serliga í 2018 og 2020. Íløgur kommunanna vuku nógv fram til 2008; talan var í ávísan mun um íløgur, sum høvdu ligið á láni frá nítíárunum. Betingar í figgjastøðu kommunanna ávirkaðu eisini íløguhugin. Íløgur

¹⁸ Rúsdrekkasøla Landsins, Apotek og Landsverk eru tald við undir landskassin.

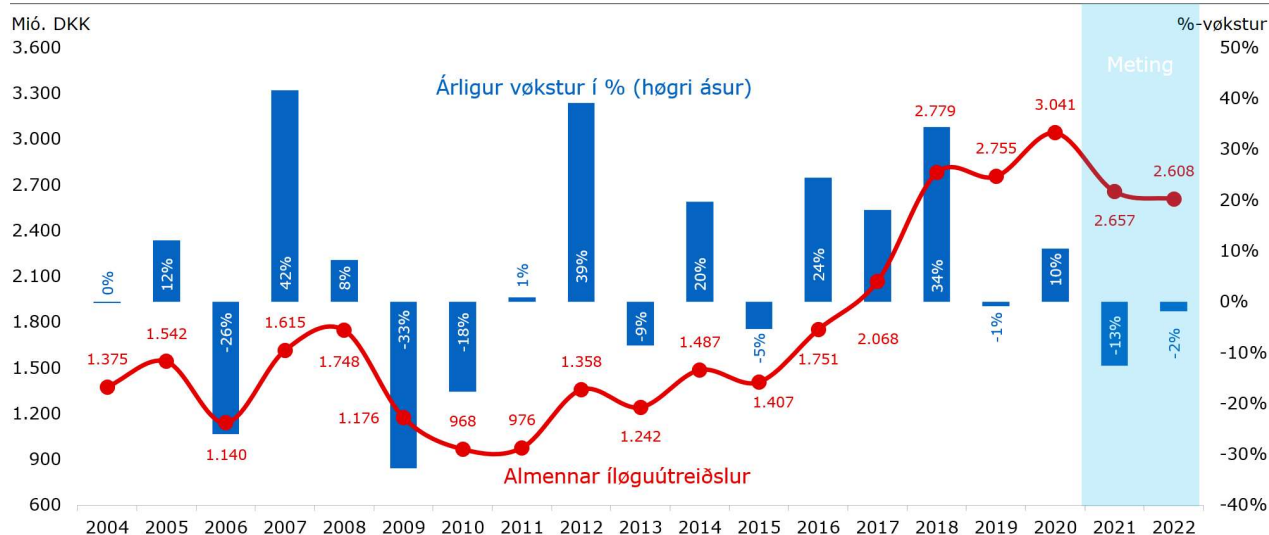
kommunanna fullu tó nógv fram til 2010, men eru vaksnar nógv aftur síðan 2015, tá eldraekið varð yvirtikið. Nógv bendir á, at hendan yvirtøkan eisini fevnir um eina yvirtøku av einum stórum íløgutørvi á eldraekinum. Íløgurnar á heilsuøkinum hava verið stórar, men væntandi koma demografisku broytingarnar at krevja enn fleiri almennar íløgur á heilsuøkinum.

Íløgurnar hjá fyrítøkum undir almennum ræði¹⁹ eru somuleiðis vaksnar sera nógv síðan 2015, eitt nú hjá SEV og P/F Eystur- og sandoyartunnilin. Íløguvirksemið hjá almenna geiranum tykist ikki at vera ávirkað so nógv av koronufarsóttini í 2020.

Mynd I 23b vísir almennu íløgútreiðslurnar og ár-til-ár vøksturinn í hesum. Eins og við almennu nýtisluni (mynd I 22), sæst, at framdu almennu íløgurnar eru konjunktur-viðgangandi, bæði tá tað snýr seg um land, kommunur og fyrítøkur undir almennum ræði, sí mynd I 23a og I 23b.

Sum nevnt, er tað umráðandi at tað almenna undir einum strembar eftir eini støðugari gongd í almennum ílögum, fyri á tann hátt at stabilisera gongdina í búskapinum. Sum tað sæst, hevur tað ikki gingið væl at halda eina javna íløgugongd hesi 18 árin, sum myndirnar vísa. Bæði land og kommunur hava tørv á miðvísari stýring og samskipan av ílögum, eins og tørvur er fyri samskipan við íløguvirksemið hjá fyrítøkum undir almennum ræði. Her er pláss fyri ábótum. Sum nú er tykjast kommunurnar at hava trupult við at hava skilagóða planlegging av sínum íløguvirksemi, millum annað tí tær ikki hava heimild til at leggja pening til síðis.

Íløgútreiðslur undir almennum ræði í mió. kr. og árligi %-vøxtur, 2004-2022 Mynd I 23b



Kelda: Tøluni vísa samlaðu almennu íløgurnar (sí býti í mynd I 23). Uppgerð hjá Hagstovu Føroya árin 2004-2019 fyri land og kommunur. Íløgur hjá marknaðarframleiðandi fyrítøkum undir almennum ræði eru egnar metingar. 2021 og 2022 eru egnar metingar fyri allar almennar íløgur.

¹⁹ Hesin bólkur fevnir um SEV, Fjarhitafelagið, vindfeløgini hjá SEV, IRF, Atlantsflog, undirsjóvartunnilsfeløgini, Posta, Vága Floghavn, Føroya Tele við dóttirfelögum, Bústaðir og kommunalar havnir.

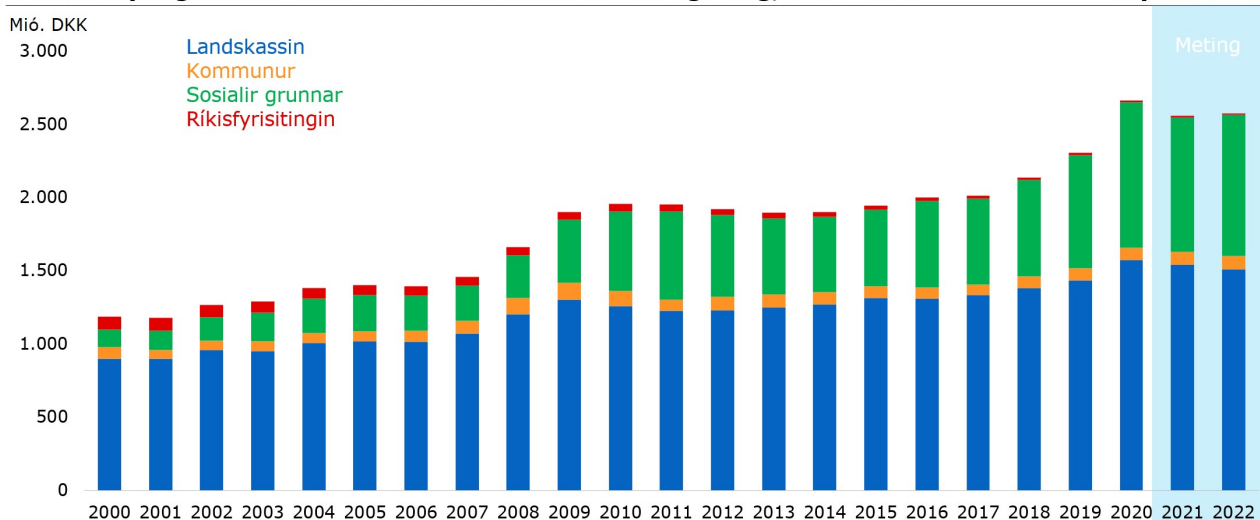
I 4.3 Almennar inntøkuflytingar til húsarhald og onnur

Mynd 24a vísir inntøkuflytingar frá almennari fyrisiting og tænastru til húsarhald og almennagagnlig feløg síðan 2000. Tað er serstakliga landið, ið veitir inntøkuflytingar til húsarhald, men síðan 2000 hava sosialu grunnarnir (AMEG og ALS) veitt ein vaksandi part av inntøkuflytingunum. Landið veitti 74% (898 mió. kr.) og sosialir grunnar 11% (120 mió. kr.) í ár 2000. Landsins partur verður mettur at vera 60% (1.539 mió. kr.) og parturin hjá sosialum grunnum verður mettur at vera 36% í 2021. Kommunur og ríki hava nakað av inntøkuflytingum, men parturin er minkaður úr 15% í ár 2000 niður í 4% av samlaðu inntøkuflytingunum í 2021.

Inntøkuflytingarnar í 2022 eru mettar at verða á áleið sama støði sum í 2021.

Inntøkuflytingar í mió kr frá tí almenna til húsarhald og feløg, 2000-2022

Mynd I 24a

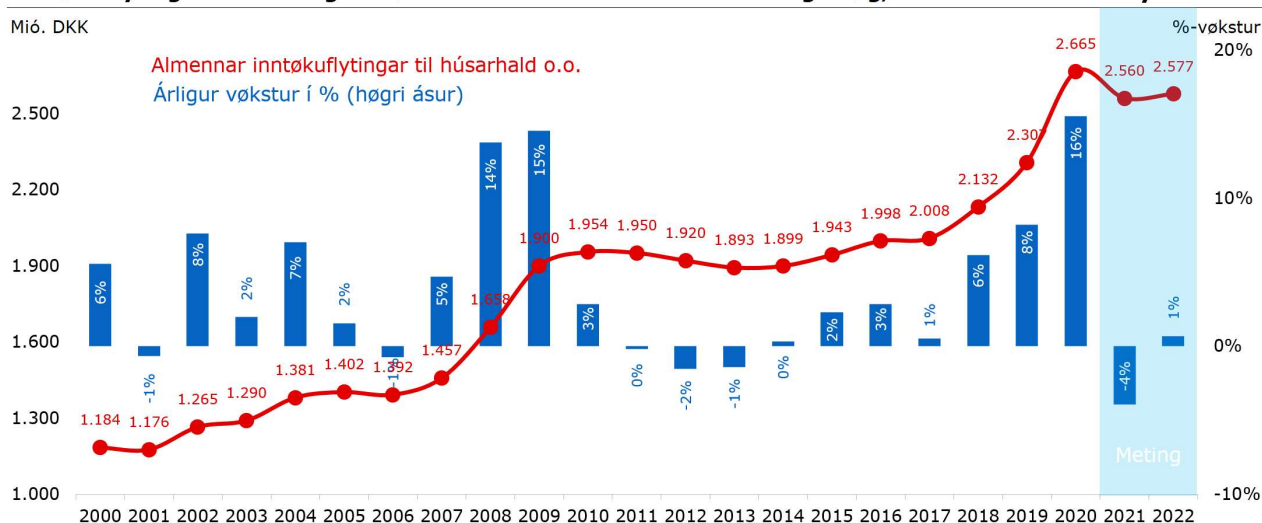


Kelda: Uppgerð hjá Hagstovu Føroya árinum 2000-2019. 2020-2022 eru egnar metingar.

Mynd 24b vísir almennar inntøkuflytingar til húsarhald og almennagagnlig feløg tilsamans og árliga %-broyting. Inntøkuflytingarnar eru øktar í miðal 5% um árið frá 2000 til 2022, men vøksturur er skiftandi frá ár til ár.

Inntøkuflytingar í mió kr og %-væksti frá tí almenna til húsarhald og feløg, 2000-2022

Mynd I 24b



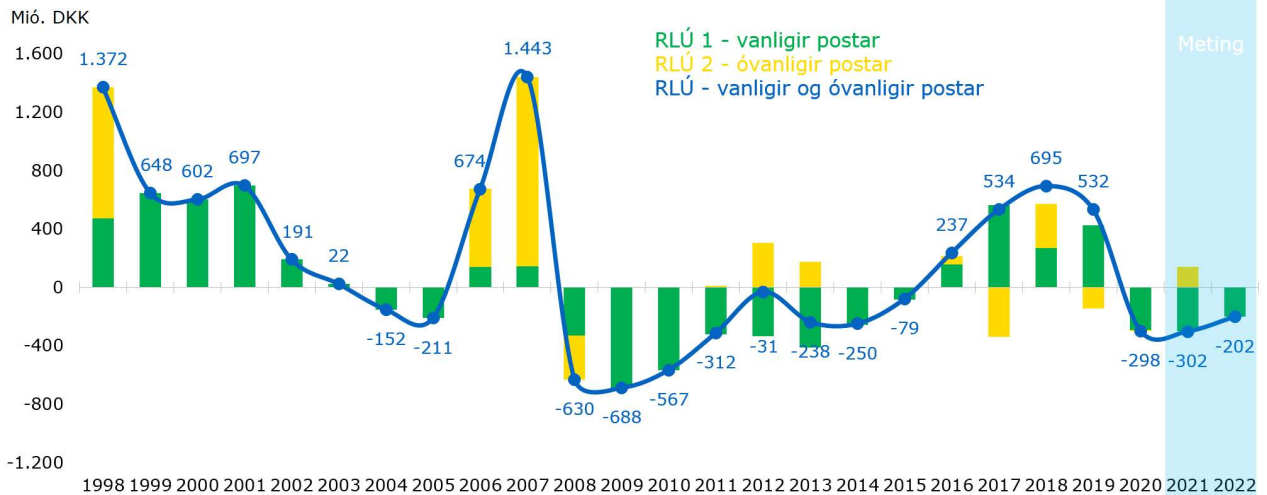
Kelda: Uppgerð hjá Hagstovu Føroya árinum 2000-2019. 2020 - 2022 eru egnar metingar.

I 4.4 Úrslitið á almennu roknskapunum

Mynd I 25 gevur eitt yvirlit yvir roknskaparúrslit landskassans; RLÚ, sí tekstkassa 6, har RLÚ 1 eru vanligir postar og RLÚ 2 eru vanligir + óvanligir postar íroknað flyting í búskapargrunn fyri árinu 1998-2022.

Landskassaurslitið RLÚ, vanligir og óvanligir postar, 1998-2022

Mynd I 25



Viðm.: RLÚ 1 er úrslitið av vanligum inntøkum og útreiðslum, meðan RLÚ 2 eisini telur við óvanligar inntøkur og útreiðslur og flytingar til Búskapargrunn.

Kelda: Gjaldstovan og Búskaparráðið, 2021 og 2022 eru egnar metingar.

Landskassin hevði hall øll árinu 2008-2015. RLÚ vísti hesi 8 árinu samanlagt hall á 2,8 mia. kr. Tey fyrstu av hesum árunum var ógvusligur lágkonjunkturur. Í 2014 og 2015 vóru konjunkturarnir linkaðir nógv orsakað av stóru framgongdini í ali- og uppsjóvarvinnu, og tað er ivasamt, um hesi bæði árinu kunnu eyðkennast við lágkonjunkturi. Fýra árinu 2016-2019 eru eyðkend av hákonjunkturi og hava víst yvirskot á samanlagt 2,0 mia. kr. (íroknað eftirgeving av skuld 0,5 mia. kr.).

Landskassaurslitið í 2021 er mettt at vera -302 mió. kr. tilsamans, og -202 mió. kr. í 2022. Hallið í 2020 og partvíst í 2021 er merkt av koronufarsóttini við øktum útreiðslum til hjálparpakkar og eitt nú koronudeild á landssjúkrahúsinum, eyka testkapasiteti v.m. Hallið í 2020 er eisini komið av lægri inntøkum, sum í 2021 eru mettt at vera hægri, enn árið fyri. RLÚ úrslitið á -302 mió. kr. fyri 2021 er íroknað støðlingar á 142 mió. kr. Búskaparráðið metir hallið vera eitt vet lægri, enn fíggjarlógini fyri 2021 sigur (hon sigur umleið 350 mió. kr. í halli), tí Búskaparráðið hevur gjørt fáar broytingar í MVG-inntøkunum og vanligu skattinum í 2021 í mun til játtanina, ið svara til eina øking í inntøkunum á umleið 50 mió. kr. Í Játtanarkørnum fyri 2022 frá apríl í ár væntar Landsstýrið, at tað framhaldandi fór at vera hall á fíggjarlógini fyri 2022 og eitt lítið avlop í 2023 við ymiskum átøkum fyri 60 milliónir krónur, sum ikki eru nágreinaði enn. Hetta er ikki haldførur fíggjarpolitikkur, at almennu kassarnir í eini búskaparstøðu við nærum ongum arbeiðsloysið og stórum inntøkuvøkstri, ikki hava avlop. Landskassin átti at havt í minsta lagið 150 milliónir krónur í avlopi í 2022. Harvið verður tó ikki sagt, at Landsstýrið í óðum verkum skal tätta í, men heldur, at tørvur er á ítøkiligum ætlanum, ið virka fyri haldførum fíggjarpolitikki. Ikki minst tá hugsað verður um demografisku avbjóðingarnar, ið Føroyar skulu mæta komandi árinu við skjótt vaksandi talinum av eldri borgarum.

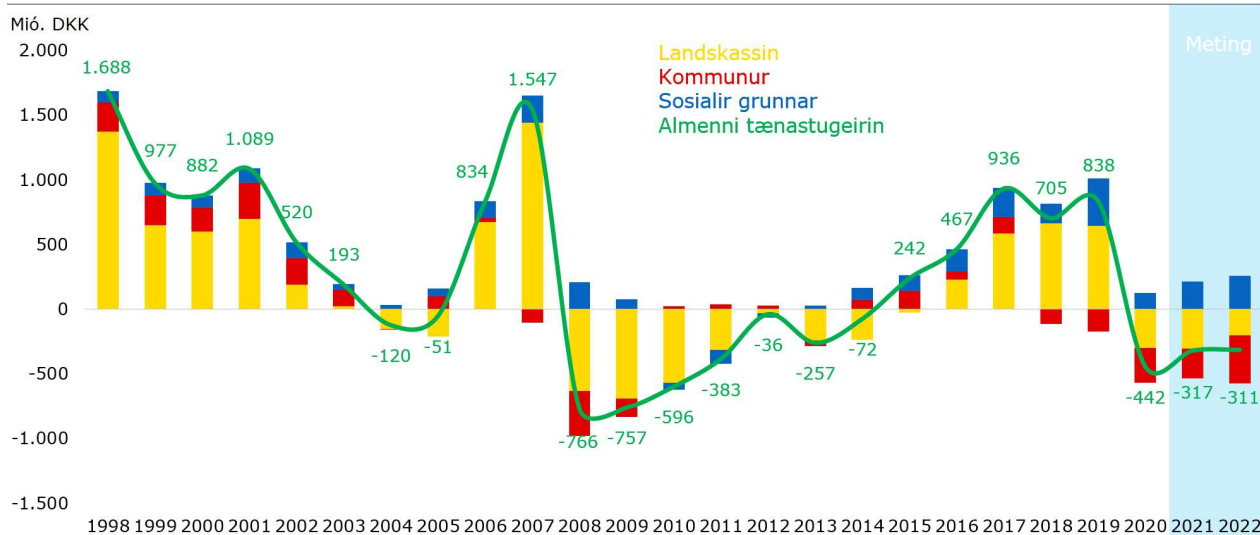
Úrslitið hjá landinum (skattainntøkusiðan) hevur virkað sveiggjómótirkandi, av tí at undirskot hevur verið í lágkonjunkturi og yvirskot í hákonjunkturi. Hetta er í størstan mun orsakað av sokallaðu automatisku stablisatorunum (tað er tá skattauppkav hins almenna veksur og arbeiðsloysisstuðul og almannahjálpminka í hákonjunkturi, samstundis sum almenn nýtsla og íløgur eru stöðug). Sammett við teir fyrimunarligu konjunkturarnar í fleiri ár og sammett við haldførisavbjóðingarnar í almenna tænastrageiranum í framtíðini, hava yvirskot landskassans hesi seinnu árinu verið ov lítil. Búskaparráðið heldur, at yvirskotini eiga at liggja omanfyri 150 mió. kr. árliga. Hetta fyri at vera mótstøðuførur í verri tíðum móti kreppum (konjunkturniðurgongdir), og fyri at megna komandi haldførisavbjóðingar. Haldførisavbjóðingarnar stava í stóran mun frá demografisku gongdini, sum setir størri krøv til heilsu- og røktartænastru komandi árinu, og harvið viðførur øktar útreiðslur.

Á mynd I 26 sæst, at gongdin í úrslitinum í almenna tæna­stugeiranum samanlagt vísir stór sveiggj, sum eru mest ávirkað av sveiggjunum hjá landinum, sum tað eisini framgongur av omanfyri standandi lýsing av úrslitinum hjá landinum.

Ímeðan skattainntøkusiðan hevur virkað sveiggjmótvirkandi, hava útreiðslurnar í høvuðsheitum verið konjunkturviðgangandi, tvs. at útreiðslurnar minka í niðursveiggi og vaxa í uppsveiggi. Samlaði virknaðurin á virkse­mið verður tí minni samanlagt, enn tann ójavnandi frá útreiðslunum (tí tær eru konjunkturviðrekandi) og tí javnandi virkninginum frá inntøkunum (ið eru konjunktur­mótrekandi).

Úrslit almenna tæna­stugeirans ári 1998 til 2022

Mynd I 26



Kelda: Gjaldstovan og Búskaparráðið, 2021 og 2022 eru egnar metingar.

Tekstkassi 6: Landskassans úrslit – RLÚ

RLÚ er landskassans Rakstrar-, Løgu- og Útlánsúrslit, sum tað verður nevnt, og er landskassans samlaða úrslit. Tað verður í landsroknskapinum m.a. býtt sundur í RLÚ 1 – Vanligir postar og RLÚ 2 – Vanligir, og óvanligir postar.

RLÚ 2 fevnir um vanligar postar og óvanligar postar, har óvanligir postar kunnu býttast í a) óvanligar postar, sum ikki eru flytingar netto í Búskapargrunn og b) óvanligir postar, sum eru flytingar netto í Búskapargrunn.

Teir vanligu postarnir eru meira arbeiðsligir í fíggjarætlanar- og fíggjarlógararbeiði. Óvanligir postar eru mangan stórir og ikki afturvendandi postar. Hetta uppbýtið hevur verið brúkt síðan 2004. Sum nakað nýtt, verða 20 prosent av yvirskotinum á RLÚ 1 upp til 200 mió. kr. og 50 prosent av tí, ið er omanfyri 200 mió. kr. flutt í Búskapargrunn; RLÚ fevnir sostatt um hesi trý partsúrslitini, (RLÚ=RLÚ2;; RLÚ2=RLÚ1+RLÚ2a+RLÚ2b).

Nøkur dømi um a) óvanligar postar á RLÚ2: í 2006 fekk landsstýrið eina kapitalútluting (há­lva mia. kr.) umframt vinningsbýti frá BankNordik. Í 2007 fekk tað eina inntøku á 1,3 mia. kr. frá sølu av partabrøvum í BankNordik. Í 2008 lænti landsstýrið íslensku stjórnini 300 mió. kr., sum vórðu afturgoldnar í 2012. Í 2013 inntøkuførði landsstýrið eginogn Landsbankans (160 mió. kr.) við avtøkuna. Í 2018 inntøkuførði landsstýrið niðurskriving av láni frá danska statinum (500 mió. kr.) sambært avtalu frá 1998. Vinningsbýti frá BankNordik við sølu av danska partinum hjá BankNordik, gevur eina inntøku á 150 mió. kr. í 2021, og umleið 40 mió. kr. í bæði 2022 og 2023.

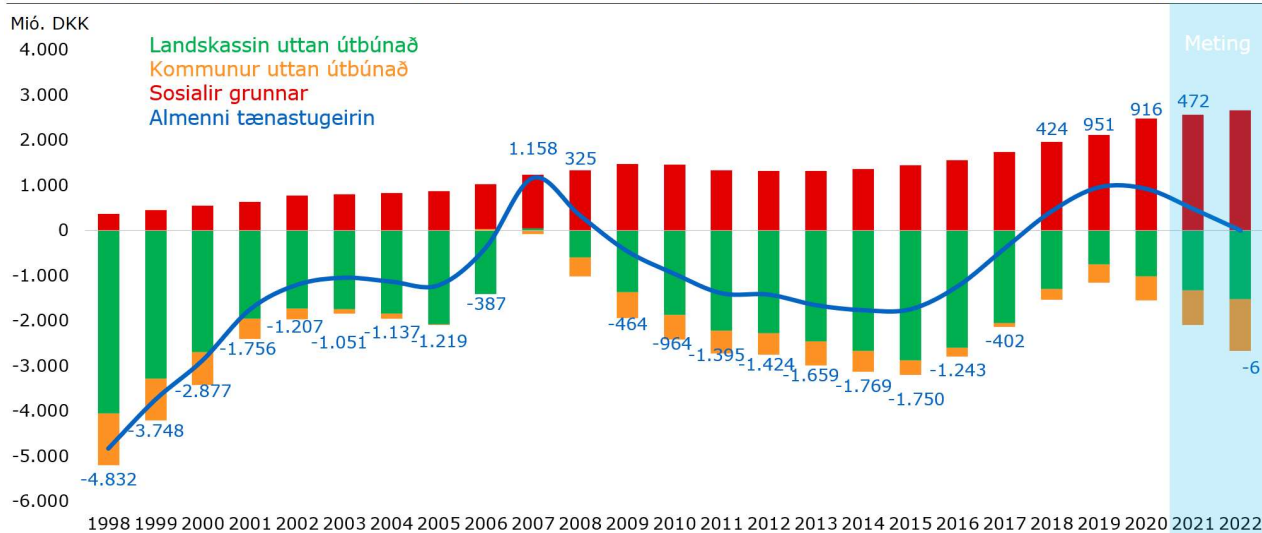
I 4.5 Ogn og skuld hjá almennari fyrisiting og tænaustu

Mynd I 27 vísir gongdina í nettoognini hjá almennari fyrisiting og tænaustu árinum 1998-2022.²⁰ Almenn fyrisiting og tænausta fevnir um land, kommunur og sosialu grunnarnar. Uppgerðin er uttan útbúnað og vísir sostatt bert tær gjaldføru ognirnar hjá almennari fyrisiting og tænaustu. Nettoognin er farin úr nærum -5 mia. kr. í 1998 upp um 1 mia. kr. í 2007. Síðani er hon aftur lækkað og er mett til at vera ½ mia. kr. í 2021 og umleið -100 mió. kr. í 2022.

Landskassin hevur tey størstu sveiggini í nettoognini, eins og landið hevur tey størstu sveiggini í úrslitunum (mynd I 26), har úrslitið hjá landinum hevur verið ávirkað av konjunkturgongd og konjunkturpolitikki við stórum hallum í lágkonjunkturi, umframt av broytingum í óvanligum postum, sum til dømis skuldareftirgeving av statsskuld í 1998 og 2018, sølu av partabrøvum í BankNordik í 2007, og vinningsbýti frá BankNordik í 2021-2023 av sølu av donsku deildini hjá BankNordik. Kommunurnar hava havt sveiggj í nettoognini hesi árinum, men sveiggini hava verið nógv minni enn hjá landinum. Sosialu grunnarnir hava havt eina vaksandi nettoogn í tíðarskeiðinum; ALS hevði stórar útgjaldingar 2008-2012, sum elvdi til at sosialu grunnarnir samanlagt høvdu minkandi nettoogn í 2010 og 2011, men annars hevur nettoognin verið vaksandi hjá sosialu grunnunum 1998-2021, hóast ein partur av ognini hjá ALS var nýtt undir koronu til útgjald av lønarískoyti.

Nettoogn/skuld (uttan útbúnað) hjá almenna tænastageiranum í Føroyum

Mynd I 27



Kelda: Gjaldstovan og Búskaparráðið, 2021 og 2022 eru egnar metingar.

Landskassin hevur havt nettoskuld síðani 2008 (grønu stabbarnir). Landsstýrið økti skuldina við samanlagt 2,7 mia. kr. í tíðarskeiðinum 2008 til 2015. Í hesi tilgongd lækkaði Moody's kredittmetingina frá Aa2 til Aa3 við negativum útlitum. Hetta merkir, at tað ikki var nógv mikið, at nettoognin hjá landskassanum var null í 2007 beint undan fíggjarkreppuni í 2008, fyri at megna tey komandi árinum við halli, uttan at missa eitt stig í kredittmetingini. Fíggjarstøðan hjá landskassanum er verri í dag, enn hon var beint áðrenn fíggjarkreppan rakti í 2008, hóast føroyski búskapurin hevur havt stóra framgongd seinastu 10 árinum. Nettoogn landskassans eigur at vera so mikið stór, at kredittvirði er til at kunna lána í eini komandi afturgongd. Fyri at økja um nettoogn landskassans krevst yvirskot á fíggjarlóginum. Búskaparráðið heldur yvirskotini eiga at vera omanfyri 150 mió. kr. árliga, serliga tá arbeiðsloysið er so mikið lágt sum í løtuni.

²⁰ Myndin byggir á eina meting av ogn og skuld hjá almenna geiranum, har m.a. skyldur landskassans fyri tænaustumannapensjónir og rentugaranti til P/F Lív ikki eru tikin við sum skuld. Heldur ikki er virðið á livandi tilfeingi, sum kundur verið tikið inn við brúksgjaldi, tikið við sum ogn. Veðhaldsskyldur vegna tryggingaravtalu hjá Føroya Lívstrygging er gjørd upp til 1.502 mió. kr. í 2020. Nettoskylda landskassans fyri tænaustumannapensjónir er roknað til 5.670 mió. kr. við árslok 2020. Veðhaldsskylda fyri undirsjóvartunlar: trygd fyri minstaferðslu ella skyldu at hækka partapeningin. Kelda: Føroya Gjaldstova, landskassaroknskapurin fyri fíggjarárið 2020, s. 246.

I 4.6 Konjunkturpolitikur og fíggarstöðaða landskassans

Konjunkturpolitikur hevur sum endamál at minka um tey sveiggj, sum búskapurin av ymiskum orsökum hevur. Hetta ger seg galdandi í øllum búskapum, og ikki minst í tí føroyska, av tí at hann er ein lítill búskapur, og tí at hann er ein tilfeingisbúskapur við livandi tilfeingi. Nógv sveiggj eru í einum búskapi, men ofta er tað so, at ikki øll sveiggj ganga sama veg, og soleiðis javna tey hvørt annað út. Í einum lítlum búskapi er tað sjáldnari, at sveiggini javna hvørt annað út, og tí sveiggjar tann lítli búskapurin meira. Ein búskapur, ið troytir livandi tilfeingi, fær meira sveiggj, tí at náttúran hevur síni egnu sveiggj, bæði av sær sjálvum og mannaskapt. Eisini tí sveiggjar føroyski búskapurin.

Eydnast tað at minka sveiggini, ger ein góður konjunkturpolitikur størri gagn í Føroyum enn í stórum londum, hvørs búskapur av sær sjálvum sveiggja minni. Treytin fyri tílíkari gagnligari ávirkan er, at eftirspurningurin hjá almennari fyrisiting og tænastru er stabiliserandi. Tað merkir, at almennar útreiðslur til rakstur, veitingar og íløgur skulu hava eina javna gongd, meðan inntøkurnar sleppa at fylgja konjunkturgongdini í búskapinum, og soleiðis virka stabiliserandi. Hetta merkir, at almenn fyrisiting og tænastru skulu hava avlop í hákonjunktur og kunnu hava hall í lágkonjunktur. Hetta merkir annaðhvørt, at fíggarrognin skal vera so stór, at hallini kunnu berast uttan lántøku, ella at fíggarstöðan er so mikið góð, at kredittvirði er til at læna til hallini í lágkonjunktur.

Sveiggini, sum eru nevnd her, eru eitt rættiliga vanligt fyrbrigdi, og tey eru ring at tíðarfesta. Tað ber tí ikki til at mótvirka tey við aktivum fíggarpolitikki, m.a. tí at tílík átøk taka tíð at fyrireika og skapa semju um, við tí úrsliti, at konjunkturstöðan er vorðin øðrvísi, enn tá fyrireikingin byrjaði, og átøkini tí lættliga kunnu gera sveiggini størri, enn uttan átøk. Tí er betri, sum nevnt omanfyri, at loyva stabilisernadi ávirkan frá inntøkunum í skiftandi konjunkturstöðu og halda eina stöðuga gongd í útreiðslunum. Flestu geirar í føroyska búskapinum eru væl fyri aftaná positivu gongdina, sum hevur verið seinnu árinum. Hetta er galdandi fyri vinnufyrirøk, bæði privatar og almennar, fíggargeiran og húsarhaldini. Tað er eisini galdandi fyri partar av almennari fyrisiting og tænastru, men landskassin hevur í krónum verri fíggarstöðu í 2021, enn í 2007, tá mált verður eftir nettoogn uttan útbúnað (mynd I 27).

Tá talan er um fortreytir fyri at reka konjunkturpolitik, er tað fíggarstöðan og kredittvirðið hjá landskassanum, sum hevur týðning. Landsstýrið og lögtingið hava ábyrgdina av konjunkturpolitikkinum og mugu gera tær fyriskipanir, sum eru neyðugar í hesum samanhangi. Fíggarstöðan hjá øðrum geirum enn landsstýrinum hevur lítið at siga fyri virkisfrælsið hjá landsstýrinum viðvíkjandi konjunkturpolitikki, tí um landsstýrið skal til aðrar geirar eftir pengum við skatti ella á annan hátt, verður fíggarligt ráðarúm tikið frá hesum geirum, og soleiðis mótarbeiðir eitt tílíkt átøk tí konjunkturpolitikki, sum rættur er at føra. Tí er fíggarstöðan og kredittvirðið hjá landskassanum avgerandi fyri konjunkturpolitikkin og ikki stöðan hjá øðrum geirum.

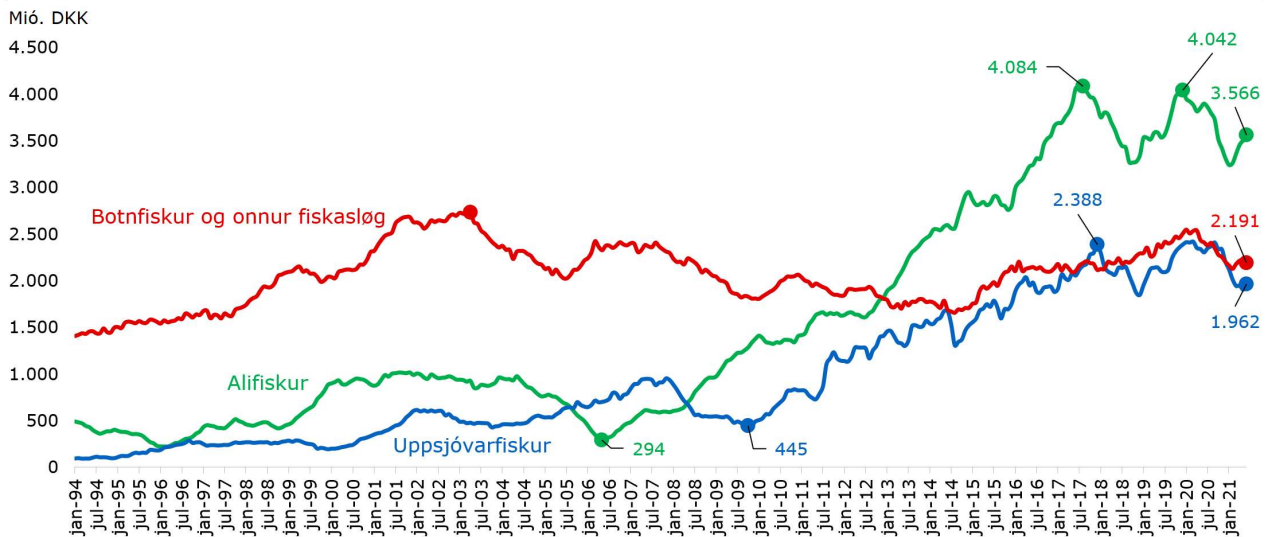
ALS hevur tó í koronufarsóttini tikið undir við lógarbroying, sum heimilar ALS at rinda lønarískoyti til fólk, sum fyrirøkur ikki hava sagt upp og tí ikki eru arbeiðsleys. Hetta má sigast at vera vinnustudningur fyri at mótvirka niðurgongd í eftirspurningi og virksemi, og sostatt mótvirka arbeiðsloysi. Tað, at ALS átekur sær hesa uppgávu, vísir at landsstýrið kann vænta samstarv við ALS seinni í líknandi stöðu. Við hesum undantaki er sjónarmiðið omanfyri rætt, at landsstýri og lögting noyðast at gera landskassan so væl fyri fíggarliga, at førleikin til at føra skilagóðan konjunkturpolitik, er til staðar.

I 5 Útlendskur eftirspurningur

Mynd I 28 lýsir søguligu gongdina í útflutningsvirðinum av fiskavørum fyri tríggjar høvuðsbólkar av fiskaútlutningi: alifisk, uppsjóvarfisk og botnfisk og onnur fiskasløg. Hesir tríggir høvuðsbólkar fevna um so at siga allan føroyskan vøruútflutning.

Fiskavøruútflutningur, leypandi 12-mánaðar samanlegging, jan-94 til jun-21

Mynd I 28



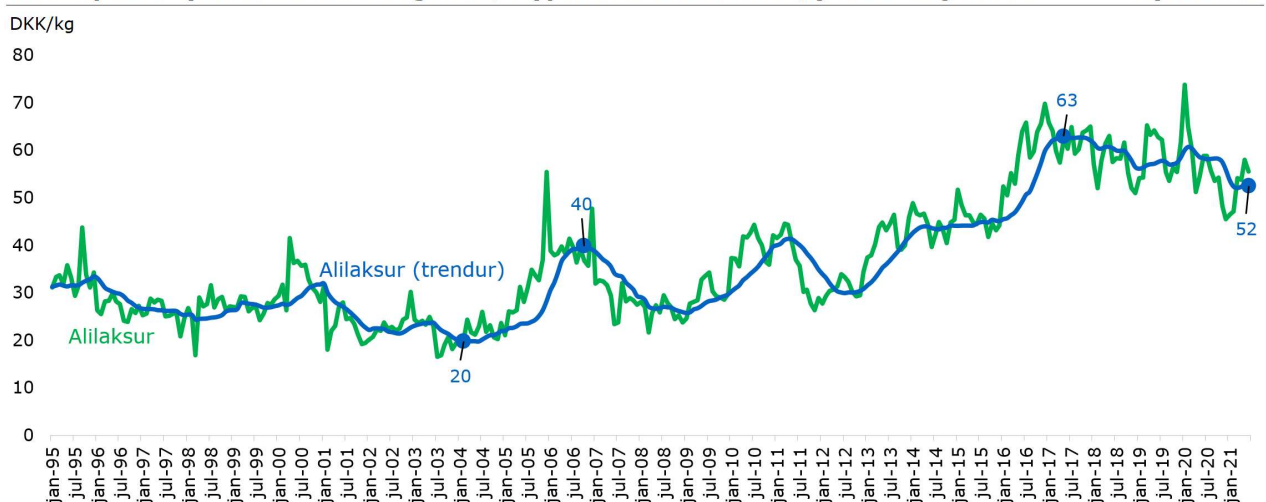
Kelda: Hagstova Føroya

Alifiskur fevnir um laks og síl, men nær um eingi síl verða útflutt í dag. Uppsjóvarfiskur fevnir um makrel, sild og svartkjaft, og harumframt er fiskamjøl lagt afturat hesum bólki. Botnfiskur og onnur fiskasløg fevna um tosk, hýsu, upsa, svartkalva, gulllaks, longu, brosmu, rækju o.a. Hesi síðstnevndu fiskasløg verða veidd í bæði føroyskum sjógvi og aðrastaðni, t.d. í Barentshavinum og á Flemish Cap. Botnfiskurin hevur havt sera stóran týðning fyri útflutningin langt aftur í tíðina, men hevur ikki sama stóra týðning í dag. Í 2012 vóru allir tríggir vørubólkar nøkulunda javnt stórir í stødd, tá tað snýr seg um útflutningsvirði. Síðani tá er útflutningsvirðið av alifiski tvífaldað, og stavar hetta í stóran mun frá prísvøkstri, hóast tað í 2019 og 2021 er økta tøkunøgdin av laksi, sum gevur týðningarmikil íkast til vøksturin í BTÚ hesi bæði árin. Útflutningsvirðið av uppsjóvarfiski er nú komið upp á sama støði sum botnfiskur o.o. fiskasløg.

Myndirnar I 29-31 vísa eindarprísir í útflutninginum av ávikavist laksi, makreli og sild og toski, hýsu og upsa.

Eindarprísir fyri laks í útflutninginum, leypandi 12 mðr. miðal, jan-95 til jun-21

Mynd I 29



Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

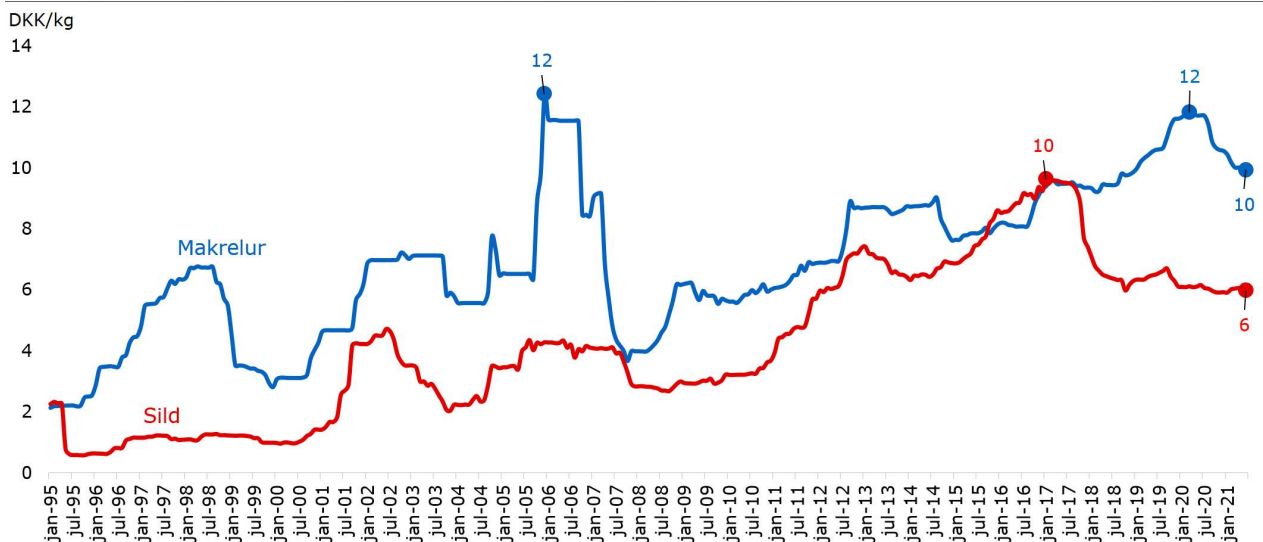
Myndirnar I 29-31 vísa eindarprísir í útflutninginum av ávikavist laks, makreli og sild og toska, hýsu og upsa. Mynd I 29 vísir, at eindarprísirin fyri laks er trífaldaður úr umleið 20 kr./kg. í 2004 upp í 63 kr./kg. í mai 2017, og liggur nú á 52 kr./kg. í juni 2021.

Tað fyrivarni kann tó takast, at nakað av hesum vøkstrinum kann stava frá meira virðisøking á landi. Eindarprísirnir samsvara annars við onnur prísahagtøl (t.d. fishpool.org), tá tað snýr seg um trend. Ósamsvar annars kann stava frá virðisøktum vørum.²¹ Sambært forsøgn hjá Fishpool, er prísirin á laks settur at hækka í 2021 í mun til 2020 (sí mynd I 12). Økti laksaprísirin hevur millum annað sína orsök í broyttum umstøðum hjá alarum í Kili og Norra, umframt hvussu støðan við koronufarsóttini hevur hiltast úti í heimi gjøgnum árið²². Prísirnir eru eisini settir at hækka eitt vet í 2022, eftirsum koronustøðan, við vaksandi talinum av koppsettum fólki, væntast at batna, soleiðis at vit fara at nærkast einum meira vanligum eftirspurningi í 2022 frá gisti- og matstovuvinnuni úti í heimi.

Av mynd I 30 sæst, at eindarprísirin fyri makrel er meira enn tvífaldaður frá ultimo 2007 til 2020. Eindarprísirin á makreli var í hæddini í 2006 við 12 kr./kg. og nýggjastu tølini vísa ein eindarprís á 10 kr./kg. frá juni 2021. Eindarprísirin fyri sild er 6 kr./kg. í juni 2021.

Eindarprísir fyri makrel og sild í útflutninginum, jan-95 til jun-21

Mynd I 30



Kelda: Egnar leypandi 12 mðr. miðal útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

Vegna vantandi avtalu við Bretland um uppsjóvarfiskin, verður makrelurin fiskaður, áðrenn hann fer í bretska sjógv, og tað inniber verri góðsku, ið er sett at geva lægri útflutningsprísir í bæði 2021 og 2022. Sum heild eru útlitini fyri makrelfiskiskapin óviss vegna vantandi avtalu við Bretland, og valdast eisini hvussu makrelfiskiskapurin fer at hiltast í heyst.

Prísirnir á svartkjafti eru settir at verða lægri vegna manglandi MSC-góðkenning. Svartkjaftur uttan MSC-góðkenning verður útfluttur til marknaðir, ið ikki seta eins stór krøv til góðkenningina sum eitt nú Evropa, og tískil væntast lægri prísir fyri svartkjaft í 2022.

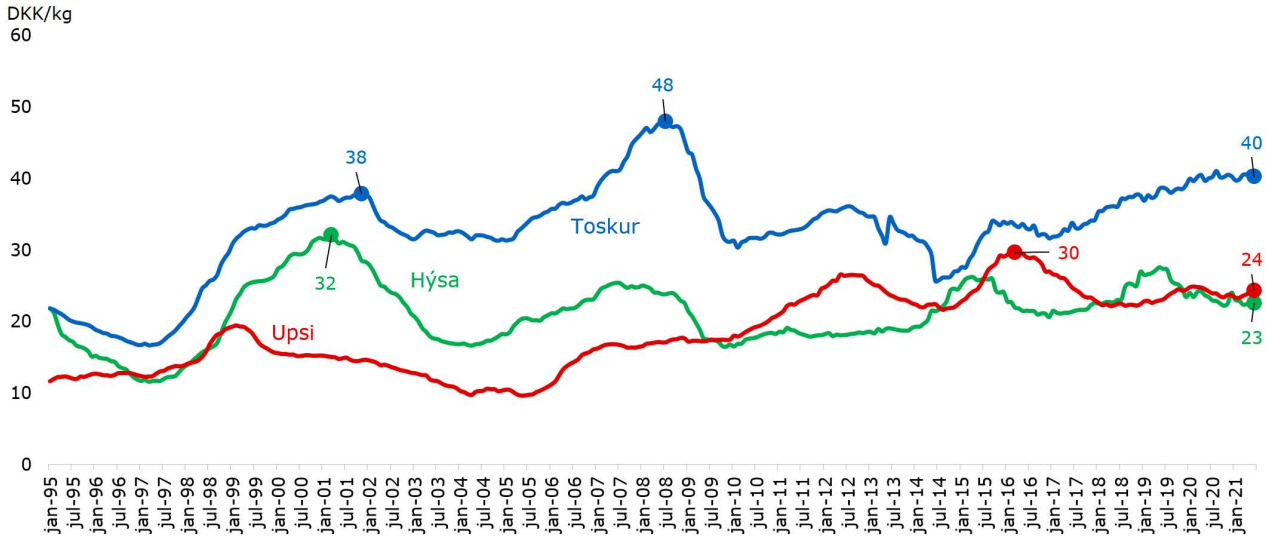
Mynd I 31 vísir, at eindarprísirin fyri botnfisk hevur verið rættiliga støðugur síðan 2010. Í juni 2021 var toskaprísirin 40 kr./kg., meðan prísirin fyri hýsu var 23 kr./kg. og fyri upsa var 24 kr./kg. Óvissa støðan við koronu hevur havt lágar útflutningsprísir á botnfiski við sær, sum verður seldur við sáttmála til eitt nú gistihús og matstovur í Suðurevropa. Útflutningsprísirin hevur tískil verið trekur at fáa upp, hóast rávøruprísirin á toska er øktur í 2021, og hetta hevur gingið út yvir bæði skip og virkir, men útflutningsprísirin á toska væntast at fara at laga seg í 2022, so hvørt sum koronustøðan batnar úti í heimi.

²¹ Vøksturin í útflutningi av laksaportiðnum kunnu gera eindarprísirnir í laksaútflutningi misvísandi.

²² Í fortreytirnar handan tjóðarroknskapið fyri árið 2021, eru forsagnirnar fyri prísahækkingar á laks í 2021 tó ikki valt at sláa fult ígjøgnum á allari tøkunøgdini fyri 2021, av tí at ein lutfalsliga stóru partur av laksinum varð tikin longu í fyrsta ársfjórðingi 2021, meðan prísstøðið enn var lágt.

Eindarprísur fyri botnfisk í útflutninginum, jan-95 til jun-21

Mynd I 31



Viðm.: Eindarprísurin er roknaður sum leypandi 12 mðr. miðal.

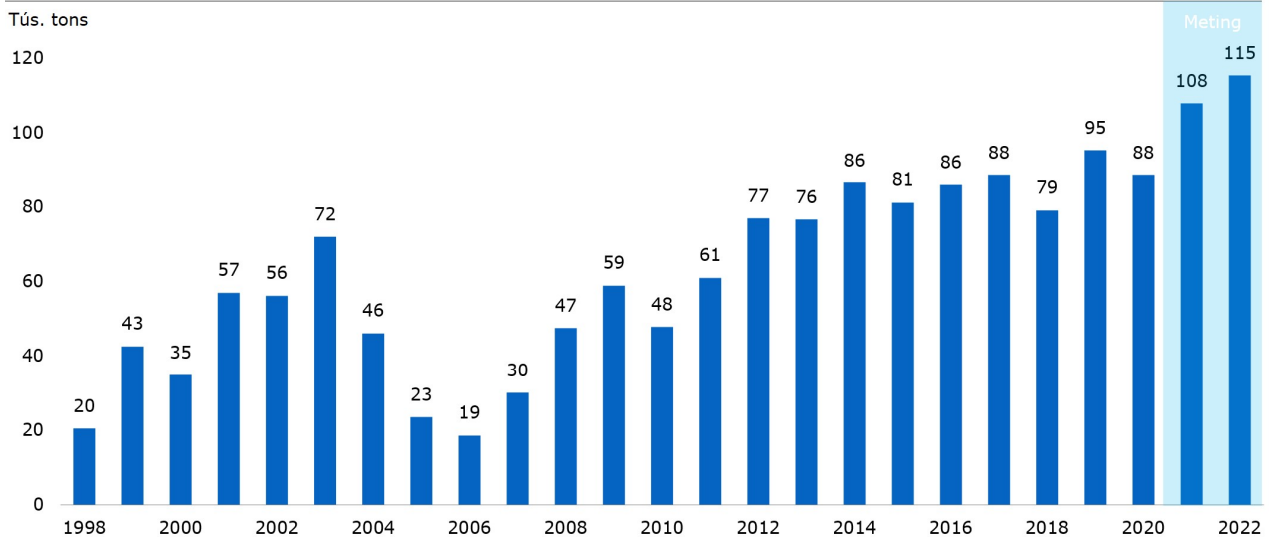
Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

I 5.1 Tøkunøgðin av laks

Mynd I 32 vísir tøkuna í føroysku alivinnuni árinum 1998-2022. Tøkan í 2020 var 88t tons, meðan hon er mett at vera 108t tons við ávísari í 2021, ið svarar til ein nøgðarvøkstur á umleið 22%. Tøkunøgðin fyri 2022 byggir á metingar við óvissu, men tøkunøgðin væntast at verða eitt vet hægri í 2022 enn í 2021 vegna hægri miðalvekt á núverandi smolti samanborið við árið fyri.

Tøka (livandi vekt) í alivinnuni árinum 1998 til 2022

Mynd I 32



Kelda: Avrik sp/f, fyri 2021 og 2022 er talan um metingar hjá Avriki sp/f.

Í løtuni hevur svartkjafturin, sum nýttur verður sum fóður í alingini, onga MSC-góðkenning. Føroysku aliframleiðararnar hava higartil havt fóður av svartkjafti við MSC-góðkenning á goymslu, men trupult er at fáa goymslurnar at røkka inn í 2022, og tað kann ávirka framleiðslukostnaðir í alivinnuni næsta ár, um fóður skal innflytast til hægri kostnað.

I 5.2 Gongdin innan uppsjóvarvinnuna

Mynd I 33 vísir gongdina í landingarvirðinum av trimum teimum týðningarmestu uppsjóvarfiskasløgnum. Síðan 2009 hevur verið sera stórir vøkstur í samláða landingarvirðinum.

Talva I 5 vísir kvoturnar fyri 2021 sammett við kvoturnar fyri 2020. Kvoturnar fyri svartkjaft eru minkaðar við 28,8% í ár í mun til í fjør, og kvoturnar fyri norðhavssild eru vaksnar við 12,4%, hesar skulu tó takast við fyrivarni tí broytingar kunnu koma í sambandi við avtalu við Bretland. Kvotan á Barentshavinum er hækkað við 9,6%, meðan kvotan á Flemish Cap er lækkað við heili 81,4%.

Kvotur fyri uppsjóvarfisk og botnfisk, árin 2020 og 2021

Tons	Makrelur	Svartkjaftur	Norðhavssild	Barentshavið	Flemish Cap
2020	95.780	324.606	104.141	26.964	1.907
2021	185.780	230.958	117.053	29.544	355
Broyting	94,0%	-28,8%	12,4%	9,6%	-81,4%

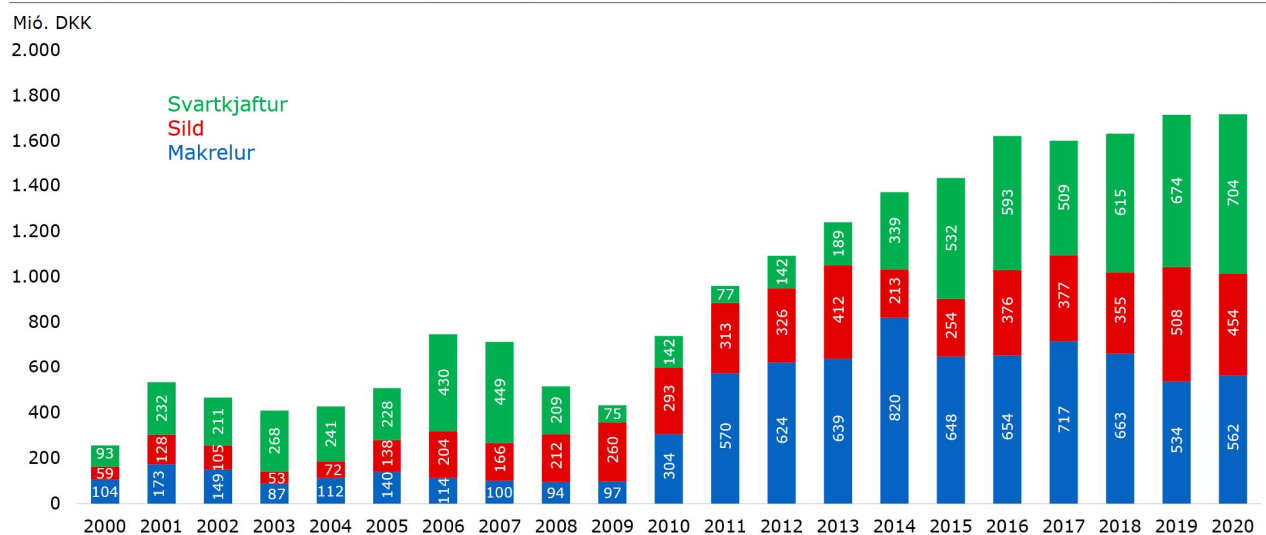
Viðm.: 30 t. tons av makrelkvotuni frá 2020 er flutt til 2021 at fiska, men óvist er um øll kvotan verður fiskað í 2021.

Kelda: Fiskimálaráðið.

Landingarvirðið av makreli er vaksið nógv seinastu árin í sambandi við, at Føroyar fóru úr millumtjóða avtaluni um makrel í 2010, sí Mynd I 33. Síðan mars 2014 hava Føroyar havt avtalu við ES og Noreg um makrelveiðu, men Føroyar hevur í ár onga avtalu við Bretland um makrelin, og makrelurin verður tí veiddur, áðrenn hann kemur í bretska sjógv, ið merkir lægri góðska og tískil lægri útflutningsprís. Føroyar hevur ásett sær størri makrelkvotu í ár, og roynt verður í norskum og altjóða sjógv, men makrelurin tykist í verandi løtu at vera torførur at finna. Sum nú er, væntast øll kvotan tískil ikki at verða fiskað í ár. Sum heild eru útlitini fyri makrelfiskiskapin óviss vegna vantandi avtalu við Bretland, og valdast eisini hvussu makrelfiskiskapurin fer at hilmast í heyst.

Landingarvirði av makreli, sild og svartkjafti, 2000 til 2020

Mynd I 33



Kelda: Vørn

Ongin millumtjóða avtala hevur verið um býtið av kvotuni fyri sild síðan 2015²³. Landingarvirðið av sild er vaksið eitt vet síðani 2018. Eindarprísurin á sild hevur hildið sær nøkulunda støðugur á 6 kr./kg, hóast met veiðu í 2019. Meðan bæði nøgd og prísur á makreli er mettt at verða lægri í 2021 í mun til í fjør, er bæði nøgd og prísur á sild mettt at vera óbroytt.

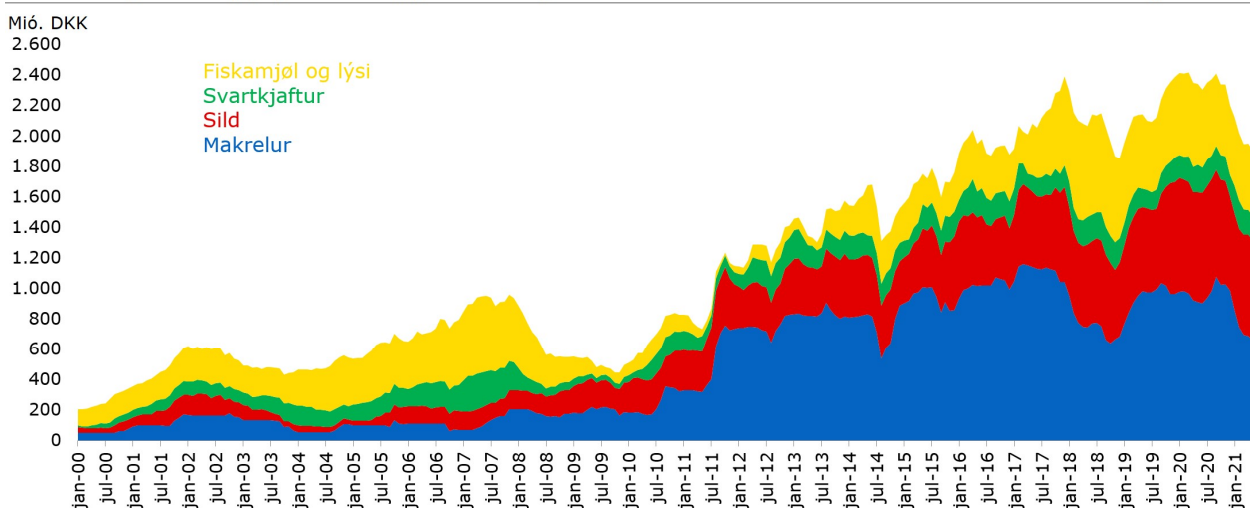
²³ Tað eru millumtjóða avtalur um, hvussu nógv londini skulu fiska av sild og svartkjafti, men bara ikki, hvussu tað verður býtt, og tí er sannlíkt at londini fiska omanfyri ásettu kvotuni (leysliga mettt til 20% omanfyri kvotuna).

Eingin millumtjóða avtala hevur heldur verið um býti av kvotuni av svartkjafti síðan 2015. Nøgdin av svartkjafti er lækkað nakað í ár, og væntast vegna vánaliga tilgongd eisini av gerast lægri í 2022. Harafturat er mettt at prísirnir á svartkjafti, at lækka vegna manglandi MSC-góðkenning. Svartkjaftur uttan MSC-góðkenning væntast at verða útfluttur til marknaðir, ið ikki seta eins stór krøv til góðkenningina sum eitt nú Evropa, og tískil væntast lægri prísur fyri svartkjaft, sum verður útfluttur sum fóður.

Mynd I 34 vísir, at vøksturin í útflutningsvirðinum av uppsjóvarfiski hevur verið sera stórur síðan 2009. Minking var í makrelútflutninginum miðskeiðis í 2014. Hetta var vegna handilsforðingar hjá ES, sum vórðu settar í gildi seinni í árinum. Útflutningur av makreli minkaði 361 mio. kr. frá 2017 til 2018. Verður hetta sammett við gongdina í landingarvirðinum fyri 2018, er vantandi samsvar, ið stavar frá stórum goymslubroytingum²⁴. Vit síggja, at útflutningur av makreli veksur í 2019, hóast minni verður fiskað, og stavar hetta frá minking av goymslum. Sum áður nevnt, verður øll kvotan av makreli, sum Føroyar hevur ásett sær í ár, væntandi ikki fiskað. Harafturat væntast lægri prísir vegna tað at makrelurin ikki kann fiskast í bretskum sjógvi og tí hevur lægri góðsku. Hetta hevur við sær eitt lægri útflutningsvirði fyri makrel í ár. Vøksturin í landingarvirðinum av svartkjafti sæst ikki so væl aftur í útflutninginum. Hetta kann vera tí nógv av svartkjaftinum endar sum fóður til laksaframleiðslu í Føroyum, og tí sum partur av laksaútflutningur, sí Mynd I 28²⁵.

Útflutningur av uppsjóvarfiski, jan-00 til jun-21

Mynd I 34



Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar. Roknað sum leypandi 12 mánaðar samanlegging.

²⁴ Sambært Hagstovu Føroya vóru 70 t. tons útflutt av makreli í 2018, meðan 84 t. tons vóru avreidd sambært Vørn. Verður hetta sammett við 2017 vóru 104 t. tons avreidd, men 112 t. tons vóru útflutt hetta árið. Sostatt vóru goymslur av makreli uppbygdar í 2018, meðan goymslur í 2017 vóru tømдар.

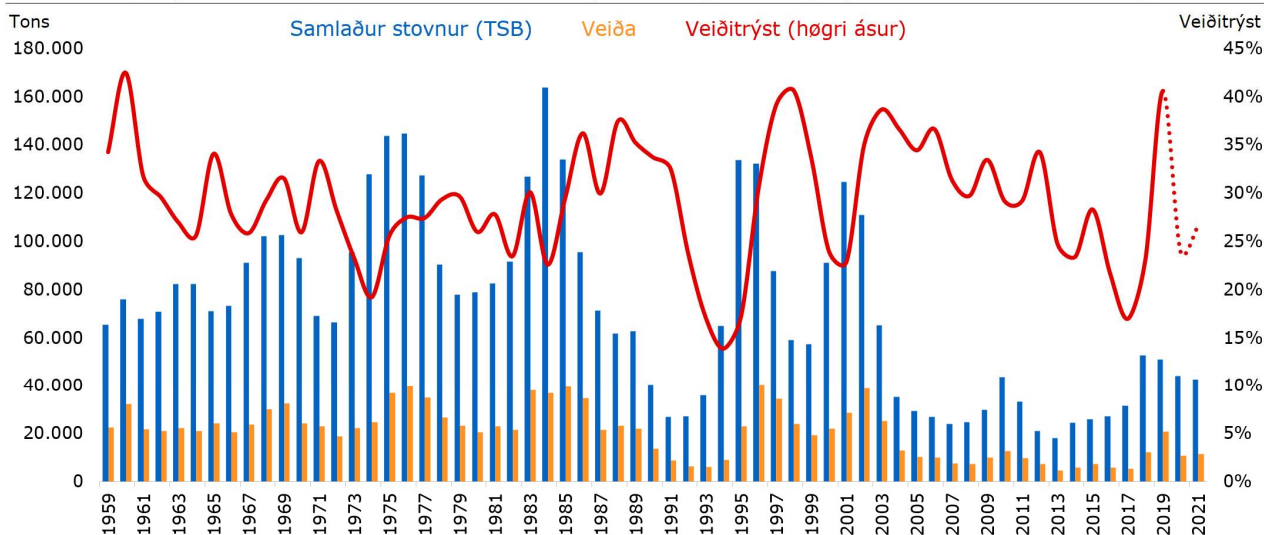
²⁵ Umframt hesi fiskasløgini er kvotan av lodnu, ið annars hevur verið null tvey tey seinastu árin, økt, og góður prísur fæst í lötuni fyri lodnu. Lodnukvotan er sostatt mettt at geva eitt lítið positivt íkast til útflutningin í fortreytunum handan tjóðarroknskapin fyri árin 2021 og 2022.

I 5.3 Botnfiskur og onnur fiskasløg

Sambært stovnsmetingum hjá Havstovuni hava botnfiskastovnarnir við Føroyar verið illa fyri seinastu árinum, sí mynd I 35a, ið vísir toskastovnin, og mynd I 35b, ið vísir hýsustovnin. Hartil hava stovnarnir av toski og hýsu ongantíð í tíðarskeiðinum síðan 1959 verið so lítlir í eitt so langt tíðarskeið. Sambært fiskavirkjunum, er lítið av rávøru í Føroyum og serliga er tað lítið at fáa av toski og upsa. Møguliga verður opnað fyri fiskiskapi av upsa á stongdum økjum. Toskastovnurin hevur verið lítil í eini 16 ár (síðan 2004). Økta veiðutrýstið frá 2019 sær eisini út til at hava minkað um stovnin fyri ár 2020 og 2021. Búskaparráðið heldur tað ikki vera ráðiligt at stuðla flotanum í at fiska meira, enn tilmælt.

Toskur í føroyskum havøki: samlaður stovnur, veiða og veiðitrýst, 1959-2021

Mynd I 35a



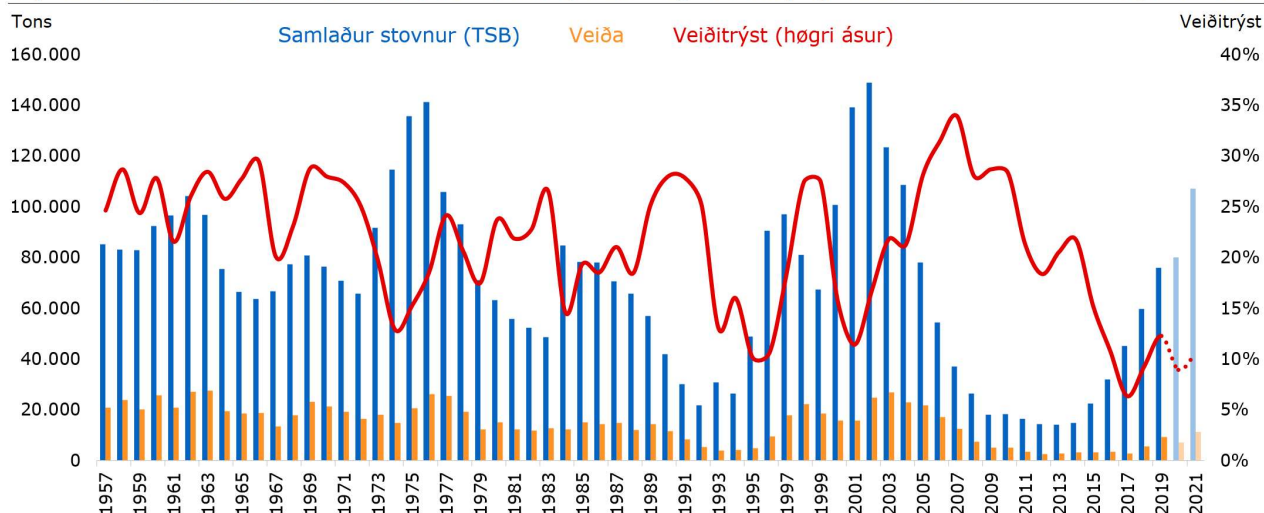
Viðm.: Fyri 2020 og 2021 er talan um metingar hjá ICES og Havstovuni. Forsagnirnar fyri 2021 eru heftar við óvissu.

Kelda: ICES og Havstovan.

Hýsustovnurin hevur verið óvanliga lítil í eini 8 ár (síðan 2009). Í so máta er ein stórir bati hendur frá 2018 til 2020, samstundis sum veiðitrýstið er minkað munandi seinastu árinum.

Hýsa í føroyskum havøki: samlaður stovnur, veiða og veiðitrýst, 1957-2021

Mynd I 35b



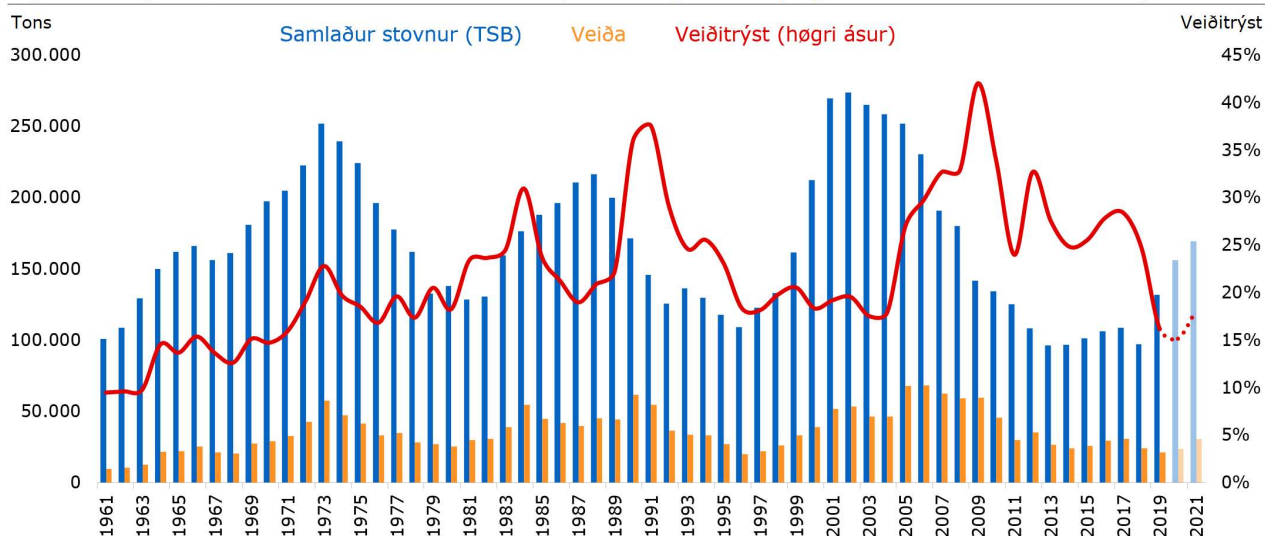
Viðm.: Fyri 2020 OG 2021 er talan um metingar hjá ICES og Havstovuni. Forsagnirnar fyri 2021 eru heftar við óvissu.

Kelda: ICES og Havstovan.

Roknaða veiðitrýstið á upsa hevur verið rættuliga høgt síðan miðskeiðis í 1980-árunum. Veiðitrýstið kom upp á 39% í 2009, men er síðani minkað, sí mynd I 35d. Í verandi løtu er nøgdin av upsa heldur lág, og sum heild tykjast útlitini at vera óviss fyri bæði upsa-, toska- og hýsustovnarnar.

Upsi í føroyskum havøkum: samlaður stovnur, veiða og veiðitrýst, 1961-2021

Mynd I 35d



Viðm.: Fyri 2020 og 2021 er talan um metingar hjá ICES og Havstovuni. Forsagninar fyri 2021 eru heftar við óvissu.

Kelda: ICES og Havstovan.

Sambært nýggjastu ICES-ráðgeving fyri toski, hýsu og upsa í 2021, mælir Havstovan til at minka veiðina av toski við 47% í mun til tilmælið sum var fyri 2020. Hetta kemur av at tilgongdin er minni enn væntað vegna verri føðiviðurskifti. Veiðan av hýsu í 2021 er mælt til at vera tann sama í 2021 sum í 2020, og gýtingarstovnurin av hýsu er í vøkstri, ið serliga kemur av, at 2016- og 2017-árgangirnir eru mettir at vera væl yvir miðalstødd. Havstovan mælir harafturat til, at veiðan av upsa í 2021 verður minkað við 23% í mun til tilmælið fyri 2020. Gýtingarstovnurin av upsa hevur verið væl fyri síðan 2014, men veiðutrýstið er framvegis hægri enn tað veiðutrýst, sum er mettt at geva størstu varandi veiðu, metir Havstovan²⁶.

Serliga toska- og hýsustovnarnir undir Føroyum eru staðbundnir stovnar, og tað sum hvørt ár verður tikið úr stovnunum, hevur sjálvsagt ávirkan á støddina á stovnunum. Tí hevur veiðitrýstið týðning fyri støddina av tí varandi ískoyti, ið fiskastovnarnir kunnu geva til føroyska búskapin. Endamálið við at avmarka veiðitrýstið er fyrst og fremst, at fiskastovnarnir skulu geva størst møgulegt búskaparligt avkast til samfelagið í langa høpinum. Ein síðuvinningur kann eisini vera, at tað kann taka broddin av teimum stoytum, sum sveiggini í tilfeingisvinnuni natúrliga hava á búskapin. Hetta við at avmarka veiðitrýstið tá nógv er at fáa, tí tað viðførir "bleytari lendingar" tá minni er at fáa. Stovnurin verður sostatt størri og betri førur fyri at klára veiðitrýstið.

Búskaparráðið talar fyri at tilfeingisrenta verður tikin inn. Verður tilfeingisrenta ikki tikin inn, verður trýstið fyri at sleppa frammat at fáa part í veiðirættindum, tá raksturin hjá verandi fyrirkomandi gongur væl, enn størri, og vandin er tí stórir fyri at fáa yvirkapasitet, har tilfeingisrentan verður til rakstrarkostnað og fiskivinnan lítið produktiv, eins og vit síggja tað í heimaflotanum. Landsstýri og løgting eiga tí at stilla brúksgjöld fyri fiskirættindi og onnur tilfeingisrættindi, meðan tilfeingisrentan er har, og áðrenn hon er vorðin til rakstrarkostnað. Somikið eiga vit at hava lært frá gongdini í botnfiskaveiðuni.

Tað er breið semja um, at har sum tilfeingisrenta, vegna framíhjárættindini á sjónum, er í vinnuni, er tað rímligt at goldið verður fyri henda framíhjárætt. Ráðið mælir til at gera semju um leigugjöld fyri brúk av tilfeingi, sum kann halda í skiftandi samgongum. Endamálið við hesum politikki eigur at vera at fáa sum mest burtúr búskaparliga í longdini. Harundir er endamálið eisini at optimera tilfeingisrentuna á teimum náttúruutilfeingjum, sum Føroyar ráða yvir, og at optimera føroyska framleiðslu og produktivitet svøkkur í øllum búskapinum. Ein annar máti at lýsa endamálið er at javnseta føroyskar fyrirkomandi í atgongd til arbeiðsmegi og kapital og at javnseta føroyskar fyrirkomandi við kappingarneytar á útlenskum solumarknaðum. Ein politikkur, sum byggir á hesar grundreglur, kann og eigur at verða hildin í longdini, og eigur ikki at skifta eftir konjunkturstöðu ella figgingartørvi hjá landskassanum. Náttúruutilfeingi, ið eiga at verða viðgjørd á lílikan hátt í vinnuligum samanhangi, kunnu vera livandi fiskutilfeingi, aliðki á firðum

²⁶ Tilmæli um fiskiskapin eftir toski, hýsu og upsa í 2021, Havstovan, hav.fo

og á havøkjum, orkutilfeingi t.d. vatn-, vind- og streymasjóki, og grundøki til vinnuligt brúk. Talan kann sum heild vera um náttúruutilfeingi, sum er avmarkað í mongd.

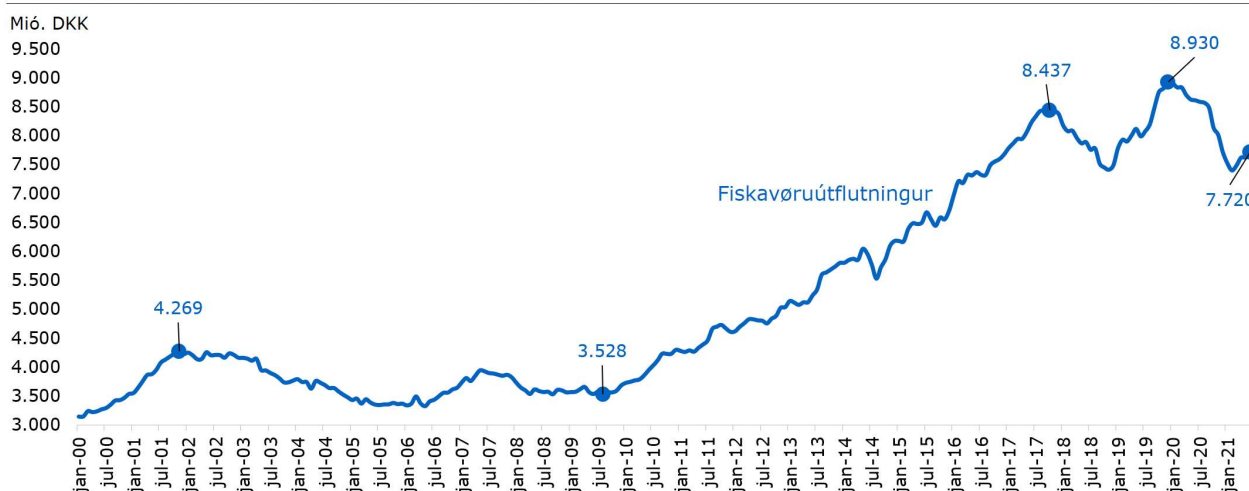
Viðvíkjandi fiskatilfeinginum er tað rætturin at veiða, sum eigur at bera gjald og ikki framleiðsla á landi. Viðvíkjandi aling er tað rætturin at brúka alifiski á firðum og havøkjum, sum eiga at bera gjald, og ikki aling ella virking av alifiski uppi á landi. Viðvíkjandi orkuframleiðslu verður í hesum tíðum umrøtt at taka natúrliga monopolið frá SEV og lata fleiri fyrirkomulag kappast. Tað hevur her týðning at javnseta kappingarneytarnar og fáa mest úr tilfeinginum.

I 5.4 Samlaði fiskavøruútflutningurin

Mynd I 36 avmyndar samlaða útflutningsvirðið av fiskavørum frá januar 2000 til juni 2021 sum leypandi 12 mánaða samanlegging. Síðan 2009 er stórus vøkstur farin fram. Fallið, sum var miðskeiðis í 2014, stavar frá handilstiltøkunum hjá ES fyri makrel og sild. Hetta sæst eisini aftur í mynd I 34. Metast kann leysliga út frá myndunum, at hetta uppá stutt sikt hevur kostað Føroyum hálva milliard í útflutningsvirði, men helst er meira enn tað vunnið innaftur síðani.

Fiskavøruútflutningurin, virði, jan-00 til jun-21

Mynd I 36



Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar. Virði er roknað sum leypandi 12 mánaðar samanlegging.

Fiskavøruútflutningurin meira enn tvífaldaðist í tíðarskeiðinum 2009-2017, har bæði alifiskur og uppsjóvarfiskur vuku nógv, meðan botnfiskur minkaði. Fiskavøruútflutningurin gjørdi eitt niðursveiggj í 2017-18 (-7%), men kom upp aftur 2018-19 (+15%). Síðan sæst aftur eitt stórt niðursveiggj, har fiskavøruútflutningurin minkar áleið 1.213 mió. kr. frá desember 2019 til desember 2020 (-13,6%). Minkingin stavar mest frá alifiski, men eisini uppsjóvarfiski og botnfiski. Orsøkin er sølu- og flutningstrupulleikar tengdir at koronufarsóttini. Útflutningurin er tó øktur aftur í fyrri helvt av 2021 og var 7.720 mió. kr. í juni 2021. Eftirspurningurin frá gisti- og matstovum eftir føroysku botnfiskasløgunum væntast at vaksa í 2022 so hvørt sum fólk verða koppsett. Somuleiðis væntast laksaprísirnir at hækka eitt vet, so hvørt sum vit við vaksandi talinum av koppsettum fólki fara at nærkast einum meira vanligum eftirspurningi í 2022 frá gisti- og matstovuvinnuni úti í heimi.

Í vár lýsti Búskaparráðið árið 2021 við orðinum normalisering, har útflutningsvinnurnar so líðandi væntaðist at sleppa inn aftur á útlendsku marknaðirnar. Henda normalisering er farin fram eitt vet skjótari, enn væntað varð í vár, og tað avspeglar høga vøkstrinum í BTÚ í ár. Væntandi fer henda normalisering at halda fram í 2022 eisini, áðrenn metast kann, at umstøðurnar hjá okkara útflutningsvinnum aftur eru, sum undan korona.

I 5.5 Gongdin í handilsjavnanum

Mynd I 37a vísir gongdina í handilsjavnanum sum leypandi 12 mánaða samanlegging. Handilsjavnin er útflutningurinn av vørum minus innflutningurinn av vørum. Handilsjavnin hevur annars ikki verið negativur síðani august 2014, men fór niðurum null í apríl 2021 og var í juni 2021 -171 mió. kr. Handilsjavnin uttan skip og flogfør er -30 mió. kr. Nýggjastu tøluni fyri handilsjavnan eru stórliga ávirkaði av koronaumstøðunum úti í heimi og tískil eftirspurningin eftir okkara fiskavørum í matstovum og gistihúsum, umframt at avmarka sjálva atgongdina til okkara útflutningsmarknaðir.

Handilsjavnin, leypandi 12-mánaðar samanlegging, jan-94 til jun-21

Mynd I 37a

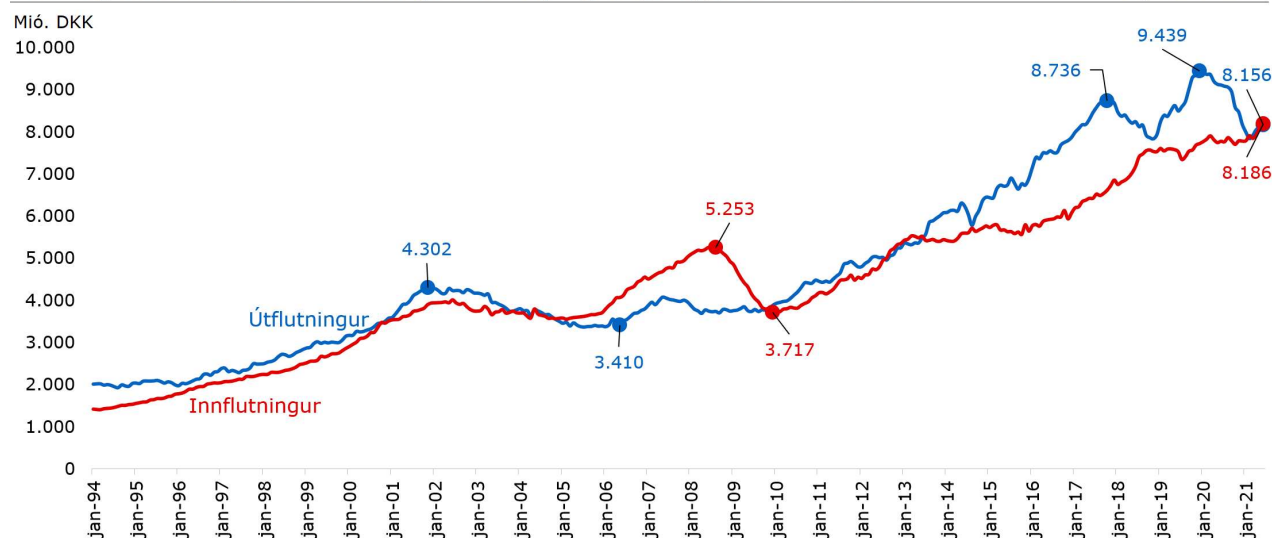


Kelda: Egnar útrokningar við støði í útflutningstølum Hagstovunnar.

Mynd I 37b vísir gongdina í innflutningi og útflutningi av vørum (uttan skip) frá januar 1994 til juni 2021. Her sæst, at handilsjavnin vísti sera stórt undirskot í 2008, hetta var vegna serliga stóran innflutning tað árið. Fallið í innflutninginum var stórt í 2009-2010. Hetta hekk m.a. saman við fallinum í privatu nýtsluni og íløgnum. Nýggjastu tøluni frá juni 2021 vísa, at útflutningurinn er lækkaður 13,5% síðan januar 2019, og er 30 mió. kr. lægri, enn innflutningurinn. At útflutningurinn er lægri enn innflutningurinn kemst ikki eina av, at útflutningurinn hevur verið ávirkaður av koronustøðuni, men kemur eisini av, at føroyingar hava nýtt meira pening í Føroyum enn vanligt (og tískil innflutt meira enn vanligt), nú ið uttanlandsferðir til ein mun hava verið avmarkaðar í ár og í fjør.

Inn- og útflutningur av vørum (uttan skip og flogfør), jan-94 til jun-21

Mynd I 37b



Kelda: Hagstova Føroya. Roknað sum leypandi 12 mánaðar samanlegging.

Fylgiskjal

Lønargjaldingar, vakstrarískoyti fyri lönir og støddarlutfall fyri vinnugreinar, 2020-2021

	Mió DKK			%­ broyting	Vakstrarí­ skoyti	Støddar­ lutfall
	2020 1. hálvár	2021 1. hálvár	Munur			
Landbúnaður	12	11	-1	-9,3%	-0,4%	0,2%
Fiskiskapur	559	446	-113	-20,2%	-43,2%	6,4%
Ali- og kryvjivirki	224	239	14	6,4%	5,5%	3,4%
Ráevnisvinna	30	34	4	14,2%	1,6%	0,5%
Fiskavøruidnaður	189	185	-4	-1,9%	-1,4%	2,6%
Skipasmiðjur, smiðjur	167	157	-10	-6,2%	-3,9%	2,2%
Annar ídnaður	143	152	10	6,8%	3,7%	2,2%
Bygging	493	460	-33	-6,6%	-12,5%	6,6%
Orku- og vatnveiting	40	44	3	8,4%	1,3%	0,6%
Handil og umvæling	434	487	53	12,1%	20,2%	7,0%
Gistihús og matstovuvirki	53	76	24	45,5%	9,1%	1,1%
Sjóflutningur	220	227	7	3,2%	2,7%	3,2%
Flutningur annars	162	163	1	0,5%	0,3%	2,3%
Postur og fjarskifti	69	69	0	-0,4%	-0,1%	1,0%
Fígging og trygging	183	187	4	2,2%	1,5%	2,7%
Vinnuligar tænaastur	201	214	13	6,5%	5,0%	3,1%
Húshaldstænaastur	50	58	8	16,3%	3,1%	0,8%
Landsfyririting	1.701	1.834	133	7,8%	50,8%	26,2%
Kommunur og ríkisstovnar	147	156	8	5,6%	3,2%	2,2%
Undirvísing	566	598	32	5,7%	12,4%	8,5%
Heilsu- og almannaverk	360	390	30	8,3%	11,4%	5,6%
Felagsskapir, mentan o.a.	628	690	62	9,9%	23,8%	9,9%
Ótílskilað v.m.	110	126	16	14,4%	6,1%	1,8%
Tílsamans	6.739	7.000	262	3,9%	100,0%	100,0%

Kelda: Hagstova Føroya

Tilvísingar/keldur og keldutilfar

Avrik sp/f, Hvalvík

BankNordik

Betri Banki

Betri Heim

Búskaparráðið, búskaparráðsfrágreiðing á vári 2015, 2016, 2020, 2021

Ferðavinnufelagið

Fishpool.eu (laksaprísir)

Fiskimálaráðið (kvotur)

Fíggjarmálaráðið (fíggjarlóg)

Føroya Gjaldstova, Búskaparskipan Landsins (BSL)

Føroya Gjaldsstova, landsroknskapurin fyri roknskaparárið 2020

Hagstova Føroya, dátugrunnurin (hagtalsgrunnurin, talt & hagreitt) og tíðindaskriv

IMF.org (altjóða útlit)

Klaksvíkar kommuna, Tórshavnar kommuna, Runavíkar kommuna (útstykkingar)

Landsbanki Føroya, frágreiðing 1. ársfj. 2021

OECD.org (altjóða útlit)

Petur Steingrund, Havstovan og ICES

Samrøður við fólk innan byggivinnuna

Samrøður við fólk innan botnfisk, fiskavirkir, uppsjóvarvinnu og Barentshavið

Samrøður við fyrirkur í alivinnuni

Suðuroyar Sparikassi

Vinnuhúsið

Vørn

WTI (West Texas Intermediate – oljuprísir)

Yvirlit yvir talvur og myndir/tables and figures

Mynd I 1 / Figure I 1	GDP growth in current prices and growth of the components of demand (expenditures) 1999-2022.
Talva I 1 / Table I 1	GDP expenditures in mill. DKK in current prices in 2019, and the annual contributions to the growth in GDP 2020-2022.
Mynd I 2 / Figure I 2	Foreign demand, GDP expenditure and consumer price index, (net export right axis), 1998-2022, (index 1998=100).
Mynd I 3 / Figure I 3	Real estate prices and consumer price index (consumer price index right axis), 2001-2021q1.
Mynd I 4 / Figure I 4	Number of wage earners in primary, secondary and tertiary businesses in percentage, 1999-2020.
Mynd I 5 / Figure I 5	Value-added in primary, secondary and tertiary businesses in DKK millions, 1998-2022.
Mynd I 6 / Figure I 6	Business profits (left axis) and company-paid wages (left axis) in DKK millions, and ratio profits/wages (right axis), 1998-2022.
Mynd I 7 / Figure I 7	Employees (left axis) and wages per employee (right axis) in businesses in DKK millions, January 1999 to June 2021.
Mynd I 8 / Figure I 8	Unemployment percentage (left axis) and net immigration (right axis) calculated as 12-month rolling total, January 1999 to June 2021.
Mynd I 9 / Figure I 9	Population (left axis) and net immigration (right axis), calculated as 12-month rolling total, January 1999 to May 2021.
Mynd I 10 / Figure I 10	Spot price of oil (DKK/barrel), January 2004 to August 2021.
Mynd I 11 / Figure I 11	Weekly spot prices for salmon in Danish kroner (DKK), January 2004 to August 2021.
Mynd I 12 / Figure I 12	Yearly fluctuations (in percent) in salmon spot prices, 2005 - 2021 (August 2021) in Danish kroner (DKK).
Talva I 2 / Table I 2	Imports and exports of goods in the first half of 2021 compared to the first half of 2020, and the trade balance 2012-2020. Import for farming and fishing, for construction, for other production, fuel and other, machines and other equipment, cars and vehicles for direct consumption, ships and aircrafts and other, raw materials for fish processing, total import of goods, import of goods excl. ships and aircrafts and other; Export of farmed fish, pelagic fish, demersal fish and other, other goods, ships, total export of goods, export of goods excl. ships and other; Trade balance for the years 2012-2020, incl. ships and other goods in DKK millions, excl. ships and other, in DKK millions].

Mynd I 13 / Figure I 13	Balance of payment, current account, in mill DKK, 1998 to 2019.
Mynd I 14 / Figure I 14	Assets and liabilities abroad, in mill DKK, 1998 to 2019.
Talva I 3 / Table I 3	Grouping of current account, net in mill DKK, 1998 to 2019.
Talva I 4 / Table I 4	Grouping of net assets abroad, net in mill DKK, 2003 to 2019.
Mynd I 15a / Figure I 15a	Wage income and import of consumer goods (durable, non-durable and semi-durable), January 1998 to June 2021, shown as index (Jan 1998=100).
Mynd I 15b / Figure I 15b	Wage income and government revenue from VAT, January 1998 to June 2021, shown as index (Jan 1998=100).
Mynd I 16a / Figure I 16a	Net Total - The current financial situation of Faroese households, January 2006 to June 2021.
Mynd I 16b / Figure I 16b	Business trends survey for households: Total Confidence indicator for Faroese households, January 2006 to June 2021.
Mynd I 16d / Figure I 16d	Optimism of faroese households with the economic situation in the Faroe Islands at a given moment compared to one year earlier, January 2006 to June 2021.
Mynd I 17 / Figure I 17	Total confidence indicator with regard to the Faroese economy, January 2006 to June 2021.
Mynd I 18a / Figure I 18a	Wage payments, year-to-year changes in percent, based on 12-month rolling total, January 2008 to June 2021: all business sectors, primary business sectors, secondary business sectors (incl. construction).
Mynd I 18b / Figure I 18b	Wage payments, year-to-year change in percent, based on 12-month rolling total, January 2008 to June 2021: all business sectors, private tertiary business sectors, and the government sector.
Mynd I 19 / Figure I 19	The number of employees (left) and the number of full-time unemployed (right), adjusted for seasonal trends, January 2008 to June 2021.
Mynd I 20 / Figure I 20	Business trends indicator for construction June 2006 to June 2021 (orders, expected prices, expected labour needs, months of contracted work (right axis)).
Mynd I 21 / Figure I 21	Business trends barometer for construction, June 2006 to June 2021: perceived limitations in production (none, demand, weather, labour, raw material/equipment, financial limitations, other).
Mynd I 22 / Figure I 22	Government (i.e. public) consumption in DKK millions and yearly growth in government consumption in percent (right axis), 2000-2022.
Mynd I 23a / Figure I 23a	Government controlled investment in DKK millions, 2003-2022 (central government, municipalities, and units controlled by the government).
Mynd I 23b / Figure I 23b	Government controlled investment in DKK millions, and yearly growth in government controlled investment in percent (right axis), 2004-2022.

Mynd I 24a / Figure I 24a	Public income transfers, in DKK millions, to households and firms, 2000-2022.
Mynd I 24b / Figure I 24b	Public income transfers, in DKK millions and year to year percentage change, to households and firms, 2000-2022.
Mynd I 25 / Figure I 25	Central government financial results (central government budget balance) in DKK millions, 1998-2021. RLÚ1: ordinary; RLÚ2: extraordinary.
Mynd I 26 / Figure I 26	General Governmental (municipalities and social funds included) financial results 1998-2022.
Mynd I 27 / Figure I 27	Net public debt, 1998-2022, in DKK millions, (excluding equipment) (central government, municipalities, social funds).
Mynd I 28 / Figure I 28	Export of three types of fish products, calculated as 12-month rolling total, January 1994 to June 2021, in DKK millions (salmon, pelagic fish, demersal fish).
Mynd I 29 / Figure I 29	Unit prices in the exports of salmon, based on 12 months rolling total, January 95 to Juni 2021.
Mynd I 30 / Figure I 30	Unit prices in the exports of mackerel and herring, based on 12 months rolling total, January 95 to June 2021.
Mynd I 31 / Figure I 31	Unit prices in the exports of demersal fish (cod, haddock and saithe), based on 12 months rolling total, January 95 to June 2021.
Mynd I 32 / Figure I 32	Salmon farming slaughter (live weight), 1998-2022, million tonnes.
Talva I 5 / Table I 5	Faroese quotas for pelagic fish (mackerel, herring and blue whiting) and demersal fish, for the years 2020 and 2021.
Mynd I 33 / Figure I 33	Values of landed catch of mackerel, herring and blue whiting, in DKK millions, 2000-2020.
Mynd I 34 / Figure I 34	Export of pelagic fish, calculated as 12-month rolling total, January 2000 to June 2021, in DKK millions (mackerel, herring, blue whiting, fishmeal and fish oil).
Mynd I 35a / Figure I 35a	Cod in Faroese waters: estimated stock and catches (in tonnes) and fishing intensity 1959 to 2021.
Mynd I 35b / Figure I 35b	Haddock in Faroese waters: estimated stock and catches (in tonnes) and fishing intensity 1957 to 2021.
Mynd I 35d / Figure I 35d	Saith in Faroese waters: estimated stock and catches (in tonnes) and fishing intensity 1961 to 2021.
Mynd I 36 / Figure I 36	Export of fish products, calculated as 12-month rolling total, January 2000 to June 2021, in DKK millions.

Mynd I 37a / Figure I 37a Balance of foreign trade (goods only) calculated as 12-month rolling total, January 1994 to June 2021, in DKK millions (ships excluded, ships included).

Mynd I 37b / Figure I 37b Import and export of goods (ships excluded) calculated as 12-month rolling total in DKK millions, January 1994 to June 2021, (imports – red, exports – blue).

Orðalisti

Orðalistin er ein lýsing av nøkrum av búskaparligu hugtøkunum, sum verða nýtt í frágreiðingum Búskaparráðsins.

Almenn nettoskuld

Almenna nettoskuldin fevnir um alla fíggjarliga skuld og áogn í almenna geiranum. Almenna nettoskuldin er øll fíggjarlig skuld í almenna geiranum frádrigið alla fíggjarliga áogn. Fíggjarliga áognin fevnir millum annað um tøka gjaldførið og aðrar fíggjarognir.

Almenn nýtsla

Almennar nýtsluútreiðslur fevna um almennar rakstrarútreiðslur til millum annað fólkaskúlan, heilsuverkið og almannaverkið. Almennu lønarútreiðslurnar vóru umleið 3/4 av almennu nýtsluni í 2011. Afturat hesum er almenn nýtsla keyp av vørum og tænastrum.

Almennar útreiðslur tilsamans

Størsti parturin av almennu útreiðslunum er almenn nýtsla og veitingar til húsarhald, fyrirkomandi og feløg. Harafturat eru almennu útreiðslurnar íløgur, rentuútreiðslur, stuðulsútreiðslur og aðrar útreiðslur.

Almennir roknskapir

Sí landsroknskapurin

Arbeidsfjöld

Tey, sum hava arbeiði, og tey, sum eru arbeiðsleys samantald.

Arbeidsleys

Tey, sum eru arbeiðsleys, men sum eru tøk á arbeiðsmarknaðinum og leita eftir arbeiði og sostatt eru partur av arbeiðsfjöldini.

Arbeidsloysi

Arbeidsloysi í % av arbeiðsfjöldini.

Arbeids-produktivetur, sí framleidni

Arbeidsvirkni

Tey, sum eru arbeiðsvirkin, eru tey, sum eru í ella hava arbeiði (merkir tað sama sum danska orðið "beskæftigelse")

Automatiskir stabilisatorar

Hesir minka um konjunktursveigg í niðurgangandi konjunkturum av tí at skattauppkav hins almenna minkar, arbeiðsloysisstuðul og almannahjálv vaksa, samstundis sum eftirspurningurin frá almennu útreiðslunum (almenn nýtsla, veitingar og íløgur) er støðugur. Tilsvarandi minka hesir um konjunktursveigg í uppgangandi konjunkturum, tá skattauppkav hins almenna veksur, arbeiðsloysisstuðul og almannahjálv minka, samstundis sum eftirspurningurin frá almennu útreiðslunum (almenn nýtsla, veitingar og íløgur) er støðugur.

Avreiðingar

Feskískaveiðan (av botnfíski og øðrum físki) skrásett um avreiðingarskipanina. Mátad í virði ella í nøgd.

Blókkstuðulskipan til at útjavna millum kommunur

Stuðul til kommunur sum staturin fíggjar, og sum vanligar verður útroknaður og veittur eftir sonevndum objektívum kriterium.

Bruttotjóðarúrtøka og tilknýtt tjóðarroknskaparhugtøk

Bruttotjóðarúrtøka kann skilmarkast og ásetast trýggjar vegir:

- (a) framleiðsluvegin ella virðisøkingarvegin (útboðsvegin) sum **bruttovirðisøkingin í støðisprísum (BVØ)**,
- (b) útreiðslu- ella eftirspurnarvegin sum **bruttotjóðarúrtøkan í marknaðarprísum (BTÚ)**, ið kann bólkast sum privat húsarhaldsnýtsla + privatir íløgur + almenn nýtsla + almennar íløgur + (útflutningur av vørum og tænastrum – innflutningur av vørum og tænastrum. (BTÚ), og
- (c) inntøkuvegin sum **bruttofaktorinntøkan í faktorprísum (BFI)**.

Vanliga útgangsstøðið er (a), sum vanliga er grundarlagið fyri at finna hinar støddirnar.

BTÚ í marknaðarprísum verður ofta mett sum høvuðsmáti fyri búskaparligt virksemi. BTÚ er ikki fullkomið mát fyri inntøku ella framleiðslu í einum landi. T.d. leggur tað ikki upp fyri sliti av tilfeingi (náttúru- ella øðrum tilfeingi) ella útbúnaði. Eisini roynir BTÚ at máta allar vørrur og tænastrur til ein marknaðarprís, hóast allar vørrur og tænastrur ikki hava ein marknaðarprís, t.d. skúla- og heilsutænastrur.

(a) Bruttovirðisøking stýtt BVØ í støðisprísum;

Virði á allari vinnuligari framleiðslu (sum virðisskapan ella virðisøking) av vørum og tænastrum í einum landi í einum ári, uppgjørd í støðisprísum. BVØ verður roknað við at draga virði á ráevnum og hjálptilfari frá framleiðsluvirðinum í øllum vinnugreinum. BVØ verður roknað í støðisprísum. Bruttovirðisøking verður ofta brúkt til at lýsa framleiðsluna býtta á vinnugreinar. Verður á enskum/donskum nevnt "gross value added (GVA)" ella "bruttoværditilvækst (BVT)". (Samlaða bruttovirðisøkingin í støðisprísum er tað sama sum bruttotjóðarúrtøka í marknaðar-prísum frádrigið vøruskattir netto, sum fevna um meirvirðisgjald, punktgjöld og aðrar vøruskattir og vørustudningar.)

(b) Bruttotjóðarúrtøka í marknaðarprísum, stýtt BTÚ

Bruttotjóðarúrtøka í marknaðarprísum er virðið í støðisprísum á samlaðari privatari og almennari framleiðslu frádrigið virðið á ráevnum, vørum og tílíkum, sum verða brúkt í fram-leiðsluni, plus vøruskattir netto, ið fevna um meirvirðisgjald, punktgjöld og aðrar vøru-skattir minus vørustudningar. Verður á enskum/donskum nevnt "gross domestic product" (GDP) ella "bruttonationalprodukt (BNP)". BTÚ í marknaðarprísum kann síðan bólkast í útreiðslupartar (nýtsla, íløgur og nettoútflutning av vørum og tænastrum).

(c) Bruttofaktorinntøka, stýtt BFI í faktorprísum

Innkoman tilsamans til (samsýningin til) allar framleiðslufaktorarnar í einum landi í einum ári, uppgjørd í faktorprísum; BFI kann verða roknað sum: løn og "restinnkoma" (avskrivning, rentur og avlop). Vanliga liggur lønarparturin millum 2/3 og 3/4. Ensku/donsku heitini eru "gross domestic income at factor cost" og "bruttofaktorinkomst".

Bruttotjóðarinntøka, stýtt BTI;

Øll innkoma, sum íbúgvarnir í einum landi vinna í einum ári, um hon er vunnin innanlands ella uttanlands, uppgjørd í marknaðarprísum. BTI verður roknað við at leggja lønir, rentur og vinningsbýti úr útlandum aftur at BTÚ, og við at draga lønir, rentur og vinningsbýti til útland frá BTÚ. Ensku/donsku heitini eru "gross national income" og "bruttonationalindkomst".

Bruttotjóðarinntøka tøk, stýtt tøk BTI

Bruttotjóðarinntøka, ið er javnað fyri gávur til útheimin og gávur frá útheiminum (m.a. donsku veitingarnar) og til dømis eisini fyri tryggingarendurgjöld millum land og umheim. Tøk BTI ella tøk bruttotjóðarinntøka er tann upphædd, sum samfelagið hevur at ráða yvir til nýtslu og uppsparing. Ensku/donsku heitini eru "gross national disposable income" og "disponibel bruttonationalindkomst".

Bruttotjóðarúrtøka í føstum prísum

Bruttotjóðarúrtøka í føstum prísum er uppperð av BTÚ, har ið roynt verður at javna gongdina í BTÚ fyri prísvekstri á ráevnum, vørum og tænastrum. Vøksturin í BTÚ í føstum prísum verður vanliga

brúktur sum vísital fyri búskaparvøxtur millum lond. Vøxtur í BTÚ í føstum prísnum vísir vøxtur í framleiðsluni í mongdum. Verður nevnt "Real GDP" ella "real BNP".

CIF Virðið er íroknað "cost, insurance and freight" sum partur av veitingartreyt.

Eftirspurningur

Nøggin av vørum og tænastrum húsarhald, vinnan, tað almenna og umheimurin vilja keypa.

Fíggjarkrav, netto

Fíggjarkravið, netto, vísir fíggjarliga úrslitið av virkseminum í einum geira ella einum landi. Er fíggjarkravið til dømis minni enn 0, hevur tøka inntøkan ikki rokkið til at rinda fyri nýtsluna og íløguvirksemið, sum hevur verið í tíðarskeiðnum.

Fíggjarpolitikkur

Búskaparpolitisk tiltøk, ið hava sum endamál at stýra og minka búskaparlig sveiggj. Skilt verður vanlig millum at reka aktivan fíggjarpolitik (ekspansivan ella kontraktivan) og at brúka automatiskar stabilisatorar í passivum fíggjarpolitikki.

Fíggjareffekt ("finanseffekt"):

Eitt roknað mát fyri hvussu nógv fíggjarpolitikkurinn styðjar upp undir búskaparliga virkseimið ella vøxturin í BTÚ. Ein positiv fíggjareffekt vísir at fíggjarpolitikkurinn gevur eitt íkast til vøxtur í búskaparliga virkseminum (vøxturin í BTÚ). Ein negativ fíggjareffekt merkir at fíggjarpolitikkurinn gevur eitt íkast til at tálma búskaparliga virkseimið (vøxturin í BTÚ). Ein fíggjareffekt ið verður roknað til null merkir at fíggjarpolitikkurinn hevur verið neutralur og uttan ávirkan á búskaparliga aktivitetin (vøxturin í BTÚ).

Fíggjarligt ella búskaparpolitiskt haldføri

Ein búskaparpolitikkur við givnum regluverki um skattainntøkur, almenna nýtslu, íløgu og inntøkuflytingar er haldførir, tá ið nútíðarvirðið av framtíðar almennu útreiðslunum svarar til nútíðarvirðið av framtíðar almennu inntøkunum (soleiðis at nettoskuld hin almenna verður óbroytt).

Fløskuhálsur

Knappur framleiðslufaktorur; fløskuhálsurin ger av hvussu nógv kann verða framleitt av vøruni.

FOB veitingartreyt er "free on board"; vøran er latin, tá hon er komin umborð á skipið, ið nevnt er aftan á "FOB", og keyparin rindar fyri víðari flutningin.

Framleidni (produktivitetur)

Framleidni verður vanlig uppgevt sum bruttovirðisøking í føstum prísnum fyri hvønn arbeiðstíma (tímaproduktivitetur) ella fyri hvønn løntakara í framleiðsluni (arbeiðsproduktivitetur).

Framleiðsla

Nýtsla av tilfeingi og útbúnaði at framleiða vørur og tænastrur sum hava virði. Virðið á framleiðslu verður mátað í føstum prísnum, t.e. eftir vanligan prísavøxtur.

Føðitítleiki samanlagt

Summurin av øllum 1-ára aldurstreytaðu føðitítleikunum millum 15 og 50 ár.

Gjaldsjavni

Hagfrøðilig uppgerð ið tekur samanum allar búskaparligar flytingar hjá einum landi við umheimin eitt ávíst tíðarskeið og mátað í sama gjaldoyra. Mest nýtta konta í gjaldjavnanum er rakstrar-viðskifti gjaldsjavnans (current account), ið fevnir um vøru- og tænastruflytingar umframt lønar- og inntøkuflytingar og rakstrarflytingar millum landið og tess umheim. (Sí annars um gjaldsjavnan í frágreiðingini).

Haldføri: Sí fíggjarligt ella búskaparpolitiskt haldføri.

Haldføris-indikator

Samanfatar við einum %-tali fígðjarligu haldförisgóðskuna hjá einum almennum geira. Negatívt virði merkir minni gott haldföri, og positívt virði gott haldföri. Virðið á haldföris-indikatorinum í % vísir hvussu stór fígðjarpólitísk tillaging í % av BTÚ skal til, fyri at nettoskuld almenna geirans skal vera óbroytt.

Handilsjavni

Virðið á uttanlandshandli (t.e. inn- og útflutningi) av vörum hjá einum landi við umheimin. Mátad í sama gjaldoyra og eitt ávíst tíðarskeið. Javnin verður ofta uppgjørdur sum útflutningur minus innflutningur (t.e. nettoútflutningur).

Inntøku-elastisitetur

(Lutfalslig broyting í eftirspurningi/lutfalslig broyting í inntøku). Er inntøku-elastisiteturin størri enn eitt, er talan um luksusvøru; er inntøku-elastisiteturin millum eitt og null, er talan um neyðuga vøru; er inntøku-elastisiteturin negativur, er talan um "inferøra" vøru. Sí prís-elastisitetur.

Konjunkturur

Stuttíðarsveiggj í búskaparligari framleiðslu og í arbeiðsloysi samsvarandi høvuðsgongdini yvir longri tíðarskeið. Vit skilja vanliga millum hákonjunktur og lágkonjunktur og stigini millum há- og lágkonjunktur

Konjunkturjavnað alment úrslit

Konjunkturjavnaða almenna úrslitið er staðfest alment úrslit javnað fyri ávirkanir frá konjunktur-støðuni á almennar inntøkur og útreiðslur og aðrar ikki varandi og serliga umstøður, til dømis oljuprísir ella serligar íløgur.

Konjunkturjavnaða almenna úrslitið gevur sostatt eina meira rættvísandi mynd av veruligu gongdini í almenna búskapinum sum heild sammett við staðfesta almenna úrslitið.

Konjunkturjavnaða úrsliti hjá almenna tænastrævanum verður vanliga á enskum/donskum nevnt "cyclically adjusted budget balances" ella "strukturelt saldo".

Konjunkturjavnað framleiðsla

Konjunkturjavnað framleiðsla vísir mettu bruttotjóðarúrtøkuna í eini støðu, har ið roynt verður at javna fyri ávirkanir frá konjunkturinum í samfelagsbúskapinum. Roynt verður sostatt at vísa bruttotjóðarúrtøkuna í eini støðu við normalkonjunkturi í samfelagnum. Í eini støðu við normalkonjunkturi verður ofta sagt, at gongdin í samfelagsbúskapinum samsvarar við javnan vøkstur í prísnum og lønum. Í frágreiðingini verður bruttovirðisóking brúkt sum vísital fyri framleiðslu heldur enn bruttotjóðarúrtøku, men hetta hevur ikki stóran týðning fyri úrslitini ella niðurstøður. Verður á enskum/donskum nevnd "potential output", "potential GDP" og "strukturelt/potentielt output (BNP)".

Konjunkturfrávik

Konjunkturfrávikkið er munurin millum staðfesta framleiðslu og konjunkturjavnaða framleiðslu. Er konjunkturfrávikkið størri enn 0, kunnu vit siga, at hákonjunkturur er í samfelagsbúskapinum; trýst er sum oftast á arbeiðsmarknaðinum, lítið av tøkari framleiðsluorku er í samfelagnum, og prísavøkstur er á flestu marknaðum. Er konjunkturfrávikkið minni enn 0, kunnu vit siga, at lágkonjunkturur er í samfelagnum, lítið trýst er á arbeiðsmarknaðinum, og tøk framleiðsluorka er í samfelagnum. Konjunkturfrávik verður á enskum/donskum nevnt "output gap" og "output gap".

Kredittvirði

Evnini hjá einum lántakara at rinda einum lánveitara lán aftur eftir lánitreytunum. Verður oftast mátað sum sannlíkindini, at ein lántakari fer at rinda lánið aftur eftir lánitreytunum. Kredittvirðið er avgerandi fyri, hvørja rentu og hvørjar treytir ein lántakari kann læna pening fyri.

Landsroknskapurin

Í almennum roknskapum verða útreiðslur til lögur útreiðsluførðar (og ikki ognarførðar til seinni avskrivningar sum í virkisroknskapum). Sama er galdandi fyri útlán, ið verða útreiðsluførð og afturgjaldingar verða inntøkuførðar. Sostatt verður almenna roknskaparúrslitið roknað sum rakstrar-, íløgu- og útlánsúrslitið.

Landskassaskuld

Landskassaskuldin fevnir bara um skuld hjá landinum og harvið ikki um skuld hjá kommunum ella sosialum grunnum. Meginparturin av landskassaskuldini er lánsbrævalán. Landskassaskuldin er sum oftast ein bruttoupgeberð av skuldini, har dentur verður lagdur á fíggjarligu skyldurnar hjá landinum (passivsíðuna á fíggjarjavnanum).

Millumkommunal útjavning

Útjavning til kommunur sum verður fíggjaður av kommunum sjálvum. Kommunur sum eru verri fyri enn miðalkommunan móttaka veitingar frá kommunum sum eru betri fyri enn miðal. Verður útroknað eftir sonevndum objektivum kriterium.

Nettoflyting

Tilflutt fólk frádrigið fráflutt fólk. Talan er um nettotilflyting, tá ið tilflutt fólk eru fleiri enn fráflutt.

Nettokassaúrslit

Uppgerð av muninum millum inngjöld til og útgjöld úr landskassanum, sum síggjast beinleiðis á fíggjarlógini. Sammett við RLÚ-úrslitið (sí niðanfyri) er at nettokassaúrslitið umboðar ein beinleiðis kassaroknskap, tað vil siga ein uppperð av gjaldförinum hjá landinum. Nettokassaúrslitið svarar í stóran mun til broytingina í landskassaskuldini frá ári til ár.

Munurin millum RLÚ-úrslitið (sí niðanfyri) og nettokassaúrslitið stavar í stóran mun frá periodiseringum (tíðaravmarkingum), við tað at munur kann vera á, hvussu inntøkur ella útreiðslur verða bókaðar í landsroknskapinum og harvið ávirka RLÚ-úrslitið og hvussu ítøkilig inn- og útgjöldini fara fram í tíð og harvið ávirka nettokassaúrslitið.

Peningamongdin

Skilt verður millum fleiri mát yvir peningamongdina. Tað mest einfalda er tað sum húsarhaldini og virkni hava av seðlum, myntum og innistandandi í peningastovnum. Viðhvørt er støddin á peningamongdini (og ikki rentan) mál fyri peningapolitikkinum í einum landi, ið kann reka peningapolitikk. T.d. í USA umleið 1980.

Primerar vinnur

Vinnur sum landbúnaður, fiskivinna og námsvinna, eisini kallað tilfeingisvinnur. Framleiða vørur úr náttúru tilfeingi. Sí sekunderar og tertierar vinnur.

Prís-elastisitetur

Lutfalslig broyting í eftirspurningi/lutfalsig broyting í prisi; er talið numeriskt størri enn eitt, er eftirspurningurin elastiskur; er talið numeriskt minni enn eitt, er eftirspurningurin prís-óelastiskur. Ein prislækking fyri prís-elastiskar vørur gevur vøkstur í søluinntøkum, og øvugt tá tað snýr seg um prís-óelastiskar vørur. Sí inntøku-elastisitetur. Marglætisvørur eru vanligar prís-elastiskar, og neyðsynjarvørur prís-óelastiskar.

Prísvøkstur (inflásjón)

Prísvøkstur merkir, at prísirnir á vørum og tænastrum yvirhøvur hækka líðandi yvir tíð.

Rentumunur

Munurin millum inn- og útlánsrenturnar hjá peninga- og fíggjarstovnum í miðal. Rentumunurin er týðningarmesta inntøkukeldan hjá peninga- og fíggjarstovnum. Eisini kallað rentumarginalur.

Rentuspennið

Munurin millum rentuna í tveimum londum ella landabólkum. T.d. munurin millum rentuna Føroyar mugu gjalda í sambandi og lántøku, og rentuna Danmark má gjalda í sambandi við lántøku.

RLÚ-úrslit

Stytting fyri rakstrar-, løgu- og útlánsúrslit landskassans. RLÚ-úrslitið er munurin millum landskassans inntøkur og útreiðslur uppgjørt eftir meginreglunum í landsroknskapinum. RLÚ-úrslitið viðvíkur roknskapinum hjá landskassanum (sí landsroknskapurin). RLÚ 1 fevnir um vanligar postar. RLÚ 2a fevnir um vanligar og óvanligar postar, tó ikki flytingar til Búskapargrunn. RLÚ 2b fevnir um vanligar og óvanligar postar, herundir eisini flytingar til Búskapargrunn.

Sekunderar vinnur

Vinnur sum framleiða vørur, herundir byggjarí og ídnaður. Sí primerar og tertierar vinnur

Skattur og avgjöld

Kravn gjöld til tað almenna uttan nakra ávísar ella serliga móttveiting frá tí almenna.

Skuld

Upphædd sum búskaparlig eind (t.d. fyrítøka, persónur ella land) skyldar aðrari búskaparligari eind.

Sosialir grunnar (Almannagrunnar)

Arbeisloysisskipanin (eisini kallað ALS), Samhaldsfasti Arbeismarknaðareftirlønargrunnurin (eisini kallaðar, AMEG, SAMEG ella AMG), Barsilsskipanin og Heilsutrygd.

Staðfestur almennur grundrakstur

Staðfestur almennur grundrakstur verður í hesum føri lýstur sum staðfest alment úrslit frádrigið nettorentuútreiðslur (rentuútreiðslur minus rentuinntøkur). Verður enskum/donskum nevnt "general government primary balance" og "faktisk primær saldo".

Staðfest alment úrslit

Almenna úrslitið vísir avlop ella hall hjá almenna tænastrageiranum og verður lýst sum munurin millum almennar inntøkur og útreiðslur. Uppgerðin fylgir teimum leiðreglum, sum tjóðarroknaskapurin verður uppgjördur eftir. Tað almenna fevnir um heimastýrisfyrisingina, kommunufyrisingina, ríkis-fyrisingina og sosialar grunnar. Verður á enskum/donskum nevnt "general government overall balance" og "faktisk offentlig saldo".

Staðfest framleiðsla

Virðið á vørum og tænastrum frá marknaðarligari framleiðslu, framleiðslu til egna nýtslu og aðrari framleiðslu, sum ikki er marknaðarlig. Framleiðsla er ikki tað sama sum søla. Til dømis er framleiðsluvirðið í handilsvirki ikki sølan, men sølan minus innkeyp av handilsvørum (brutto-vinningur). Í frágreiðingini verður bruttovirðisøkingin úr tjóðarroknaskapinum nýtt sum vísital fyri framleiðslu. Bruttovirðisøking ella bruttotjóðarúrtøka verða sum oftast brúkt sum vísital fyri framleiðslu. Verður enskum/donskum nevnt "actual output" og "faktisk produktion".

Strukturelt saldo (yvirkot ella hall), sí konjunkturjavnað alment úrslit (cyclically adjusted budget balance), alment úrslit sum ikki er treytað av konjunkturi (er ein roknað stódd).

Strukturelt arbeisloysi, arbeisloysi sum ikki er treytað av konjunkturi (er ein roknað stódd).

Strukturelt arbeisvirkni, arbeisvirkni sum ikki er treytað av konjunkturi (er ein roknað stódd).

Tað almenna

Landið (landskassin), kommunurnar, sosialir grunnar, ríkisfyrisingin, almenn og kommunal partafeløg. Tað almenna fevnir sostatt um heimastýrisfyrisingina, kommunufyrisingina, ríkis-fyrisingina og sosialar grunnar. Heimastýrisfyrisingin fevnir um landsstovnar, meðan kommunufyrisingin fevnir um kommunurnar og kommunustovnar. Ríkisfyrisingin fevnir um donsku ríkistovnarnar í Føroyum, og sosialu grunnarnir eru Arbeisloysisskipanin, Arbeis-marknaðar-eftirlønargrunnurin, Barsilsskipanin og Heilsutrygd.

Tertierar vinnur

Vinnur sum framleiða og selja tænastr, herundir tað mesta av almenna geiranum. Sí primerar og sekunderar vinnur.

Tøk bruttotjóðarinntøka

Sí frágreiðingina undir bruttotjóðarúrtøka

Uppsparing

Munurin millum inntøku og nýtslu hjá ávísari búskaparligari eind (t.d. einum húsarhaldi ella eini fyrítøku).

Útboð

Vørunøgðin tilsamans og tænastr, ið eru tøk at keypa hjá húsarhaldum, vinnuni, almenna tænastrgeiranum og umheiminum. Í makrobúskap: framleiðslukapasiteturin (útboðskapasiteturin) í búskapinum.

Virðisøking

Munurin á virðinum á framleiðsluni og virðinum á nýtslu í framleiðsluni. T.e. tað virðið, ið verðru lagt afturat virðinum á nýtsluni (t.d. rávøru) við góðsking í framleiðsluni. Sí Bruttovirðisøkingin (BVØ) í støðisprísnum.

Tíðindaskriv frá Búskaparráðnum tann 1. september 2021

“Skjóta normaliseringin talar fyri størri avlopum”

sigur nýggi formaðurin í Búskaparráðnum. Koronustoyturin hevði væl minni neiligar avleiðingar fyri føroyska búskapin, enn áður mett, og normaliseringin er gingin skjótari. Tí er metingin av BTÚ fyri 2020 og 2021 tillagað samsvarandi. Í vár var vøxsturin í BTÚ í leypanði prísnum mettur til 4,6% fyri árið 2021, men nú er metingin 7,9%. At føroyski búskapurin er komin skjótt fyri seg talar fyri størri avlopum á figgjarlógini.

Í vár lýsti Búskaparráðið árið 2021 við orðinum normalisering, har útflutningsvinnurnar so líðandi væntaðust at sleppa inn á útlendsku marknaðirnar, og somuleiðis útlendsk ferðafólk aftur til Føroya. Hendan **normalisering er farin fram skjótari**, enn væntað varð í vár, og tað avspeglast í høga vøxstrinum í BTÚ í 2021. Væntandi fer henda normalisering at halda fram í 2022 eisini, áðrenn sigast kann, at umstøðurnar hjá útflutningsvinnum okkara aftur eru, sum undan koronu. Væntanin um eina skjótari normalisering í útflutningsvinnum okkara samsvarar væl við dagfórdu útlitini fyri heimsbúskapin hjá IMF og OECD; búskaparligu útlitini fyri stóru útflutningsmarknaðir okkara eru munandi meira bjartskygd enn áður, nú koppingsetingin er komin væl áleiðis.

Vøxsturin í BTÚ í leypanði prísnum hevur Búskaparráðið í samstarv við Hagstovu Føroya mett til at verða -2,4% í 2020, 7,9% í 2021 og 3,3% í 2022. Metingin av árinum 2020 frá í vár var eitt tvífalt so stórt fall í BTÚ, men privata nýtlan hevur víst seg at vera størri í 2020, enn áður mett, og hevur givið eitt positivt ískoyti til vøxsturin í BTÚ í 2020, heldur enn at hála BTÚ niður. Broytta metingin av niðurgongdini í BTÚ í leypanði prísnum í 2020 og bjartskygdari metingin av vøxstrinum í 2021 sigur nakað um, hvussu skjót vendingin í búskapinum kann vera í einum pinkubúskapi, sum tí føroyska. Orsøkin til, at **stoyturin ikki gjørdist so ógvusligur**, er millum annað, at hjálparpakkarnir í Føroyum og úti í heimi gjørdu stóran mun í at bøta um avleiðingarnar av koronustøðuni. Føroysku húsarhaldini eru ikki vorðin stórvegis ávirkaði av hesum stoyti; tey eru bjartskygd, og tað sæst aftur í øktu nýtsluni, ið stuðlar uppundir innlendis handilsvinnuna. Privata nýtlan er, saman við øktum privatum íløguvirksemi somuleiðis við til at hála vøxsturin í BTÚ upp í 2021. Umframt øktan innlendis eftirspurning, er ein størri **tøkunøgd** av laksi saman við einum lítlum prísavøkstri, við til at hála vøxsturin í BTÚ í leypanði prísnum upp í 2021. Nøgd og prísir á laksi verða somuleiðis mett at hækka eitt vet í 2022, so hvørt sum eftirspurningurin við vaksandi talinum av koppsettum fólki økist. **Makrelfiskiskapurin** verður hinvegin vegna vantandi avtalu við Bretland, væntaður at geva lægri útflutningsvirði í bæði 2021 og 2022 samanborið við í 2020.

At føroyski búskapurin er komin skjótt fyri seg talar fyri **størri avlopum á figgjarlógini**. Hallið á figgjarlógini er mett at verða 300 mió. kr. í 2021 og 200 mió. kr. í 2022. Hetta er ikki haldførur figgjarpolitikkur, at almennu kassarnir í eini búskaparstöðu við nærum ongum arbeiðsloysi og stórum inntøkuvøkstri, ikki hava avlop. Í Játtanarkørmunum fyri 2022 frá apríl í ár væntaði Landsstýrið, at tað framhaldandi fór at vera hall á figgjarlógini fyri 2022 og eitt lítið avlop í 2023 við ymiskum átøkum fyri 60 milliónir krónur, sum ikki eru nágreinaði enn. Landskassin átti at havt í minsta lagið 150 milliónir krónur í avlopi í 2022. Harvið verður tó ikki sagt, at Landsstýrið í óðum verkum skal tátta í, men heldur, at tørvur er á ítøkiligum ætlanum, ið virka fyri haldførum figgjarpolitikki. Ikki minst sæð í ljósinum av demografisku avbjóðingunum, ið Føroyar skal mæta komandi árin við skjótt vaksandi talinum av eldri borgarum.

Í ferðavinnuni er gongdin júst vend, men størsta avbjóðingin fyri framgongd í føroysku ferðavinnuni er **trot á arbeiðsmegi**. Ferðavinnan væntar ikki at hesin trupulleikin verður loystur komandi árið, av tí at tað gongur heldur striltið at fáa útlenska arbeiðsmegi henda vegin. Umboð fyri byggivinnuna gera á sama hátt vart við, at tað er torført at fáa skikkaða arbeiðsmegi til ymsu uppgávarnar, tí tað í ES-londunum er stórum eftirspurningur eftir hesi somu arbeiðsmegi, sum Føroyar eftirspyrja. Í fiski- og alivinnuni hevur somuleiðis verið neyðugt at manna størv við útlenskari arbeiðsmegi, og er tørvurin framvegis stórum. Í verandi løtu er lítið og einki arbeiðsloysi í Føroyum og tískil er torført at ímynda sær, at ósettu størvini skulu mannast av verandi arbeiðsmegi í Føroyum. Politiska skipanin átti tí at virkað fyri at gera tað enn smidligari at fáa útlenska arbeiðsmegi til landið, so fløskuhálsar, ið annars kunnu seinka

og dýrka arbeiðið og føra til lønarglíðing, verða tálmaðir. Royndirnar frá byggivinnuni tala fyri, at útlendsk arbeiðsmegi kann vera ein góður buffari til at taka trýstið á arbeiðsmarknaðinum, hinvegin má hetta gerast við skipaðum kørmum, so talan ikki gerst um sosiala dumping.

Trot á bústøðum er somuleiðis ein týðandi fløskuhálsur, sum kann forða fyri framhaldandi fólka- og búskaparvøxtri komandi árinum. Treka útbøðið av bústøðum er saman við stóra fólkaøkstrinum við til at trýsta sethúsaprísirnar upp, so tað gerst trupult hjá ungum familjum at sleppa inn á bústaðarmarknaðin. Skilagott er um kommunur við stórum fólkaøkstri framskunda útstykingar av grundstykkjum, so útbøðið av bústøðum betri kann standa mátt við eftirspurningin.

English Summary

The Economic Council of the Faroe Islands has revised the 2020 and 2021 GDP growth rates, based on updated statistics, and issued its 2022 GDP growth forecast. In cooperation with Statistics Faroe Islands, the Faroe Islands Economic Council estimates the following GDP growth figures in current prices: -2.4% in 2020, 7.9% in 2021 and 3.3% in 2022. Statistics Faroe Islands has also issued definitive GDP growth figures in current prices for the years 1998 to 2019.

	2018	2019	2020	2021	2022
GDP growth in current prices	0.7%	8.2%	-2.4%	7.9%	3.3%

Comment: 2018 to 2019 are based on published data from Statistics Faroe Islands. 2020, 2021 and 2022 are own estimates

Source: Statistics Faroe Islands and the Economic Council

Faster recovery than expected

Based on updated statistics, estimated GDP growth for the year **2020** has been revised to -2.4%. The spring term estimate indicated a GDP drop twice that size, however, private consumption in 2020 proved higher than previously estimated, and acted as a positive contribution to 2020 GDP growth, rather than dragging GDP down. In addition, public investments also made a greater positive contribution to GDP growth than previously estimated. The reasons why the shock was attenuated include that rescue packages in the Faroe Islands and globally mitigated the impact of Covid-19. All in all, domestic demand was higher than estimated in spring, and therefore the 2020 GDP growth drop was smaller than anticipated.

The changed variables that underpin the revision of the 2021 GDP forecast include an updated estimate of salmon harvest volume. The 2021 salmon harvest will exceed the spring estimates and this, along with a slight price increase, increases the total export value of salmon in 2021. Owing to the lack of an agreement with the UK, mackerel stocks are caught before entering British waters, which translates into lower quality catches and lower export prices. The Faroe Islands has fixed a higher mackerel quota for itself this year, however, given the present situation the quota is not expected to be used in full.

The Barents Sea quota increased in 2021, but the total volume of cod exports is not expected to grow significantly in 2021, given the modest cod stock in Faroese waters. Uncertainty owing to Covid-19 has led to low export prices for demersal stocks, which are sold under contract to clients such as hotels and restaurants in Southern Europe, however, cod prices are gradually returning to 2019 price levels as the pressures of Covid-19 ease around the world. Haddock prices appear to mirror those of cod, a hike in haddock prices is therefore also forecast for 2021. Haddock stock estimates also appear more optimistic than for cod, while saithe stocks are in poor shape. If closed fishing grounds are opened, on the condition of using sorting grids, the outlook for saithe catch volumes could improve.

GDP growth conditions for **2022** are based on variables such as the expectations of various export sectors. In general, the outlook for mackerel fisheries is uncertain because of the lack of an agreement with the UK, and it also depends on how mackerel catches shape up in autumn. It is uncertain whether the entire mackerel quota will be used in 2022, and prices are forecast to remain at the same low level as in 2021. The scientific catch recommendations for Barents Sea demersal stocks are lower for 2022 than 2021, and the Faroe Islands Economic Council is therefore calculating lower volumes. Demand from hotels and restaurants for Faroese demersal stocks is expected to grow in 2022, in line with increased vaccination rates, and prices are hence expected to approach 2019 levels. The aquaculture sector is forecast to harvest slightly higher volumes in 2022 than in 2021, considering the higher weight of current smolts compared to the previous year. In addition, prices are expected to increase slightly, given that demand, with rising vaccination rates, is expected to increase from hotels and restaurants internationally.

The Covid-19 pandemic has not caused any direct downturn of the Faroese economy, but has acted more like a minor shock. Households have not felt much impact from this shock; they are optimistic, and this translates into increased consumption, which is bolstering domestic retail. Private consumption is, along with growth in both household and private sector investments, contributing to pulling GDP growth back up again in 2021. Closures and restrictions abroad have impacted our export companies, and various restrictions have also impacted the tourist sector in the Faroe Islands. In spring the Faroe Islands Economic Council described the year 2021 with the word 'normalization', with export industries expected to gradually regain access to foreign markets, and international tourists also expected to return to the Faroe Islands. This normalization has occurred more quickly than expected in spring, and this is reflected in high GDP growth in 2021. This normalization is expected to continue in 2022, before it can be considered that the conditions for Faroese export industries are the same as before the pandemic.

The 3.3% GDP growth forecast for 2022 is somewhat lower than in some of the neighbouring countries, but this is firstly due to the fact that the Faroese economy already in 2021 has seen a major boost, which means that the Faroese economy has recovered relatively quickly following the Covid-19 shock compared to other countries. Secondly, the Faroe Islands has, owing to low unemployment rates and high labour pressures a capacity problem, which means that the Faroese economy due to the lack of available labour will be unable to grow as quickly in 2022 as in 2021. In addition, the sluggish GDP growth forecast in 2022 also owes to the outlook for mackerel fisheries next year. It is therefore crucial that an agreement on mackerel is reached as quickly as possible.

Major labour shortages

In the tourist industry the trend has just turned. Following a very slow spring, July has been a good month. International forecasts estimate that the tourist industry will return to pre-Covid levels by 2023 and 2024, however, representatives of the tourist industry in the Faroe Islands estimate that the sector could recover even faster. The biggest challenge to progress in the Faroese tourist industry is, however, labour shortages, and this bottleneck is not expected to be solved in the coming year, as it is proving cumbersome to bring foreign labour to the Faroe Islands. Representatives of the construction sector also highlight that it is difficult to find qualified labour for various tasks, and that the same skilled workers are also in high demand in the EU. In the fishing and fish farming industries it has also been necessary to fill positions with foreign labour, and the demand for labour remains high in both production and services. At present, unemployment is practically non-existent in the Faroe Islands, and it is therefore hard to imagine that these vacancies can be filled by existing labour in the Faroe Islands.

Labour shortages in the Faroe Islands are therefore not a passing challenge, but a problem that needs to be solved. The political system should therefore act to facilitate bringing foreign labour to the Faroe Islands, so that the bottlenecks, which otherwise slow down and raise the costs of operations and lead to wage-drift, are mitigated. Large construction firms in the Faroe Islands have positive experiences bringing foreign workers to the Faroe Islands and, inverse, as was seen in 2020 during Covid-related uncertainties. The experience of the construction industry point to foreign labour as a handy buffer that can ease pressures on the labour market, with the caveat that this must be done within a structured framework to avoid social dumping.

Treasury surpluses too low

Public expenditure grew 5% in 2021 compared with the previous year. It is mainly central government wage expenditures in welfare, e.g. the national health and social care systems, that has grown, but local governments, which are responsible for remits such as elderly care, have also experienced a hike. National pension spending will also rise in 2021 as compared to the previous year. On the other hand, total public investment expenditure will shrink in 2021 compared to the foregoing year, because of reductions e.g. in tunnel works and SEV. Public spending on investments has proven pro-cyclical over the years, be it national, local or state-controlled enterprise spending. In order to stabilise the economy there is a need for systematic management and coordination of investment, as well as a need to coordinate the investment activities of state-controlled enterprises.

The fact that the Faroese economy has recovered quickly advocates for larger surpluses on the national budget. The public budget deficit is estimated at DKK 300 million in 2021 and DKK 200 million in 2022. This is not a sustainable fiscal policy, that the public coffers during an economic situation with near zero unemployment and major income growth have no surplus. In the 2022 allocation framework adopted in April this year, the Government foresaw a continued annual treasury deficit in 2022 and a small surplus in 2023 with different measures worth DKK 60 million, which have yet to be specified. The state coffers should have a surplus of at least DKK 150 million in 2022. This is not to say that the Government should tighten the reins precipitously, but rather that there is a need for concrete plans to foster sustainable fiscal policies. Bearing in mind, in particular, the demographic challenges the Faroe Islands will face in coming years with the rapidly growing number of older citizens.

Housing shortages

Housing shortages constitute a crucial bottleneck with the potential to block continued demographic and economic growth in the coming years. During the period 2014-2020 the Faroese population has grown by 4882 people. New connections made by SEV to the electricity grid offer an indication of the number of new residential units, and these number 969 during the same period. The average number of persons per household in the Faroe Islands stands at 2.48; this corresponds to a need for approximately 1700 new homes. These figures do not correspond to the exact demand, but indicate that the offer of housing is too low compared to demand. The sluggish supply of housing combined with the large population growth contributes to pushing up house prices, making it difficult for young families to enter the housing market. This means that monetary assets are transferred from young families, which are already economically squeezed and looking to establish their first home, to those who are already financially well off and own substantial equity in houses. It would be wise if municipalities with large population growth accelerated the development of land for residential housing, so that the supply of housing is better placed to keep up with demand.